

Koiran soveltuvuustestaus poliisikoiraksi Ruotsissa

Markus Nyholm

09/2024

Opinnäytetyö / poliisi (AMK)

Tiivistelmä

TEKIJÄ:	Markus Nyholm
OPINNÄYTETYÖN NIMI:	Koiran soveltuvuustestaus poliisikoiraksi Ruotsissa
OPINNÄYTETYÖN MUOTO:	tutkimuksellinen
JULKISUUSASTE:	julkinen
OHJAAJA:	Sanna Virtanen & Heli Jalander
TUTKINTO:	poliisi (AMK)
SIVUMÄÄRÄ:	54
TARKASTUSKUUKAUSI JA -VUOSI:	09/2024
AVAINSANAT:	kvalitatiivinen tutkimus, partiokoirat, poliisikoirat

Poliisikoiralle asetetaan paljon vaatimuksia, eikä kaikilla koirilla ole tehtävään vaadittavia ominaisuuksia. Tehtävään sopivien koirien löytäminen voidaan toteuttaa monella eri tavalla, joista yksi on erilaiset soveltuvuus- tai luonnetestit. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten Ruotsin poliisi testaa koirien soveltuvuutta partiokoiraksi.

Tutkimus on laadultaan kvalitatiivinen tutkimus. Aineisto on kerätty kirjallisista lähteistä, havainnoimalla sekä haastatteleamalla kahta asiantuntijaa. Kirjallinen aineisto muodostuu suurilta osin ruotsin poliisin omista ohjeistuksista. Opinnäytetyö on kaikilta osiltaan julkinen.

Ruotsin poliisin nykyinen soveltuvuustestaus pohjautuu Ruotsin valtion aikaisempaan koiratoimintaan, sekä soveltuvuuskokeisiin, joiden kehitys alkoi jo vuonna 1947. Tämän myötä Ruotsiin on muodostunut oma tapa kuvailla koiran ominaisuuksia, jota käytetään nykyäänkin paitsi Ruotsin puolustusvoimissa ja poliisissa, myös Ruotsin palveluskoirakerhon, ja Suomen kennelliiton järjestämissä luonnetesteissä.

Ruotsin poliisilla on käytössään neljä erilaista soveltuvuustestiä. Kaikki testaukseen otettavat koirat läpikäyvät näistä kaksi, eli soveltuvuuskokeen, jonka perusteella valitaan koiria koejaksoille. Koejakson päätteeksi tehdään päätös kyseisen koiran soveltuvuudesta partiokoiraksi. Tämän lisäksi poliisi voi tarpeen mukaan tehdä projektikoiran arviointia sekä esitestejä. Testit antavat kattavan kuvan koiran ominaisuuksista, joka tukee paitsi hankintoja, myös koirien myöhempää koulutusta.

Aikuisten koirien soveltuvuustestaus ja hankinta edellyttää tarpeeksi isoa tarjontaa koirista. Ruotsin puolustusvoimien kasvatustoiminnan osuutta järjestelmän toimintaan ei pidä aliarvioida sen kattaessa noin puolet poliisin koiratarpeesta.

Abstract

AUTHOR:	Markus Nyholm
TITLE OF THESIS:	The suitability-testing of dogs to be trained into police dogs in Sweden.
TYPE OF THESIS:	research-based thesis
PUBLICITY:	public
SUPERVISOR:	Sanna Virtanen & Heli Jalander
DEGREE:	Bachelor of Police Services
NUMBER OF PAGES:	54
MONTH AND YEAR OF REVIEW:	09/2024
KEYWORDS:	police dogs, qualitative research

Police dogs are subjects to many requirements, and not all dogs possess the necessary qualities for the job. Finding suitable dogs can be done in many ways, one of which is through various suitability or temperament tests. The aim of this thesis is to investigate how the Swedish police test the suitability of a dog for patrol work.

This thesis is done as qualitative research. Information was collected from written sources, through observation, and by interviewing two experts. The written material consists largely of the guidelines provided by the police. The thesis is entirely public.

The current suitability testing of the Swedish police is based on the former governmental canine activities and its suitability test, which development began already in 1947. Because of this, an own way of describing the behaviour and qualities has emerged in Sweden, which is in use not only by the Swedish police and military, but also in temperament tests conducted by the Swedish working-dog association and Finnish kennel club.

The Swedish police have a total of four different testing procedures. All dogs undergo the *temperament test*, and from there, dogs are selected for a *try-out period*. In the end of the try-out, the decision is made regarding the suitability of the dog for patrol work. In addition, the police may carry out *assessment of a dog-in-training*, or *pre-trials*, on demand. The tests give a comprehensive view of the qualities of the dog, which is used not only for selection, but also for further training.

The temperament testing and acquisition of adult dogs require a big enough of a supply of dogs. The kennel activities of the Swedish defence force provide half the amount of all dogs required to the police, a fact that cannot be underestimated.

Sisällys

Koiran soveltuvuustestaus poliisikoiraksi Ruotsissa	1
1 JOHDANTO	6
1.1 Aiheen valinta.....	6
1.2 Tutkimusongelma	6
2 KIRJALLISUUSKATSAUS	7
2.1 Käsitteitä	7
2.2 Koira.....	8
2.3 Puolustusvoimien kenneltoiminta Ruotsissa	10
2.3.1 Historia.....	10
2.3.2 Kasvatustoiminta	11
2.3.3 Projektikoti	12
2.3.4 Puolustusvoimien soveltuvuustestaus.....	12
2.4 "Alkuperäinen" soveltuvuuskoe"	13
2.4.1 Henkiset ominaisuudet.	13
2.4.2 Ohjattavuus ja aistit	22
2.4.3 Koulutustulos	24
2.4.4 Ulkomuoto	25
2.4.5 Terveys.....	25
2.4.6 Myöhempi käyttö	25
2.4.7 Kritiikki	25
2.5 Soveltuvuuskokeiden käyttö tutkimuksessa.....	26
3 TUTKIMUS- JA ANALYYSIMENETELMÄT	28
3.1 Asiantuntijahaastattelu.....	28
3.2 Havainnointi	28
3.3 Sisällönanalyysi.....	29
3.4 Tutkimuksen toteutus ja menetelmien käyttö.....	29
4 TULOKSET	30
4.1.1 Partiokoiran määritelmä.....	31
4.1.2 Koiran henkinen rakenne.....	31
4.1.3 Hankinnat.....	32
4.1.4 Luonnetestituomari	32
4.2 Projektikoiran arviointi	33
4.3 Esitesti.....	33
4.4 Poliisin soveltuvuuskoe	34
4.4.1 Rakenne	34
4.4.2 Kokeen toteutus.	35
4.4.3 Koeosiot	35
4.4.4 Arvioitavat ominaisuudet	39
4.5 Koejakso.....	43
4.5.1 Koejakson vaiheet.....	43
4.5.2 Arvosteltavat ominaisuudet	45
4.6 Koejakson jälkeen.....	48

4.7 Hyödyt ja haitat	49
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	49
6 POHDINTA	51
6.1 Uskottavuus	52
6.2 Luotettavuus	53
6.3 Eettisyys	54
LÄHTEET:.....	55

1 JOHDANTO

Poliisikoiralle asetetaan niin Suomessa kuin muissa maissa paljon vaatimuksia. Kaikista poliisin hankkimista koirista ei tule poliisikoiria, puutteellisten ominaisuuksien vuoksi. Tämä on ennen kaikkea kustannustehokkuuskysymys. Poliisi tarvitsee tietyn määrän tasotarkastettuja koiria tukemaan poliisin toimintaa. Tämän resurssin saavuttaminen vaatii resursseja hankkia koiria, ja kouluttaa koiria. Jokainen koira, josta ei syystä tai toisesta tule poliisikoiraa, on tavallaan hukkaan heitettyä rahaa, mutta ennen kaikkea hukkaan heitettyä aikaa, jota koiranohjaaja on käyttänyt vaihtoon menevän koiran kouluttamiseen. Tästä kärsii myös poliisilaitos, jonka koiraresurssi ei täytykään suunnitellulla tavalla.

Keinoja optimoida poliisikoiran valmistuminen käyttöönottotarkastetuksi koiraksi on varmasti monia. Koirien ominaisuuksien testaaminen etukäteen on yksi näistä. Suomessa on palveluskoiraharrastajien ja -kasvattajien toimesta tammikuussa 2024 perustettu yhdistys K9 & Sports Finland ry. joka on Facebook-sivuillaan ilmoittanut kehittelevänsä palveluskoirakoetta (K9 & Sports Finland ry. 2024). Tämän kokeen tavoitteena on muun muassa tuottaa viranomaisille ja kasvattajille tietoa koirien käyttöominaisuuksista (K9 & Sports Finland ry. 2023).

1.1 Aiheen valinta

Ruotsissa tämän tyyppistä työkoirien soveltuvuustestausta on tehty jo pitkään, niin puolustusvoimissa kuin poliisissa. Kuulin asiasta ensimmäisen kerran ruotsalaisilta poliisikoiranohjaajilta ollessamme samalla ulkomaankomennuksella vuonna 2021. Tämä asia herätti jo tuolloin mielenkiintoni ollessaan erilainen verrattuna Suomen viranomaisten vastaavaan käytäntöön. Pidänkin tätä käytäntöä eräänlaisena ilmiönä. Tässä opinnäytetyössä haluan siis tutkia Ruotsin poliisin testauskäytäntöä, sen hyötyjä ja haittoja sen käyttäjän, eli poliisin näkökulmasta.

1.2 Tutkimusongelma

Tässä työssä soveltuvuustestauksella tarkoitetaan testejä, jotka tehdään *ennen* koiran ostamista poliisille tai koiran käyttöönottotarkastukseen tähtäävän koulutuksen aloittamista. Soveltuvuustestauksen jälkeinen koulutus on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle.

Opinnäytetyön tutkimuskysymys on miten Ruotsin poliisi testaa poliisikoiraksi koulutettavat koirat. Opinnäytetyön tavoite on tuottaa suomenkielinen kuvaus tästä ilmiöstä. Tämä opinnäytetyö ei käsittele Suomen viranomaisten, tai edellä mainitun yhdistyksen toimintaa, tai pyri vertailemaan näitä Ruotsin poliisin toimintaan. Tämä opinnäytetyö ei pyri muuttamaan kenenkään käytäntöjä. Mikäli joku toimija Suomessa joskus kokee aiheelliseksi muuttaa omia käytäntöjään, voisi tämä opinnäytetyö osaltaan tarjota tähän ideoita, tai ainakin kuvan siitä, miten asia tehdään Ruotsissa, ja mitä sillä saavutetaan. Toissijaisesti tämä aihe voi myös kiinnostaa ihan ketä vain palveluskoiraharrastajaa Suomessa, ja saattaa siten myös tältä osin luoda lisäarvoa.

Tämä opinnäytetyö käsittelee partiokoiran hankintaa ja soveltuvuustestausta. Kustannukset ja talous on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle. Erikoiskoiran soveltuvuustestaus on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle. Tässä opinnäytetyössä käsitellään ainoastaan julkisia lähteitä. Kyseinen soveltuvuustestaus on Ruotsissa avointa tietoa. Tutkimus tullaan toteuttamaan kvalitatiivisena tutkimuksena dokumenttianalyysiä, asiantuntijahaastatteluja sekä havainnointia käyttäen.

Tutkimuksessa haastatellaan kahta asiantuntijaa. Tutkimukseen kuuluu yhden testivaiheen seuraaminen Uumajassa keväällä 2024.

2 KIRJALLISUUSKATSAUS

2.1 Käsitteitä

Partiokoira: Koira, joka on koulutettu jäljestämiseen, henkilöetsintään, esine-etsintään sekä suojeluun (Rikspolisstyrelsen 2011, 2).

Erikoiskoira: Koira, joka on koulutettu etsimään ja ilmaisemaan tiettyä hajua, kuten räjähteiden tai palavien nesteiden hajua (Rikspolisstyrelsen 2011, 2–3).

Toimintakyky: Toimintakyky on koiran ominaisuus, joka saa koiran vapaaehtoisesti pitämään pintansa joko todellista, tai fiktiivistä vaaraa vastaan. Toimintakyvyn voidaan myös katsoa olevan koiran kyky voittaa pelkonsa ja toimimaan tilanteessa sen edellyttämällä tavalla saattaakseen välttämättömän teon päätökseensä. (Peyron ym. 1970, 12–13.)

Terävyys: Terävyys on ominaisuus, joka saa koiran reagoimaan uhkaa vastaan aggressiivisesti. Terävyyden ilmentymät ovat koiran omia uhkauseleitä, ja ne voidaan nähdä varoituksina uhkajalle. (Peyron ym. 1970, 31.)

Puolustushalu: Koiran synnynnäinen halu puolustaa itseään, laumaansa ja reviiriään aktiivisesti joko hyökkäämällä tai yrittämällä hyökätä (Peyron ym. 1970, 41).

Kamppailuhalu: Koiran synnynnäinen halu kamppailla pelkän kamppailemisen takia, ilman aggressiota. Käytöstä voidaan pitää jonkinlaisena leikkinä. (Peyron ym. 1970, 46).

Hermorakenne: Hermorakenne kuvaa koiran synnynnäistä vahva- tai heikkohermoisuutta koiran joutuessa voimakkaisiin ja vaihteleviin sisäisiin jännitystiloihin. Kuvauksen kohde on koiran kyky hallita tällaisia jännitystiloja uupumatta, tai ilmentämättä muita merkkejä sisäisen tasapainon järkkymisestä. (Peyron ym. 1970, 50.)

Temperamentti: Temperamentilla tarkoitetaan koiran käytöksen vilkkautta, sen tarkkaavaisuutta sekä sopeutumiskykyä uusiin tilanteisiin ja ympäristöihin (Peyron ym. 1970, 55).

Kovuus: Kovuus on koiran taipumus muistaa tai olla muistamatta epämukavia kokemuksia pidemmän tai lyhyemmän ajan. Koira, joka ei muista sängen isojakaan epämukavuuksia kuten kiputilaa tai järkyttäviä kokemuksia, määritellään kovaksi. (Peyron ym. 1970, 61.)

Luoksepäästävyys: Luoksepäästävyydellä tarkoitetaan koiran suhtautumistapaa sille vieraisiin henkilöihin (Peyron ym. 1970, 67).

Maalimies: Ihminen, joka muodostaa harjoitteessa koiralle jonkinlaisen ärsykkeen joko toiminnallaan tai hajullaan. Koira saattaa reagoida ärsykkeisiin esimerkiksi haukkumalla tai puremalla.

Luonnetestituomari: Ruotsin poliisissa erikseen nimetty henkilö, jolla on oikeus ottaa vastaan ja arvioida koiran soveltuvuustestejä (Rikspolisstyrelsen 2011, 2). Ruotsissa käytetään termiä

besiktningsman, eli suoraan käännettynä ”katsastusmies”. Tätä termiä ei käytetä Suomessa, joten tässä opinnäytteenä käytetään termiä luonnetestituomari.

Koirakko: Koira ja ohjaaja muodostavat yhdessä koirakon.

Suojahiha: Maalimiehen käyttämä suojaväline, johon koira voi purra ilman että maalimiehelle tulee vammoja.

Motivaatioesine: Esine, josta koira haluaa kamppailla, tai jonka koira haluaa noutaa. Voi olla pallo, patukka, purutyyny, frisbee, suojahiha, kangaspala ym.

2.2 Koira

Koiran kesyyntymisen ajasta ja paikasta on monia eri arvioita, eikä sekään ole varmaa, miten monta kertaa koira on kesyyntynyt. Arkeologian tuottamien todisteiden mukaan koira kesyyntyi noin 15000–33000 vuotta sitten Euroopassa ja mahdollisesti myös Itä-Siperiassa. DNA:n perustella tehty tutkimus esittää, että koira olisi kesyyntynyt noin 14000 vuotta sitten Euroopassa ja Itä-Aasiassa. Tutkijat ovat yksimielisiä siitä, että koira kesyyntyi sudesta. (Tiira 2019, 11–12.)

Kesyyntymistavastakaan ei olla yksimielisiä. Yksi teoria on, että ihmisen asumusten ympärille muodostuneet ruuantähteet olisivat houkutelleet susia, joista rohkeimmat olisivat oppineet sietämään ihmisiä. Ihminen taas olisi sietänyt sutta, koska susi olisi samalla tietämättään toiminut myös ihmisleirin vartijana isompia uhkia vastaan. (Telkänranta 2023, 4–5.)

Tämä itsestään kesyyntyminen kohtaa myös paljon vastaväitteitä, esimerkiksi ihmisen oletetaan käyttäneen kaiken mahdollisen hyödyksi, eikä tällaisia ruuantähteitä olisi riittänyt sudelle tällä aikakaudella. Myös ihmisen sietokykyä puolivillejä eläimiä vastaan on epäilty. Muodostihan esimerkiksi ihmislapset hyvinkin helpon saaliin sudelle. Sen sijaan ihmisen omaa toimintaa suden kesyttäjänä on myös pidetty mahdollisena. Suden toimintaa on seurattu vierestä, ja se on saattanut herättää mielenkiintoa suden hyötykäyttöön valjastamiseen. Etelä-Amerikasta on arkeologisia todisteita koira-eläinten adoptoinnista ihmisen toimesta. Tällainen nisäkkäiden adoptointi on edelleenkin voimissaan tiettyjen viidakossa elävien ihmisten keskuudessa. Tämä tukisi siis teoriaa, jonka mukaan ihminen on itse ottanut sudenpentuja kesyttääkseen. (Tiira 2019, 12–13.)

Varsinaisen koiran syntyä pidetään suden erästä mutaatiota, joka aiheutti henkisen kehityksen tiettyjen osa-alueiden jäämistä noin nelikuukautisen suden tasolle (Telkänranta 2023, 5). Nykytutkimus onkin löytänyt suden ja koiran geneettisen eron, joka todennäköisesti löytyy geeneistä GTF2I sekä GTF2IRD1. Ihmisillä geenivirhe näissä samoissa geeneissä liittyvät Williams-Beurenin syndroomaan. Ihmisillä tämän syndrooman piirteitä ovat hypersosiaalisuus, kehitysviiveet, lievät älylliset puutteet sekä tunnusomainen ulkonäkö. (Tiira 2019, 16.) Saman alueen geeneissä havaittiin eroja myös verrattaessa kesyjä hopeakettuja aggressiivisiin (Eml. 19). Nykyisinkin koiran aivot, ja suurin osa käytöksestä ja kyvyistä on noin nelikuukautisen suden tasolla (Telkänranta 2024, 5).

Koirien kehityskausista on hieman eri käsityksiä eri lähteissä, ja esimerkiksi eri kausien kestot vaihtelevat muutamalla päivällä lähteen mukaan. Prenataalivaiheesta, eli kohtuajasta, ei vaikuta olevan juuri koirilla teetettyä tutkimusta, vaan tutkimukset on tehty hiirillä ja rotilla (Tiira 2019, 141.) Emon raskausaikana kokema stressi saattaa vaikuttaa jälkeläisten käytökseen (Foyer 2015, 24). Stressin vaikutus saattaa välittyä pentuihin hormonien välityksellä (Tiira 2019, 141) tai

stressi vaikutti emojen käyttäytymiseen ja pentujen hoitamiseen niiden synnyttyä (Foyer 2015, 24).

Emon kokema stressi vaikutti eri lailla uros- ja naaraspentuihin. Uroksilla esiintyi oppimisvaikeuksia ja muistin puutetta, naarailta taas ahdistusta, stressiherkkyyttä ja pelokkuutta. (Tiira 2019, 141–142.) Emän suolistobakteerit saattavat vaikuttaa myös sen kantamiin poikasiin. Emon ennen raskautta saama antibioottikuuri vaikutti poikasiin niin, että niiden sosiaalisuus ja halu tutkia ympäristöä oli matalampi. (Eml. 142–144.)

Pennun haju- ja makuaisti toimivat jo kohdussa, ja se pystyy oppimaan asioita aistien kautta. Pennuille, joiden emolle oli raskausaikana syötetty anista, muodostui positiivinen muistijälki sen hajusta. Nämä pennut valitsivat aniksen hajun mieluummin kuin ne pennut, joita ei ollut altistettu aniksen hajulle. (Tiira 2019, 144.)

Neonataalivaihe kestää pennun syntymästä noin 12–13 päivän ikään. Pennut syntyvät sokeina ja kuuroina, mutta niiden tuntoaisti toimii, ja ne ääntelevät halutessaan huomiota. Pennulla on synnynnäisiä refleksejä, pentu esimerkiksi tekee tarpeensa, mikäli sen genitaalialuetta hierotaan varovasti. Pennun emo hyödyntää tätä nuolemalla pennun genitaaleja. Tämä refleksi lopettaa toimintansa pennun lähestyessä neljän viikon ikää. Vastasyntyneen pennun kyky tuntea kipua on rajoittunut, ja kipusignaaleja kantavat hermot vaikuttavat väsyvän nopeasti, ja jopa lopettavan toimintansa. (Gerritsen ym. 2013, 75–76.) Eri koirarotujen välillä on huomattavia eroja kehityksessä. Huskyn pennut saattavat kävellä parin päivän ikäisinä, kun taas labradorin noutajilla voi kestää jopa 15 päivää ennen kuin ne oppivat kävelemään. (Tiira 2019, 144.)

Transitiovaiheessa pennun ikä on noin 13–21 päivää. Pentujen silmät avautuvat noin 13 päivän ikäisinä, ja niiden kuuloaisti herää noin 18–20 päivän iässä. Pennun kyky liikkua kehittyy, ja se alkaa tutustua ympäristöönsä. Pennut alkavat leikkiä toistensa kanssa, ja niiden kyky kommunikoida alkaa kehittyä. Pennun oppimiskyky kehittyy voimakkaasti, ja se alkaa syödä ja juoda aikuisen koiran tavoin. (Tiira 2019, 145–147.)

Sosiaalistumisvaihe alkaa noin 22 päivän iästä, ja jatkuu noin 12 viikon ikäiseksi, ollen yksi kriittisimmistä vaiheista pennun henkisen kehityksen kannalta. Pentu alkaa tutustumaan ympäristöönsä, ja harjoittelemaan aikuisen koiran käytöstä. Sosiaalistumisvaiheessa pentu alkaa muodostaa suhdetta myös ihmisten kanssa. (Gerritsen ym. 2013, 80.) Pentujen oppimiskyky kehittyy nopeasti 3–5 viikon iässä, ja pennun pelokkuus alkaa kehittymään noin 5 viikon iästä eteenpäin. Tässä tosin on suuria eroja, 90 % saksanpaimenkoiran pennuista osoittaa tuntevansa pelkoa ennen viiden viikon ikää, kun taas vastaava lukema labradorinnoutajien pentujen keskuudessa oli 4 %. (Tiira 2019, 147.)

Pennuille on tärkeää saada tutustua erilaisiin ympäristöihin, ihmisiin ja kiltteihin koiriin ennen 12 viikon ikää. Mikäli pentu oleskelee vain yhdessä ja samassa paikassa samojen ihmisten kanssa tänä ajanjaksona, on pentu todennäköisesti aikuisena pelokkaampi uusissa tilanteissa. Puutteellinen sosiaalistaminen lisää myös aggressiivisuutta, eroahdistusta sekä muita käytösongelmia (Tiira 2019, 149.) Pentu, jolla ei ole kontaktia ihmisiin sosiaalistamiskaudella, on ujo ja kärsii itsetuottamuksen puutteesta loppuelämänsä (Gerritsen ym. 2013, 82). Kahdeksan viikkoinen pentu luottaa ihmiseen ja ottaa ihmisestä mallia esimerkiksi suhtautumisesta eri esineisiin ja niiden turvallisuuteen (Tiira 2019, 149). Pennun suositeltu luovutusikä on 8 viikkoa. Luovutusiän on havaittu korreloivan myöhemmän käytöksen kanssa, ja myöhemmin kuin 8 viikon ikäisinä

luovutetuilla koirilla on vanhempana havaittu korkeampaa taipumusta aggressiivisuuteen ja pelokkuuteen. (Jokinen ym. 2017,14.)

Juveniilivaihe kestää 12 viikon iästä 1–2 vuoden ikään (Tiira 2019, 151) tai 12 viikon iästä koiran sukukypsyyteen saakka (Gerritsen ym. 2013, 83). Eri koirarodut saavuttavat sukukypsyyden eri aikoihin. Pienet rodut voivat tulla sukukypsiksi jo 6–7 kuukauden ikäisinä, kun siihen isoilla roduilla siihen voi mennä jopa 2 vuotta. Sosiaalistuminen ja tutustuminen ympäristöihin, vieraisiin koiriin ja ihmisiin tulisi jatkua koko juveniilivaiheen ajan. Sukukypsyys tuo usein mukanaan niin sanotun ”mörkökauden”, eli epävarmuus- tai pelokkuuskauden. Tällöin koira voi reagoida epävarmasti tai pelokkaasti yllättävissäkin tilanteissa. Omistajan tai ohjaajan ei pidä vahvistaa, tai mennä tähän pelkoon mukaan, vaan omalla käytöksellään viestittää koiralle, ettei ole syytä pelätä. (Tiira 2019, 151–152.)

Koiran persoonallisuus pysyy oletusarvoisesti kohtuullisen vakaana noin vuoden ikäisestä vanhuuteen asti. Tänä aikuisuuden kautena koiran käytös pysyy suhteessa muuttumattomana, edellyttäen ettei koira traumatisoidu jostain. (Tiira 2019, 152.)

2.3 Puolustusvoimien kenneltoiminta Ruotsissa

Puolustusvoimien koiralaitos (Försvarmaktens hundtjänstenhet, jäljempänä FHTE) kasvattaa ja kouluttaa koiria kattamaan Ruotsin puolustusvoimien (Försvarmakten, jäljempänä FM) vakinaisessa palveluksessa olevien sodanajan joukkojen tarpeen. FHTE on kasvattanut saksanpaimenkoiria Sollefteåssa sijaitsevalla jalostusasemallaan vuodesta 2005 lähtien. Vuonna 2011 tehdyn hallituksen päätöksen mukaisesti jalostusohjelma tuottaa myös poliisille koiramateriaalia. (Försvarmakten 2023.) Vuoteen 2022 mennessä jalostusohjelma oli tuottanut noin 3000 pentua (Försvarmakten 2022).

2.3.1 Historia

Ruotsin maavoimat aloittivat koiratoiminnan 1930-luvulla Sollefteåssa. Verrattain nopeasti käynnistettiin myös koirien kasvatustoimintaa, koirien saatavuuden varmistamiseksi. Vuosien varrella maavoimien koirakoulu aloitti tuottamaan koiria myös muille valtion viranomaisille, ja myöhemmin myös opaskoiria. Vuonna 1978 maavoimien koirakoulusta tuli itsenäinen virasto nimellä Valtion koirakoulu. Virasto tuotti 1980-luvun alussa koko yhteiskunnan tarpeen sotakoirista, tullin huumekoirista ja opaskoirista, sekä noin puolet poliisikoirista. Tällöin kasvatettiin noin 500 pentua per vuosi, rotujen ollessa saksanpaimenkoira ja labradorin noutaja. (Försvarmakten 2018.)

Hallituksen päätöksen myötä toiminta yhtiöitettiin 1990-luvun alussa, ja jalostusohjelma ajettiin alas. Tämän myötä poliisille ja FM:lle muodostui ongelmia löytää virkakoiraksi soveltuvia koiria. Syitä tähän olivat saksanpaimenkoirien vähentyneet pentumäärät, sekä kasvattajien virkakoiratoiminnasta poikkeavat jalostustavoitteet. Samanaikaisesti globaali kysyntä juuri tällaisille koirille lisääntyi, ja tällaiseen toimintaan soveltuvan koiran rekrytointi oli haasteellista ympäri maailman. (Försvarmakten 2018.) Helmikuussa 2003 hallitus teki päätöksen, jonka mukaan FM velvoitettiin aloittamaan kasvatustoiminta uudelleen, ja ensimmäiset pentueet syntyivät 2005 (Försvarmakten 2018).

2.3.2 Kasvatustoiminta

Jalostusohjelma vaatii pitkäaikaisuutta, sekä niin ison mittakaavan, että sisäsiittoisuudelta välttytään. Tällaisen ohjelman ylläpitäminen tuo tullessaan sellaisia kustannuksia ja riskejä, joita ei voi edellyttää tai odottaa yksityisen toimijan ottavan ja kestävän. Tämä oikeuttaa valtiollisen kasvatustoiminnan. (Försvarsmakten 2018.)

Jalostustyössä geeniperimältään parhaat yksilöt valitaan jatkamaan sukua, jotta uudesta sukupolvesta tulee parempi kuin edeltävästä. Oikein tehtynä jalostustyö parantaa populaation laatua. Lähtöasetelma jalostustyöhön on tietoisuus jalostuseläimien ja näiden lähisukulaisten ominaisuuksista. Tämän tiedon perusteella geneettisesti parhaat koirat valitaan jalostukseen. Koska puutteet psyykkisissä ominaisuuksissa on suurin este koiran soveltuvuudelle virkakoiraksi, on yksi jalostusohjelman päätavoitteista tämän parantaminen. Tämä mitataan soveltuvuuskokeella, jonka kaikki koirat suorittavat. Koe on kaikille koirille sama, ja sen tulokset muodostavat pohjan uusien jalostuskoirien valinnassa. Koe mittaa myös ei-perinnöllisiä, mutta työkoiralle tärkeitä ominaisuuksia, joten tämä koe suuntaa myös valintoja virkakoiriksi. (Försvarsmakten 2018.)

Koska tietämys omista kasvateista on parempi, kuin ulkopuolisista koirista, valitaan jalostuskoirat ensisijaisesti omista kasvateista. Ainoa poikkeus tähän on tarve laajentaa geneettistä vaihtelevuutta vähentämään mahdollisen sisäsiittoisuuden aiheuttamia ongelmia. Käyttöominaisuuksiltaan parhaat yksilöt eivät välttämättä periytä ominaisuuksiaan. Todennäköisyys oikeisiin valintoihin kasvaa, kun otetaan huomioon myös lähisukulaisten ominaisuudet jalostusindeksin muodossa. (Försvarsmakten 2018.) Mikäli jalostettava ominaisuus on korkeasti perinnöllistä (yli 40 %), on oikean yksilön valinta jalostukseen tärkeämpää, kuin oikean pentueen valinta. Mikäli ominaisuuksilla on matala perinnöllisyys (alle 20 %), tulisi jalostusvalinta tehdä puhtaasti pentueen jalostusarvon mukaisesti. Näiden yhdistäminen, eli parhaiden pentueiden parhaiden yksilöiden valitseminen jalostukseen, tuo parhaan tuloksen. (Wilsson 2014.)

Koiran valintaan jalostuskoiraksi vaikuttavat paitsi sen oma koetulos, myös koiran terveys ja koiran sisarusten terveys ja henkiset ominaisuudet. 7 % uroskoirista ja 14 % nartuista valitaan jalostukseen. Jalostukseen valituista 10 % ei suoriudu tehtävästään, ja poistetaan jalostuskäytöstä. Jalostusurokset ovat aina virkakoiria, kun taas jalostusnartut elävät projektiohjaajan/perheen luona. Vuonna 2017 jalostuksessa käytettävien narttujen määrä oli hieman alle 50. (Försvarsmakten 2018.)

Jalostusvalinnat perustuvat laajaan tiedonkeräykseen kaikista koirista. Kaikkea tietoa ei välttämättä tarvita heti, mutta sitä voidaan tarvita myöhemmin esimerkiksi tutkimukseen tai jalostustavoitteen muuttamiseen. Tiedonhankinta alkaa heti astutuksesta, kun uroksen ja nartun paritteluhalu dokumentoidaan. Pentujen synnyttyä ne punnitaan, ja painoa seurataan viikko viikolta. Kaikki poikkeamat nartun ja pentujen osalta dokumentoidaan pentujen syntymästä, kunnes pennut sijoitetaan projektikoteihin. Uusia jalostuskoiria kannattaa myös käyttää säästeliäästi ennen kuin niiden periyttäminen on tarkastettu, eli niiden jälkeläisten ominaisuudet on testattu. Yksittäistä hyvääkään periyttäjää ei pidä käyttää liikaa, koska se johtaa nopeasti geneettisen monimuotoisuuden laskuun. Sääntönä on pidetty, ettei yksittäisellä uroksella saa olla enemmän jälkikasvua kuin 20 % vuoden tuotannosta. Eli noin 40 pentua, mikäli vuodessa syntyy 200 pentua. (Försvarsmakten 2018.)

Projektikodissa pennun kehitystä seurataan, ja projektineuvonantaja raportoi pennun kehityksestä FHTE:lle. Jokainen eläinlääkärikäynti dokumentoidaan niin ikään. 12 kuukauden iässä

koiran lonkat ja kyynärät kuvataan, ja ne arvioidaan Kennelliiton virallisen arvioijan toimesta. (Försvarsmakten 2018.)

2.3.3 Projektikoti

Vuosittain syntyy noin 35–40 pentuetta. Pentujen ollessa 8–10 viikon ikäisiä, sijoitetaan ne projektikoteihin, joissa ne kasvavat noin 12–18 kuukautisiksi. Projektivaiheen aikana PV vastaa koiran ruoka- ja eläinlääkärikuluista. Projektikoti saa FM:ilta perustarvikkeet koiran hoitoa varten, kuten harjan, kynsisakset, taluttimen, kaulapannan ynnä muuta. Tämän lisäksi FM maksaa 250 SEK (noin 22 €) kuukaudessa näiden varusteiden uusimista varten. (Försvarsmakten 2024.)

Projektikoiran on saatava peruskasvatus, opittava olemaan muiden ihmisten ja eläimien kanssa sekä eri ympäristöissä. Koirat tarvitsevat päivittäistä liikuntaa ja aktivointia. Ohjaajan ei tarvitsen harjoituttaa koira virkatehtäviä varten. Projektiohjaajaksi/perheeksi haetaan ihmisiä, jotka ovat valmiita uhraamaan paljon aikaa koiralle. Projektiohjaajan tulee olla vähintään 18-vuotias, ja tällä tulee olla ruotsalainen henkilötunnus. Ohjaajalla tulee olla auto, jolla koira voi kuljettaa. Aikaisempaa kokemusta koirista ei tarvita. Projektiohjaajan/perheen tulee asennoitua siihen, ettei koira jää heille soveltuvuuskokeen jälkeen, mikäli sen katsotaan soveltuvan virkakoiraksi. Projektiperheiden tueksi on olemassa neuvonantajia ympäri Ruotsia. Neuvonantajat tekevät kotikäyntejä ja järjestävät koulutustapahtumia projektiohjaajille. Projektiohjaajia veloitetaan osallistumaan neuvonantajien järjestämiin tapahtumiin, sekä tekemään neuvonantajan antamat läksyt. (Försvarsmakten 2024.)

Projektikodilla on merkitystä pennun kehitykseen. Koira, jolla on ollut omistautunut projektiohjaaja, ja joka on osallistunut useampaan neuvonantajien järjestämään tapahtumaan, läpäisee soveltuvuuskokeen suuremmalla todennäköisyydellä. Koiralla, joka kasvaa perheessä, jossa on monta lasta ja muita kotieläimiä, on huonompi todennäköisyys läpäistä soveltuvuuskoe. Tämän takia projektikotien valintaan ja rekrytointiin panostetaan yhä enemmän. Vaikka projektikotien valintaan ja näiden tukemiseen on panostettu enemmän, on projektikodin vaihtuminen kesken kasvattiajan yleistynyt. Yksi kolmasosa pennuista on vaihtanut kotia kasvattiaikana. Kodinvaihtajat eivät ole testitilanteessa olleet muita aggressiivisempia, mutta niillä on ollut korkeampi työs-kentelyhalu, ja ne ovat olleet energisempiä ja vilkkaampia. Sen lisäksi nämä koirat ovat olleet henkisesti tasapainoisempia, eli niiden toimintakyky, kovuus ja hermorakenne ovat olleet korkeammalla tasolla. Näyttää siis siltä, että koirat, joilla on virkakoiralle toivottavat ominaisuudet, koe-taan projektikodeissa vaikeammiksi koiriksi pitää. (Försvarsmakten 2018.)

2.3.4 Puolustusvoimien soveltuvuustestaus

Puolitoistavuotiaana koirat kutsutaan soveltuvuuskokeeseen, jonka puolustusvoimat ja poliisi teettävät yhteistyössä. Tämä soveltuvuuskoe noudattaa FM:n omaa soveltuvuuskokeen raken-netta, joka eroaa hieman poliisin vastaavasta. Joka vuosi testataan noin 200 koira. Koirat, jotka eivät sovellu virkakoiraksi, sijoitetaan yleensä projektikoteihinsa, tai muille siviilihenkilölle. (Förs-varsmakten 2023.) Soveltuvuuskoe teetetään yhdessä viidestä eri testipaikasta Ruotsissa, ja on kestoltaan noin 40 minuuttia. Kokeen ottaa vastaan FM:n testivastaava yhdessä poliisin luonne-testituomarin kanssa. (Försvarsmakten 2018.) Soveltuvuuskokeesta virkakoiriksi valikoituneet menevät puolustusvoimille tai poliisille. Noin 25–35 % näistä koirista hylätään soveltuvuuskoe-keen jälkeisellä koejaksolla. (Wilsson, 2013.)

Soveltuvuuskokeessa hyväksytty koira voidaan sijoittaa myös kodinturvajoukkoihin kuuluvalla koiranohjaajalle, koulutettavaksi kodinturvajoukkojen partiokoiraksi. Ohjaaja tekee kahden vuoden lainasopimuksen FHTE:n kanssa, jonka jälkeen koirakon tulee läpäistä tasokoe. Hyväksytyt kokeen jälkeen koirakko otetaan kodinturvayksikön palvelukseen. Puolustusvoimilla on oikeus kutsua koira palvelukseen neljän vuoden ajan hyväksytyt tasokokeen jälkeen. (Försvarsmakten 2019.)

2.4 ”Alkuperäinen” soveltuvuuskoe

Ensimmäisen Ruotsin valtion käyttämän soveltuvuuskokeen kehittäminen alkoi Ruotsin maavoimien koirakoululla vuonna 1947, ja tuli säännölliseen käyttöön 1954. Kokeen kehittämisen motiivi oli kustannustehokkuus. Koiran ominaisuudet tulivat hyvin esiin omistajan/ohjaajan viettäessä aikaa koiran kanssa, mutta tämän katsottiin olevan liian aikaa vievää soveltuvien sota- ja poliisikoirien löytämiseen. Kokeen rakenne saatiin koottua pitkälti koirakoulun omien, sekä kokeiden koiraihminen kokeilujen perusteella. Tällaisella yritys–erehdys metodilla opittiin, mitä ominaisuuksia hyvä työkoira tarvitsee, ja miten ne ilmenevät testattaessa. (Peyron ym. 1970, 2.)

Käytännön kokeet osoittivat, ettei pentuja tai liian nuoria koiria pystytty testaamaan luotettavasti. Luotettavan tuloksen saamiseksi koiran iän tuli olla 10–36 kuukautta, ja paras ikä testaamiseen oli arviolta 12 kk. Alusta asti testi oli suunniteltu myös jalostuksen ohjaamiseen. (Peyron ym. 1970, 3.) Testi koostui yhteensä viidestä eri osasta, jotka ensin arvosteltiin jokainen erikseen, ja jotka lopuksi laskettiin yhteen, antaen jokaiselle koiralle kokonaisarvosana. Jokainen testattava ominaisuus arvosteltiin numeerisella arvosanalla skaalalla +3 – -3. Eri ominaisuuksille annettiin eri painoarvot käyttämällä etukäteen määritettyjä kertoimia. (Peyron ym. 1970, 6–7.)

2.4.1 Henkiset ominaisuudet.

Osa 1 mittasi koiran henkisiä ominaisuuksia, jaettuna 8 eri arvosteltavaan ominaisuuteen: toimintakyky, terävyys, puolustushalu, kamppailuhalu, hermorakenne, vilkkaus, kovuus ja luoksepäästävyys (Peyron ym. 1970, liite 1, 1–3.)

Toimintakyky. Toimintakyvylle ei löydy yksiselitteistä määritelmää, eikä tarkasti ole tiedossa edes, mitä toimintakyky on. On mahdollista, että toimintakyky on eri ominaisuuksien lopputulos, koostuen esimerkiksi puolustushalusta, kamppailuhalusta ja temperamentista. Voidaan olettaa, että kaikki koirat tuntevat jonkinasteista pelkoa kohdatessaan tilanteita, jotka koiralle näyttäytyvät vaarallisina. Pitää muistaa, ettei koiralla ole kognitioon perustuvaa käsitystä tietyn tapahtuman seurauksista sille itselleen, vaan se perustaa kokemuksensa niihin tunteisiin, jotka tilanne siinä aiheuttaa perustuen perimään ja aikaisempiin kokemuksiin. Koiran vaarallisina kokemat tilanteet aiheuttavat koirassa aina konfliktin. Toisaalta koira haluaa paeta, ja toisaalta koira haluaa tutkia uhan aiheuttajaa, ehkä jopa puolustautuakseen aktiivisesti. Suhde näitten välillä riippuu esimerkiksi myös koiran sijainnista. Koiran ollessa kaukana reviiristään se pakenee helpommin, kun taas reviirillään se puolustautuu herkemmin. Tämä käytös toistuu myös villieläimien parissa. (Peyron, 1970, 12–13.)

Toimintakyvyn arvostelu omana ominaisuutena johtuu lukuisista samankaltaisista havainnoista kokeissa: Jokin tekijä tai ominaisuus aiheuttaa sen, että koirat, joilla on lähes identtiset arviot puolustus- ja kamppailuhalussa, reagoivat eriasteisella pelolla samankaltaisissa tilanteissa. Mittattaessa toimintakykyä kokeen tulee täyttää tietyt vaatimukset. Koiran tulee ensinäkkin tuntea itsensä uhatuksi, ja tämän uhan tulee lisääntyä asteittain. Tämä toteutetaan käytännössä niin,

että uhka lähestyy koiraa. Koira ei saa yhdistää uhkaa aikaisempiin kokemuksiinsa, ja toivottavaa on, että koira ei tunnista uhkaa. Koska puolustushalun vaikutusta on vaikea arvioida tällaisessa kokeessa, tulee toimintakykyä mitata myös kokeessa, joka ei sisällä uhkaa. Tällaisessa kokeessa koiran tulee voittaa jokin haaste tai epämukavuus päästäkseen haluamansa asian luo. Esimerkkinä voisi olla vesieste, tunneli, tasapainoeste tai vastaava, joka koiran pitää selvittää päästäkseen ohjaajan luokse. (Peyron, 1970, 14–15.)

Koirat, kuten ihmisetkin voivat hätkähtää joskus ihan vaarattomissakin tilanteissa, esimerkiksi hämärässä kun jokin siluetti aiheuttaa assosiaation ihmisestä tai eläimestä, ja aiheuttaa pelästymisen. Toisin kuin ihminen, koira ei pysty palautumaan tästä reaktiosta järkeilemällä. Tätä pystytään hyödyntämään mitattaessa toimintakykyä. Ihmiseltä näyttävä hahmo tuodaan piilosta näkyviin, ja asteittain lähemmäs koiraa. Hahmo näyttää ihmiseltä, jostain kulmasta katsottuna mutta ei kaikista. Hahmo ei liiku kuin ihminen, eikä se haise ihmiseltä. Koira on siis tunnistavinaan ihmisen, mutta ei kuitenkaan. Tämä aiheuttaa koirassa konfliktin. Vaikka koirakin kykenee assosioimaan, se ei kykene ratkaisemaan tällaista konfliktia. Tämä konflikti näyttäytyy arvioijalle reaktioina. Näiden avulla tulee arvioida koiran tunnetilaa, ja eri ominaisuuksia sen takana. Tällainen koe mittaa paitsi toimintakykyä, myös temperamenttia, terävyyttä, puolustus- ja kamppailuhalua. (Peyron, 1970, 16–17.)

Toimintakykykoe, jossa koiraan kohdistetaan uhkaa, suoritetaan helpoiten näin: Kelkka, jonka päällä on ihmistä muistuttava olento, ja johon on kiinnitettyä noin 25 metriä pitkä naru, on piilotettuna maastoon siten, ettei se ole heti koiran nähtävissä. Koirakon tullessa suorituspaikalle, ja koiran huomioidessa ympäristöään, aletaan kelkkaa vetää näkyviin, ja lähemmäs koiraa. Kelkan edessä on hyvä olla aluskasvillisuutta, jotta koira saa kuuloärsyksen ennen näköärsykettä. Kelkkaa vedetään esiin epäsäännöllisin, nykivin liikkein, ja välillä tauottaen. Viimeisen liikkeen koiraa kohti tulee olla nopea ”hyökkäys”. Koiranohjaaja on paikallaan koko kokeen ajan, koira on yleensä taluttimen mitan ohjaajan takana kelkan lopettaessa liikkeensä. Se on siis paennut niin pitkälle kuin mahdollista. Tämän jälkeen ohjaaja käsketään menemään kelkan viereen, ja kääntymään koiraan päin. Tavoitteena on saada koira tutkimaan kelkkaa ja hahmoa, ja ohjaaja auttaa koiraa asteittain enemmän ja enemmän, viime kädessä vetämällä koiran luokseen. Ohjaaja asettuu hahmon viereen sen takia, että hahmoa paenneelta koiralta ei voida vaatia hahmon omaehtoista tutkimista. (Peyron, 1970, 18–20.) Koe arvostellaan sen perusteella, miten voimakkaasti koira on ensinnäkin pelästynyt, ja miten paljon toimenpiteitä ohjaaja joutuu tekemään saadakseen koiran luokseen (Eml. 26).

Kokeen aikana luonnetestituomari on painanut mieleensä koiran eri reaktiot, ja erityisesti toimintakykyä kuvaavat reaktiot. Tällaisia reaktioita ovat kehonpainon jakauma joko eteen tai taakse, kehon asento, lihasjäykkyys, pään ja hännän asento, sekä mahdolliset pakoreaktiot. Takapainoinen asento kuvastaa koiran tuntevan itsensä uhatuksi, ja valmistelevan pakoa. Etupainoinen asento saattaa tarkoittaa tiettyä toimintakykyä, mutta myös pelkästään mielenkiintoa, mikäli koira ei ole vielä todennut hahmon olevan uhka. (Peyron, 1970, 20.)

Korkea pään asento tarkoittaa yleensä mielenkiintoa ilman pelkoa, terävyyttä tai epäluuloisuutta. Matala tai kehon korkeudella oleva pään asento tarkoittaa yleensä koiran kokevan olevansa uhattu, ja sen valmistautuvan puolustamaan itseään. Tällöin myös kehonasento on matala ja lihakset ovat jännittyneitä. Pään kääntäminen saattaa tarkoittaa alistumista sekä kamppailuhalun ja pakenemisen puutetta, mikäli se ei johdu toisesta ärsykkeestä. On koiria, jotka alistuvat koke-matta pelkoa. Koiran häntä antaa yleensä viitteitä koiran mielialasta, tämä tosin pätee enemmän esimerkiksi terävyyteen ja puolustushaluun kuin toimintakykyyn. Mitä enemmän häntä laskee tai

menee vatsan alle, sen enemmän koira pelkää, ja tämä johtuu osittain puutteellisesta toimintakyvystä. Tämä voi tosin tarkoittaa myös koiran tuntevan pahaa oloa muusta syystä. Jos hännän laskeminen tapahtuu toimintakykykokeen aikana, voitaneen katsoa sen johtuvat kokeen vaikutuksesta. Koira, jonka häntä on hyvin lähellä vatsaa, mutta hännän pää ikään kuin värisee sivuttaissuunnassa, ja jolla samanaikaisesti on matala pään asento, vaatii erityistä huomiota. Tällainen koira on paitsi peloissaan, myös valmis puolustautumaan, ja saattaa hyvinkin hyökätä. (Peyron, 1970, 23–24.)

Hahmon liikkuesssa koira tekee usein myös lyhyitä siirtymisiä, ja joskus myös nopeita, lyhyitä pakopyrähdyksiä. Tällainen koira tuntee itsensä uhatuksi, mutta se ei ole sängen peloissaan. Samankaltainen käytös nähdään myös koirilla, joka ymmärtää tilanteen leikkinä. Arvostelussa tulee kiinnittää huomiota koiran eleisiin kokonaisuudessaan. Yleisintä on nähdä käytöstä, joka ilmentää hieman pelkoa, ja hieman kamppailuhalu. Tämä tarkoittaa, että koira on hämmentynyt sen kokemien tunteiden konfliktin takia. Toisinaan paineistunut koira lopettaa toimintansa, ja alkaa tekemään jotain ihan muuta. Tällainen toiminta on niin sanottua sijaiskäyttäytymistä, ja esiintyy tavallisimmin, kun koiran halua hyökätä ja paeta ovat suurin piirtein yhtä suuria. Todennäköisesti tämä aiheuttaa jonkinlaisen ”oikosulun” koirassa. (Peyron, 1970, 24–25.)

Toimintakyky ilman uhkaa suoritetaan siten, että koira ja ohjaaja erotetaan toisistaan, kuitenkin ei näkö- tai kuuloyhteyden ulkopuolelle. Tämän jälkeen koiran annetaan vapaasti palata ohjaajan luo. Koiran tiellä on yksi tai useampi este, joiden selättäminen vaatii koiralta tiettyä itsensä voittamista. Tällainen koe voi olla esimerkiksi seuraavanlainen: Koira asetetaan tunnelin yhteen päähän, ja ohjaaja toiseen. Tunnelin pitää olla vähintään 5–10 metriä, sisältää kulmia, ja olla valaistusominaisuuksiltaan pimeä. Tunneli tulee olla koiran ainoa mahdollinen reitti ohjaajan luo. Koiran tulee olla kokeen alkaessa tietoinen missä ohjaaja on, ohjaaja ei kuitenkaan ideaalitilanteessa saisi kutsua koiraa kokeen alussa. Ellei koira itsenäisesti ala tulemaan ohjaajaa kohti, tulee ohjaajan asteittain nousevin ärsykkein kutsua koiraa luoksensa. Arvostelu tehdään ohjaajan käyttämien ärsykkeiden voimakkuuden perusteella. Arvostelussa tulee ottaa huomioon koiran ikä ja kokemuspohja. (Peyron, 1970, 28–31.)

Terävyys. Termien terävyys ja puolustushalu välillä on selkeä yhteys. Terävyyden voisi sanoa olevan puolustushalun passiivisempi puoli. Terävyydellä tarkoitetaan lähinnä koiran käytöstä, kun vieras ihminen uhkaa koiraa, tai jotain koiralle läheistä. Koirien välisessä käytöksessä mukaan voi tulla myös muita, seksuaalisuudesta juontuvia reaktiota. Testaamalla tulee kuitenkin selvittää ainoastaan se terävyys, joka ilmenee koiran kohdatessa ihmisen, ja ihmisen tuottaman uhan. Koiran jahdatessa tai yrittäessä jahdata luonnollista saalista (tai sen jäljitelmää) ilmentää se joskus myös terävyyden signaaleja. Sitä ei kuitenkaan tule sotkea tähän. Terävyyden aste on käänteisesti verrannollinen ärsykkeen määrään, joka saa koiran ilmentämään terävyyttä. Mitä pienempi ärsyke, ja mitä nopeammin koira näyttää aggressiivisuuden merkkejä, sitä terävämpi koira on. Terävyyden taso kuitenkin vaihtelee paikan, ja koiran yleisen mielentilan mukaan. Väsynyt, erittäin nälkäinen, tai paritteleva koira on lähes aina helpommin ärsytettävissä. (Peyron ym. 1970, 31–32.)

Koiran toimintakyvyllä vaikuttaa olevan vaikutusta koiran kynnykseen ilmentää terävyyttä. Toimintakykyisellä koiralla on usein korkeampi kynnyks tulla vihaiseksi. Tämä on sikäli loogista, että toimintakykyisellä koiralla on korkeampi kynnyks tuntea pelkoa, ja juuri pelko on usein se, joka laukaisee terävyyden. Tätä ei voi kuitenkaan pitää sääntönä, koska toimintakykyisiä ja teräviäkin koiria löytyy. Mikäli näin käy, pitää kuitenkin pohtia onko toimintakyvyn arvioinnissa tapahtunut virhe, ja että koiralle on määritetty korkeampi toimintakyky johtuen suuresta puolustus- tai

kamppailuhaluista. Tavallisempaa on löytää ei-terävä, ei-toimintakykyinen koira. (Peyron ym. 1970, 32.)

Terävyyttä pystyy muokkaamaan suhteellisen helposti molempiin suuntiin. Tiedetyt koulutuslinjat suosivat koiria, joiden luonnollinen terävyys on korkeampi, mutta matala terävyys ei ole este koiran kouluttamiseksi työkäyttöön. Terävyyttä arvioidessa tulee myös arvioida, miten nopeasti koira päästää irti aggressiivisuudestaan ja palautuu. Hyvä palautumiskyky on eduksi lähes kaikille työkoirille. Koiran terävyysasteen määrittämiseen ei usein tarvita erillistä koetta, vaan se saadaan yleensä määritettyä toimintakykyä mittaavissa kokeissa. Koiran palautumista aggressiivisuudesta sen sijaan ei useinkaan saada mitattua muulla kuin erillisellä kokeella. Tässä on suosiolla käytettävä maalimiehen toteuttamaa koetta, koska maalimies, toisin kuin nukke tai teline, pystyy vaihtamaan antamansa ärsykkeen uhkaamisesta ystävällisyyteen. (Peyron ym. 1970, 32–33.) Terävyyttä ilmentävät eleet ovat alas laskettu pää, puhallus tai yskäisy, huulten ylös veto ja samanaikainen suupielten alas veto, murina ja joskus haukunta sekä niska- ja selkäviljojen pörhistyminen. Häntä laskee usein vaakatason alapuolelle ja korvat ovat vedettynä taakse. (Eml. 33–34.)

Terävyyskynnystä määritettäessä luonnetestituomarin tulee yksilöidä ärsykkeen vahvuus koiran näyttäessä ensimmäisiä terävyyttä ilmentäviä eleitä. Lyhyt etäisyys ärsykkeeseen muodostaa vahvemman ärsykkeen. Koira kohti tuleva liike on vahvempi ärsyke kuin sivuttaisliike. Epäröivät, epäsäännölliset liikkeet ovat vahvempia ärsykeitä kuin rauhalliset jatkuvat liikkeet, ja lyövät eleet ovat pelottavampia kuin pistävät eleet. (Peyron ym. 1970, 34–35.)

Terävyyttä mittaavassa kokeessa koira kytketään lyhyellä taluttimella esimerkiksi seinään siten, että koira ei pääse pakenemaan. Koira on kokeessa yksin, eikä sen tule nähdä, tai haistaa ohjaajaansa. Maalimiehen tulee erottua vaatetukseltaan koiralle normaalista. Maalimiehen tulee kaikin mahdollisin keinoin saada koira ilmentämään terävyyttä. Maalimies työskentelee tilanteessa itsenäisesti, mutta luonnetestituomarin ohjauksen alla. Tässäkin kokeessa ärsykkeiden vahvuuden tulee olla nousujohteisia, mahdollistaen koiran ärsykekynnysten sekä palautumisajan arvioinnin. (Peyron ym. 1970, 36–37.)

Maalimies aloittaa toimintansa kävellen ”normaalisti” pari kertaa koiran ohi sivuttaissuunnassa, noin parin metrin etäisyydellä koirasta. Tämän jälkeen liike muuttuu koiran suuntaiseksi, epäroiväksi, hiipiväksi, sekä edestakaisin kulkevaksi. Parin metrin etäisyydellä toiminta muuttuu epäroivästä suoraan uhkaamiseen. Maalimies nostaa käden ilmaan ikään kuin lyödäkseen, ja jää hetkeksi paikalleen koiran yli kumartuneena. Tämän jälkeen maalimies tekee kuvitellun, maksimissaan 5 sekunnin kestoisen hyökkäyksen koira kohti, lyöden ohuella taipuisalla oksalla maahan tai seinään koiran viereen. Lyönnit eivät saa osua koiraan. Hyökkäys loppuu yhtä äkisti kuin se alkoi, ja maalimiehen tulee muuttaa käytöstään radikaalisti ystävällisyyteen ja kontaktin hakuun. Tämä vaatii maalimieheltä suurta eläytymiskykyä, ja tämä tulee tehdä niin selkeästi, että koira ymmärtää uhan hävinneen kokonaan. Nyt koira saa näyttää kykyään vaihtaa ärsykkeen mukaan reaktiosta toiseen. Palautuminen loppuu koiran ohjaajan saapumiseen paikalle. Tällöin nähdään myös, tapahtuuko koiran käytöksessä muutoksia koiranohjaajan saapuessa paikalle. Ärsykkeiden koko ja määrä ovat käänteisesti verrannollisia koiran terävyyteen. Terävä koira ilmentää terävyyttä jo pieniin ja vähäisiin ärsykkeisiin. Mikäli koira vaihtaa terävyydestä neutraaliksi tai luokse päästäväksi heti uhan loputtua, ja ystävällisten ärsykkeiden alettua, saa se luokituksen ”ilman jäljellä olevaa aggressiivisuutta”. (Peyron ym. 1970, 37–40.)

Puolustushalu. Tässä arvostellaan koiran aktiivinen puolustaminen. Vaikkakin pakeneminen kieltämättä kuuluu puolustamiseen, ei sitä tule arvostella tässä, vaan osiossa toimintakyky. Myös terävyyden ilmentäminen on puolustamisen muoto, uhan kohdistaminen uhan suuntaan. Tässä kuitenkin arvostellaan ainoastaan koiran taipumusta aggressiiviseen hyökkäykseen. Puolustushalu ei ole vakio, vaan vaihtelee tapahtumien, ympäristöjen sekä koiran mielialan mukaan. Tämä ei kuitenkaan estä yksilöiden välisiä eroja puolustushalussa yleisellä tasolla. Puolustushalun toteuttaminen erillisellä kokeella on monesti turhaa, mikäli toimintakykyä ja terävyyttä on kokeiltu, sillä näiden kokeiden perusteella pystytään monesti arvostelemaan myös puolustushalu. Koiran luontaista puolustushalua voidaan harjoittaa suhteellisen helposti, ja lähes aina korkeampaan suuntaan. Koiran puolustushalua voidaan keinotekoisesti nostaa totuttamalla se puremaan suojahihaan, kun taas epätasapainoinen puolustushalu voidaan kätkeä tekemällä hyökkäämisestä rutiininomaista. Onneksi tämän paljastaminen on verrattain helppoa. Koira, joka on saanut tehdä töitä näkyvällä suojahihalla varustetun maalimiehen kanssa, paljastaa aina itsensä kohdistamalla huomionsa suojahihaan, kun koiralle tällainen näytetään. (Peyron ym. 1970, 41.)

Erillinen puolustushalua mittaava koe on aina maalimiehen suorittama koe. Maalimies hyökkää ensisijaisesti koiranohjaajaa, ja toissijaisesti koiraa vastaan. Koe asettaa suuria vaatimuksia maalimiestä kohtaan, koska todellisen vaaran tunteen luominen on hyvin vaikeaa. Ellei tämä onnistu, pysyy koira neutraalina, tai tilanne puhuttelee koiran kamppailuhaluja, ja koira ottaa tilanteen leikkinä. Tämä yksinään ei välttämättä tarkoita koiran puolustushalun olevan pieni. Sen voi kuitenkin olettaa olevan pieni, jos koira on käyttäytynyt välinpitämättömästi muissakin osiossa, jossa sen olisi tullut syttyä. (Peyron ym. 1970, 42.)

Mikäli koira aikaisemmin on ilmentänyt isompaa puolustushalua kuin maalimiehen hyökkäyksen alla, voi siihen olla monta syytä. Koira ei ehkä koe maalimiestä uhkana. Koiralla voi olla liian iso luotto tai kunnioitus ihmistä kohtaan, joka rajoittaa sen puolustushalua. Tämä näkyy yleensä pieninä yrityksinä hyökätä. Koira on ehkä purkanut itseään niin paljon edellisissä osioissa, ettei maalimiehen ärsykkeet riitä laukaisemaan sen puolustushalua. Koira on ehkä sopeutunut uuteen ohjaajaan liian vähän, ja toteaa ettei ohjaaja ole puolustamisen arvoinen. Tällöin maalimiehen hyökkäys tulee kohdistaa suoraan koiraa kohti. (Peyron ym. 1970, 42.)

Jotkin koirat reagoivat voimakkaasti maalimiehen ärsykkeisiin, mutta ilmentämättä aggressiota. Tällöin koira on mieltänyt maalimiehen olevan enemmän leikkikaveri kuin uhka, ja tämä on laukaissut kamppailuhalon koirassa. Kaikkein tavallisinta lienee koiran käytös, joka ilmentää niin puolustus- kuin kamppailuhalua. Asiasta tietävän on kuitenkin verrattain helppo erotella nämä koiran signaaleja lukemalla. Matala etuvartalo, etujalat leveällä, korkea takavartalo sekä pään tai koko vartalon heitteledintä sivuille ilmentävät kamppailuhalua, vaikkakin koira murisisi samanaikaisesti. Puolustushalu ilmenee paitsi terävyyttä ilmentävinä eleinä, myös matalana ja eteen ojennettuna pään asentona ja matalana, tasapainoisena kehonasentona. Koiran häntä on aggressiivisena jäykempi, vaikkakin tässä on yksilökohtaisia eroja. (Peyron ym. 1970, 42–43.)

Vaikka tämä koe ei välttämättä onnistukaan selvittämään puolustushalua, on se tärkeä suorittaa senkin takia, että se tuo tietoisuutta koiran kyvystä tasapainoiseen käytökseen. Tämä onkin kiinnostavampi ominaisuus kuin puolustushalun määrä. Arvostelussa otetaan huomioon paitsi hyökkäykset, myös hyökkäyksen yritykset. Yritykset ovat yhtä arvokkaita kuin läpiviedyt hyökkäykset, koska nimenomaan halu puolustautua on arvioinnin kohteena, ei tosiallinen kyky hyökätä. Se että terävillä koirilla on korkea puolustushalu, ja ei-terävillä koirilla on matala puolustushalu, on lähes itsestäänselvyys. Tämä ei kuitenkaan riitä arvostelupohjaksi. Kiinnostava seikka on nimenomaan se, kun terävyys on kohonnut niin korkealle, että se laukaisee jonkin käytöksen.

Terävyys voi laueta joko hyökkäyksenä uhan suuntaan, tai pakenemisen uhan suunnasta. Myös yritykset jompaankumpaan suuntaan tulee huomioida. Mitä isompi ärsyke vaaditaan, jotta hyökkäys laukeaa, sen pienempi puolustushalu, ja toisinpäin. (Peyron ym. 1970, 43–45.)

Hyökkäyksen tasapainoisuuden arviointiin on vaikea antaa pätevää yleissääntöä. Tähän vaikuttaa moni muukin seikka kuten temperamentti, toimintakyky, kunnioitus ihmistä kohtaan, puutteellinen suhde ohjaajaan ym. Voidaan kuitenkin todeta, että mikäli koira lieventää tai lopettaa hyökkäyksen maalimiehen mentyä passiiviseksi, ei koira voi olla epätasapainoinen. Mikäli koira jatkaa aggressiivista käytöstä, ja yrittää hyökätä uhan loputtuakin, voidaan se tulkita epätasapainoiseksi. Nopea hyökkäys ei sinänsä ole epätasapainoista, vaan ilmentää korkeaa temperamenttia. Määrätietoinen, ei-aggressiivinen hyökkäys ei myöskään ole epätasapainoisuutta, vaan korkeaa kamppailuhaluja. (Peyron ym. 1970, 45.)

Joskus on koiria, jotka reagoivat ärsykkeeseen, jonka tulisi olla uhkaava, käytöksellä, joka muistuttaa lähinnä vaanimista. Tämä sama käytös esiintyy koiranpentujen leikkiessä keskenään, ja joskus myös esimerkiksi pallon lähestyessä pentua. On viitteitä siitä, että kyseinen käytös kuuluu jahtaamiskäytökseen, mutta jotkut koirat käyttäytyvät näin myös silloin, kun niiden logiikan mukaan olisi tullut reagoida puolustushalua ilmentäen. Syytä tähän ei tiedetä, mahdollista on, että koira assosioi ärsykkeen jahtaamiseen. (Peyron ym. 1970, 45–46.)

Kamppailuhalu. On olemassa näkemyksiä, että kamppailuhalu olisi puolustushalun variantti, ja toisinpäin. Kamppailuhalua ei siis voisi kuvailla erillisenä ominaisuutena puolustushalusta erillään. Totta on, että nämä kaksi esiintyvät yleisesti yhdessä, ja samat ärsykkeet puhuttelevat molempia. Kokemus on kuitenkin osoittanut, että nämä kaksi ovat eri ominaisuuksia. Ei ole mitenkään ainutlaatuista löytää koira, joka on leikkisä ja kamppailuhaluinen, mutta lähestulkoon mahdollon saattaa puolustuskannalle. Lähestulkoon yhtä helppoa on löytää koira, jolla ei ole kamppailuhaluja, mutta joka puolustaa itseään, kun se joutuu uhatuksi. Tätä asiaa ei tule teoretisoida sen enempää, vaan todettakoon, että halu hyökätä aggressiivisuuden pohjalta on puolustushaluja, ja halua hyökätä ilman aggressiota on kamppailuhaluja. (Peyron ym. 1970, 46–47.)

Näin ollen kamppailuhaluja mittaavissa kokeissa ei tule olla uhkaa. Tämä ei tarkoita, etteivätkö uhkaavatkin kokeet voi sytyttää koirassa kamppailuhaluja, se riippuu yksinkertaisuudessaan siitä, miten koira kokee tilanteen. Tästä syystä koe tulee kuitenkin mahdollisuuksien rajoissa suunnitella siten, että se puhuttelee vain yhtä mielentilaa. Kamppailuhaluja mittaava koe tulee ensisijaisesti alkaa koiran ja ohjaajan välisenä leikkinä. Koiran asenteet vieraita ihmisiä kohtaan voivat estää koiran kamppailuhalun syttymisen vieraan kanssa. Mikäli ohjaaja ei osaa leikkiä koiran kanssa, pitää jonkun muun leikkiä koiran kanssa. Tällöin on eduksi, mikäli luonnetestituomari itse pystyy leikkimään koiran kanssa, sillä se on eduksi hänen arvioinnilleen. (Peyron ym. 1970, 47.)

Koe alkaa pieninä ärsykkeinä, ärsykkeiden vahvistuessa, kunnes haluttu reaktio saavutetaan. Maalimiehen on ensin herätettävä koiran mielenkiinto. Se saavutetaan yleensä heitto- tai pallotelluliikkeillä, sekä leikkisää koira imitoimalla. Vahva kangaspala on yleensä paras esine. Jotkin koirat eivät halua ottaa kunnon otetta isosta suojahihasta. Maalimiehen tulee koko ajan lukea koira, ja sopeuttaa oma toimintansa sen mukaan. Koiran kiinnostuessa tulee ärsykkeiden vahvistua, kunnes koira puree ja pitää kiinni esineestä. Tämän ”köydenvedon” aikana voidaan todeta kamppailuhalun määrä ja intensiteetti. (Peyron ym. 1970, 47–48.)

Alkuvaiheessa arvostellaan koiran halukkuus tai haluttomuus leikkiä, taipumukset kamppailuun sekä kamppailuun johtaneiden ärsykkeiden koko. Reaktiot, jotka ilmentävät ärsykkeiden puhutteleen muita koiran ominaisuuksia, huomioidaan, ja niiden vaikutukset otetaan huomioon arvioidessa koiran käytöstä. Aggressiivisuus kertoo puolustushalun ottavan osaa hyökkäykseen, kun taas epäröinti ja pelkoreaktiot kertovat toimintakyvyn puutteesta. Kun kamppailu on käynnissä, arvostellaan koiran halukkuus jatkaa kamppailua sekä koiran intensiteetti kamppaillessa. Maalimiehen tulee säädellä omaa osaansa ”köydenvedossa” ylös ja alaspäin. Näin koiralle tulee mahdollisuus tehdä aloite kamppailusta. Maalimies päästää otteen esineestä silloin tällöin. Tällöin nähdään koiran käytös vastuksen loputtua. Kamppailuhalu on käänteisesti verrannollinen ärsykkeen määrään. Iso kamppailureaktio pieneen ärsykkeeseen kuvastaa suurta kamppailuhaluja. Vilkas temperamentti sekä puolustushalu voivat vaikuttaa kamppailuhaluun, ja ne tulee huomioida arviota tehdessä. (Peyron ym. 1970, 49–50.)

Hermorakenne. Testattaessa etsitään hermostuneisuuden oireita, jotka kielivät sisäisen tasapainon häiriöstä. Oireen kesto, vahvuus sekä koiran kyky palautua selvitetään. Oireen aiheuttanut ärsyke sekä sen vahvuus yritetään myös selvittää. (Peyron ym. 1970, 50.) Hermostuneisuuden oireita koiralla ovat voimakas rauhattomuus, kehon värinät, kohonnut syke, joka ei johdu fyysisestä rasituksesta, kohonnut nieleskelytiheys, aiheettomat ja epäloogiset liikkeet, suojan etsiminen joko kodista, tarhasta tai ohjaajalta sekä oksennus ja ripulointi. Tämän lisäksi koira tyypillisesti lukkiutuu hermostuneisuuden aiheuttaneeseen ärsykkeeseen jopa siinä määrin, ettei se rekisteröi muita ärsykeitä. Hermostuneisuuden ja ei-hermostuneen jännitystilan välisen eron määrittäminen ei liene mahdollista. Yleisesti voidaan todeta, että tietty hermostuneisuus kuuluu kaikkiin henkisiin jännitystiloihin. Kokemuksen kautta voidaan kuitenkin todeta, että tiettyjä jännitystiloja voidaan pitää normaalina, koska ne esiintyvät säännöllisesti, ja muodostavat luonnollisen vastauksen tietyn tyyppiselle ja vahvuiselle ärsykkeelle. (Eml. 50–51.)

Kun koira uhataan, on odotusarvona, että jännitystila koiran sisällä kasvaa, ja kun jännitystila on kasvanut tarpeeksi, laukaisee se tilanteeseen nähden ”korrektin” reaktion, esimerkiksi uhkaamisen, hyökkäyksen tai pakenemisen. Tämän reaktion ollessa koiran taipumukset huomioon ottaen luonnollinen, sekä ärsykkeen huomioon ottaen kohtuullinen, ei tätä reaktiota tule pitää hermostuneena. Mikäli koiran reaktio poikkeaa normaalista, ja jokin yllä mainituista hermostuneisuuden oireista esiintyy, on todennäköistä, että koiralla on hermostunut jännitystila. Jotta tila tai käytös arvioidaan hermostuneeksi, tulee reaktion olla ärsykkeeseen nähden poikkeava, ja käytöksessä tulee olla joku hermostuneisuutta kuvaavista oireista. Mikäli jännitystila ja siitä johtuvat reaktiot ovat normaaleja ärsykkeen tyyppiin ja voimakkuuteen nähden, ja hermostuneisuuden oireita ei ole, ei koira tule arvioida hermostuneeksi. Täten myös vahvahermoinen koira voi käyttäytyä hermostuneesti, mikäli ärsykkeen vahvuus on liian iso. Tätä ei testitilanteessa kuitenkaan pidä tapahtua, koska ärsykkeet ja niiden vahvuudet ovat kokemuksen kautta asetettu siten, että ne laukaisevat hermostuneisuutta ainoastaan koirilla, jonka hermorakenne on riittämätön. (Peyron ym. 1970, 51.)

Hermorakennetta arvostellaan muissa kokeissa koiran käytöstä arvioidessa, sekä siihen erikseen tarkoitettussa laukauskokeessa. Laukauskokeelle annetaan painoarvoa, koska laukaukset ovat sotilastoiminnassa niin tavanomaisia, että kykenemättömyys sietää laukauksia tekee koiran käytöstä mahdotonta. Laukausarka koira reagoi laukaukseen hermostuneesti, palautuu huonosti, ja reagoi uuteen laukaukseen samalla intensiteetillä tai enemmän. Koira, joka hermostuu ensimmäisestä laukauksesta, mutta palautuu, ja reagoi uusintalaukauksiin vähemmän ja vähemmän, on laukauskokematon. Laukausaltis koira reagoi jokaiseen laukaukseen samalla tavalla,

eikä hermostu. Laukausvarma koira ei reagoi laukauksiin, vaan osoittaa niihin ainoastaan normaalia kiinnostusta. (Peyron ym. 1970, 52.)

Laukauskoe järjestetään ampumalla jalkaväen aseilla, paukkupatruunoilla, sekä mahdollisuuksien mukaan räjähdyspanoksella, jonka paino on noin 500 grammaa. Etäisyys koirien ja ampujan välillä tulee olla 25–50 metriä ammuttaessa pienikaliberisilla aseilla, sekä 50–75 metriä ammuttaessa paukkupatruunoilla. Räjähdyspanoksen käytössä sovelletaan turvallisuusmääräyksiä. Ennen ensimmäisiä laukauksia luonnetestituomarin on varmistuttava, ettei koirien huomio ole ampujassa. Tällainen huomio voisi johtaa korkeampaan altistukseen juuri sieltä suunnalta tuleviin ärsykkeisiin, ja näin ollen ärsykkeen kokonaisvahvuudesta voisi tulla liian iso, vaikuttaen negatiivisesti jopa vahvahermoisiin koiriin. (Peyron ym. 1970, 53.)

Temperamentti. Vilkas koira on tarkkaavainen, ja tämän takia se kiinnittää huomionsa, ja reagoi pieniinkin ärsykkeisiin. Hidas tai flegmaattinen koira vaatii sen sijaan vahvoja ärsykeitä reagoidakseen. Kiistatonta on, että kyky sopeutua uusiin ympäristöihin on temperamenttiin kytköksissä oleva asia. Kokemus on osoittanut, että koirat, joilla on hyvä sopeutumiskyky, ovat enemmässä määrin myös luonteeltaan vilkkaita. Vaikkakin tarkkaa syytä tähän ei ole tiedossa, piilee selitys todennäköisesti vilkkaan koiran korkeammassa tarkkaavaisuudessa. Tarkkaavainen koira imee nopeammin uudelle ympäristölle tunnusomaiset ärsykkeet, ja tottuu niihin. Hyvin vilkkailla ja impulsiivisilla koirilla tämä ei vaikuta enää toimivan näin, vaan nämä koirat imevät todennäköisesti liian paljon ärsykeitä, josta seuraa liian iso hajonta ärsykkeiden välillä. Hyvin vilkkailla ja rauhattomilla koirilla vaikuttaa olevan myös korkeampi riski stereotyyppiseen käyttäytymiseen (Peyron ym. 1970, 55.)

Temperamentin toteamiseen ei ole erillistä koetta, vaan luonnetestituomari pystyy arvioimaan tämän muiden kokeiden, sekä muun toiminnan ohessa. Koiran sopeutumiskykyä arvioidaan koiran saapuessa uuteen paikkaan, ja erityisesti uuteen asuntoon, päivärytmiin, uusiin ihmisiin sekä eritoten uuteen ohjaajaan. Hyvällä sopeutumiskyvyllä varustettu koira hyväksyy uuden ympäristön noin kolmessa päivässä. Tämä on kuitenkin vain suuntaa antava arvio. Mikäli sopeutumisessa kestää huomattavan kauan, on tärkeää varmistaa, ettei se johdu ulkoisesta tekijästä, kuten sairaudesta tai yksittäisestä negatiivisesta kokemuksesta. Pääsääntönä voidaan kuitenkin pitää, että mitä nopeammin koiran käytös alkaa muistuttaa muiden, pitemmän aikaa samassa paikassa asuneiden koirien käytöstä, sen parempi sopeutumiskyky, ja sen myötä temperamentti, koiralla on. (Peyron ym. 1970, 56–57.)

Koiran tarkkaavaisuutta seurataan myös jatkuvasti. Ympäristössä tapahtuu aina asioita, joiden tulisi olla koiralle jotenkin merkityksellisiä ja joiden siis tulisi laukaista jonkinlainen reaktio. Luonnetestituomarin tulee siis itse olla hereillä, jotta hän huomaa kaikki koiran reaktiot, ja pystyy arvioimaan ärsykkeiden lajin ja voimakkuuden. Luonnetestituomarin tulisi myös mahdollisuuksien mukaan kyetä havaitsemaan miten kauan koiralta kestää havaita sellainen muutos ympäristössä, joka on sentyyppinen, että koiran tulisi se huomata. Niin ikään koiran kyky irtautua ärsykkeestä tulisi arvioida. (Peyron ym. 1970, 57–58.)

Niin kutsuttu ”räminäko” mittaa paitsi koiran hermorakennetta ja toimintakykyä, myös koiran temperamenttia. Koiran tarkkaavaisuus ”uhkaavaa” ääntä kohti, sekä äänen aiheuttaman reaktion nopeus, ovat kiistattomasti riippuvaisia sen temperamentista. Mitä nopeampi reaktio, sen vilkkaampi temperamentti. (Peyron ym. 1970, 58.) Kokeessa koirakko kävelytetään räminää aiheuttavan rakennelman ohi. Ideaalitalanteessa räminän aiheuttaa rappusia alas vierivät yhteen nidotut peltiesineet. Rappusten yläpäässä on avustaja, joka luonnetestituomarin merkistä

”laukaisee” peltiesineet koiran juuri ohitettaessa rappuset. Luonnetestituomari noteeraa koiran reaktion, miten nopeasti ja millä lailla koira pakenee ja kääntyy. Pakenemisen suunta tulee huomioida, jotta voidaan päätellä, pystyikö koira paikallistamaan uhan suunnan oikein. Tämän jälkeen koira pyritään ohjaamaan siten, että se tutkii, ja ohittaa peltiesineet ja nousee rappuset tutkimaan avustajaa, joka on koiraan kohtaan täysin neutraali. Tästä pystytään arvioimaan myös koiran kokemaa hermostuneisuutta tai pelkoa. (Eml. 59.)

Tarkkaavaisen koiran tulee reagoida räminään heti sen alkaessa, paeta nopeasti ja selkeästi, ja kääntyä ärsykettä kohti muutaman metrin päästä. Tämä toimi arvostelun pohjana, ja tästä poikkeavat käyttäytymismallit johtavat muihin arvosanoihin. Hyvin vilkkailla koirilla reaktio on usein todella nopea, ja pakomatka suhteessa pitkä, mutta käytös on kuitenkin tasapainoista. Mikäli pako on pitkä ja paniikinomainen, voidaan epäillä epänormaalia pelkoa ja hermostuneisuutta. (Peyron ym. 1970, 60.)

Kovuus. Testattaessa kovuutta, tulee kokeen aina sisältää kaksi identtistä harjoitetta. Ensimmäisellä kerralla koiralle aiheutetaan jonkinlainen järkyttävä tilanne, jotta koiralla olisi mahdollisuus muistaa tämä tilanne toistettaessa harjoitus vähän ajan kuluttua. Tarkkailemalla koiran reaktioita sen lähestyessä toistamiseen paikkaa, jossa se järkyttyi ensimmäisellä kerralla, saadaan hyvä käsitys koiran muistikuvista, tai niiden olemattomuudesta. (Peyron ym. 1970, 62.)

Esimerkkinä voidaan teettää seuraavanlainen testi: Ohjaaja kuljettaa koiraansa seinän vierusta. Kulman takana odottaa harjoitusavustaja, jolla on käsissään ampumataulu, joka kuvaa ihmistä. Koiran lähestyessä kulmaa, tulee ampumataulu esiin kulman takaa. Ajoitus on tärkeää oikean reaktion saamiseksi. Jotta koe onnistuu, tulee koiran järkyttyä merkittävästi. Jos koira reagoi tilanteeseen esimerkiksi kamppailemalla, ei koe mittaa kovuutta. Mikäli koira reagoi järkyttymällä, toistetaan koe noin 10–15 minuutin kuluttua. Koira ja ohjaaja kulkevat uudestaan samaa seinän viera. Koiran reaktiota kulman lähestyessä seurataan. (Peyron ym. 1970, 63–65.) Mikäli koira ensimmäisellä kerralla pelästyi merkittävästi, mutta lähestyy kulmaa toisella kerralla sen kummemmin välittämättä asiasta, sitä voidaan pitää kovana. Mikäli koira pitää pakottaa lähestymään kulmaa, voidaan sitä pitää pehmeänä. Tietty varautuneisuus lähestyttäessä kulmaa on normaalia kovallekin koiralle. (Eml. 66.)

Kovuutta testattaessa on ehkä jopa pakko altistaa koira ihmisen aiheuttamalle fyysiselle epämu-kavuuden tunteelle. Mikäli koira otetaan palveluskäyttöön, on kouluttajan heti alusta hyvä olla tietoinen, miten koira reagoi kouluttajan fyysisille pakotteille, jotta koira ei ala inhoamaan koulut-tajaa. Tällainen tilanne voidaan rakentaa kepin avulla. Useimmat koirat pitävät kepeistä leluina. Mikäli kokeen vastaanottaja heittelee keppiä itsekseen koiran läsnä ollessa, eivät useimmat koi-rat voi olla yrittämättä ottaa keppiä. Jos koira saa kevyen näpätysten kuonolleen joka kerta kun se yrittää ottaa kepin, saadaan kohta todennettua miten paljon koira kestää ennen kuin se antaa periksi. (Peyron ym. 1970, 66.)

Luoksepäästävyys. Tässä arvostellaan koiran luoksepäästävyys, hyväluonteisuus sekä avoi-muus. Ihannekoira saa arvostelun ”luoksepäästävä, hyväluonteinen ja avoin”. ”Hyvin luokse-päästävä, hyvin hyväluonteinen ja avoin” saa huonomman arvosanan. Puutteet joissain ominai-suudessa johtavat myös huonompaan arvosaan. (Peyron ym. 1970, liite 1, 3.) Koira on luok-sepäästävä, kun se spontaanisti ja mielellään hakee kontaktia sen tapaamien ihmisten kanssa, ja tämä kontakti kehittyy ystävälliseen suuntaan. Tämän vastakohta on varautunut koira, joka välttää kontaktia ihmisen kanssa. Arvostelu perustuu luonnetestituomarin huomioihin koiran käy-töksestä sen kohdatessa vieraita ihmisiä. Tämä on helppo toteuttaa järjestämällä koetilanteessa

kohtaamisen ihmisryhmän kanssa. Arvostelussa tulee ottaa huomioon, ottaako koira itsenäisesti kontaktia, onko koira helppo provosoida kontaktin ottoon, ja onko koira liian mielitelevä vieraita kohtaan. (Eml. 66–67.)

Hyväluonteinen koira käyttäytyy aggressiivisesti ainoastaan reagoidessaan sellaiseen ärsykkeeseen, johon koiran kuuluukin vastata aggressiivisesti. Tämä aggressiivisuus myös lakkaa nopeasti ärsykkeen kadottua. Hyväluontoisuus on riippuvainen terävyydestä, terävä koira tekee enemmän ”virhereagoiteja” kuin vähemmän terävä. Hyväluonteisuus kokeillaan ensisijaisesti muissa osioissa, mutta koiran kohdatessa ihmisiä, otetaan sen mahdolliset terävyyttä ilmentävät eleet huomioon. (Peyron ym. 1970, 67.) Avoin koira näyttää aina todellisen mielentilansa. Näin ollen teräväkin koira, kunhan se avoimesti näyttää terävyytensä, on avoin. (Eml. 68–69.)

Tulokset. Eri osioille annetaan kokonaisarvostelussa painoarvoa seuraavin kertoimin:

Toimintakyky: 15

Terävyys: 1

Puolustushalu: 1

Kamppailuhalu: 10

Hermorakenne: 35

Vilkkaus: 15

Kovuus: 8

Luoksepäästävyys: 15. (Peyron ym. 1970, liite 1, 1–3.)

Tämän tuloksen mukaan koira joko hylätään kokonaan, tai sille määritetään koulutuslinja seuraavista vaihtoehtoista: Suojelukoira, vartiokoira, jälkikoira, pelastuskoira, miinakoira tai opaskoira. Koulutuslinjaa valitessa otetaan huomioon yksittäiset ominaisuudet, tai näiden yhdistelmät. Esimerkiksi liian vilkas ja kova koira ei sovellu miina- tai opaskoiraksi. (Peyron ym. 1970, 71–74.)

2.4.2 Ohjattavuus ja aistit

Osa 2 mittaa koiran, kuuloa ja tarkkaavaisuutta kuulohavaintoihin, sekä hajuaistia ja tarkkaavaisuutta hajuärsykkeisiin (Peyron ym. 1970, liite 4). Ohjattavuutta ei kokeilla erikseen, vaan se arvostellaan koiraan seuraamalla koulutuksen aikana. Ohjattavuudella tarkoitetaan koiran luontaista taipumusta alistua ohjaajan tahdolle. Koira, jolla on hyvä käsiteltävyys, on kuuntelevainen ohjaajansa kohtaan myös paineen alla. Ohjaajan vaikutus tulee ottaa huomioon arvioidessa ohjattavuutta. Taitavan ohjaajan koira saattaa vaikuttaa ohjattavammalta kuin onkaan. (Eml. 75.)

Kuulo ja tarkkaavaisuus ääniä kohtaan. Kuuloa ja tarkkaavaisuutta kuulohavaintoihin mitataan kahdella harjoitteella. Ensin kokeillaan koiran kuulo, eli koiran absoluuttinen kyky kuulla. Koe tehdään yleensä metsämaastossa, ja ääniärsykeinä käytetään maalimiehen liikkeen tuottamaa ääntä, eli kahinaa, askeleen ääniä ja oksien katkeilua. Koiran ei tule saada hajua maalimiehestä. Testi tehdään maltilliseen sivutuuleen, ja kelin tulee muutenkin olla ”normaali”. (Peyron ym. 1970, 78–79.)

Koira tuodaan testialueelle, ja sen valppautta nostetaan testialuetta kohti, esimerkiksi sillä, että se saa nähdä vilauksen maalimiehestä. Kun koira on selkeästi kiinnostunut testialuetta kohti, saa maalimies aloittaa ääniärsykkeiden teon, joko liikkumalla tai paikallaan olemalla. Koe päättyi, kun koira eleillään ilmaisee kuulleensa maalimiehen äänet. Arvostelu perustuu koiran reaktion synnyttäneen ääniärsykkeen voimakkuuteen. (Peyron ym. 1970, 79–80.)

Toisena lajina mitataan koiran tarkkaavaisuutta äänihavaintoihin. Toisin kuin kuulo, tämä on myös harjoitettava ominaisuus. Koiran luontainen kiinnostus äänihavaintoja kohtaan voi kuitenkin lyhentää koulutukseen käytettävää aikaa, joten tieto siitä on relevantti. Yhtä lailla jotkin koirat ”lukkiutuvat” yhteen ärsykkeeseen, joka sekään ei ole toivottavaa. (Peyron ym. 1970, 80–81.) Koe pyritään tekemään eri maastossa kuin edellinen koe, muuten koe noudattelee samaa kaavaa. Tässä kokeessa on kaksi maalimiestä. Tässä kokeessa koiran huomiota ei herätetä, vaan koira ja ohjaaja tulevat koealueelle, jonka jälkeen ensimmäinen maalimies aloittaa ääniärsykkeen tuottamisen, useimmiten liikkumalla. Koiran saadessa havainnon, seurataan myös, kykeneekö koira näyttämään äänen liikesuunnan, ja miten kauan koira ylläpitää kiinnostuksen ääntä kohtaan. (Eml. 81–82.)

Parin minuutin hiljaisuuden jälkeen toinen maalimies aktivoituu. Tällä mitataan myös sitä, onko koira lukkiutunut äskeiseen havaintoon. Tämän jälkeen molemmat maalimiehet tuottavat ääntä, ja seurataan miten koira reagoi tähän. Koe arvostellaan vertaamalla koiran käytöstä arvosteluohjeen esimerkikäytöksiin. (Peyron ym. 1970, 82–83.) Arvostelun tueksi on laadittu kuvaukset siitä, miten eri äänet ja niiden vahvuudet tulee arvostella. Kuvaukset on määritetty siten, että etäisyys äänen lähteeseen on 30 metriä, kelin ollessa tyyni, sekä ympäristön taustäänien ollessa matalalla tasolla. (Eml. liite 5.)

Hajuaisti ja tarkkaavaisuus. Tämäkin ominaisuus mitataan vähintään kahdella kokeella. Samoin kuin kuuloaistia mittaavat kokeet, tulee tämänkin kokeen olla mahdollisimman standardisoitu. Ihmisen hajuaistin ollessa hyvin rajoitettu, voidaan esimerkiksi merkisavuilla arvioida hajan käyttäytymistä maastossa. Maalihajuna tulee käyttää koiralle merkityksellistä hajua, kuten koiranruokaa, tai ihmisen hajua. (Peyron, 1970, 83–84.)

Ensimmäinen, koiran hajuaistia mittaava koe suoritetaan sivutuuleen. Koira kävelytetään sivutuuleen alueella, jossa sillä on mahdollisuus reagoida tuulen mukana tulevaan maalihajuun. Tässä osiossa koiran toimintaa pyritään edesauttamaan. Ohjaajalle saatetaan kertoa oletetut hajualueet, koirakon vauhti on matala, ja koirakko pysähtyy välillä, antaen koiralle paremmat mahdollisuudet reagoida. Maalihaju voimistuu koiran edetessä, ja koe loppuu koiran reagoidessa. (Peyron ym. 1970, 85–89.)

Tämä voidaan toteuttaa joko laittamalla maalimies maastoon, ja kävelemällä koiran kanssa etsintäkaistoja tuulen alapuolella, tai laittamalla ylätuuleen avattuja koiranruokapurkkeja eri etäisyyksille. Kelin tulee olla sopiva kyseisen kokeen suorittamiseksi. Kokeen arviointi perustuu kokeen vastaanottajan arvioon siitä, miten isoon hajumäärään koira reagoi. (Peyron ym. 1970, 86–88.) Koiran tarkkaavaisuutta hajuille mitataan ainoastaan käyttäen ihmisen hajua maalihajuna. Kokeella mitataan siis koiran luontaista kiinnostusta ihmisen hajulle. Koira kävelytetään ensimmäisen koeosion kaltaisesti etsintäalueella, tällä kertaa koiran suoritusta ei pyritä optimoimaan, vaan nyt koiran tulee reagoida itsenäisesti hajulle. Koetta myös jatketaan ensimmäisen reaktion jälkeen, seuraten miten koiran käytös muuttuu hajumäärän muuttuessa. (Eml. 89–90.)

Reaktion määrä ja intensiteetti muodostavat pohjan arvostelulle. Sen lisäksi tulee ottaa huomioon, mitä muita ärsykeitä koira tutkii juuri kun se saa hajun ihmisestä. Esimerkiksi jos koira reagoi paikassa, jossa hajumäärä on arviolta pieni, ja koira reagoi hajuun kesken muiden jälkien tutkimisen, voidaan tarkkaavaisuutta pitää isona. (Peyron ym. 1970, 90.)

Hajun tunnistuskykyä mitataan niin ikään ihmisen hajulla. Koe mittaa koiran kykyä erotella ihmisen haju muista, erityisen häiritsevästä hajuista, joiden voidaan ajatella esiintyvän koiran tulevassa työympäristössä. (Peyron ym. 91.) Koe tulee suorittaa muussa paikassa, kuin yllä mainitut hajukokeet, jotta koiran muistikuvat niistä eivät väärennä koetulosta. Etsintäalueelle järjestetään maalihaju sijoittamalla sinne maalimies, sekä häiriöhajua polttamalla kumia, vaatteita ym. nuotiossa. Itse nuotion tulee olla koiralta piilossa. Koirakko kävelee etsintäalueella, kunnes koira selkeästi reagoi ihmisen hajuun. Kokeen arviointi perustuu arvioon niin maali- kuin häiriöhajun vahvuudesta, sekä niiden välisestä suhteesta juuri siinä paikassa ja sillä hetkellä, kun koira reagoi. (Eml. 92.) Arvostelua varten on luotu ohje siitä, miten ulkoisten tekijöiden katsotaan vaikuttavan koiran kykyyn havaita hajuja. Ohjeessa otetaan huomioon esimerkiksi maasto, hajulähteen koko, hajun haihtumiseen vaikuttavat tekijät, sekä hajupilven tiheyteen vaikuttavat tekijät. (Eml. liite 6.)

Tulokset. Kokonaistulosta laskettaessa käsiteltävyydellä on kerroin 5, kuuloaistilla 2, sekä hajuaistilla 3. Kokeen tulos vaikuttaa suuresti määrin koiran koulutuslinjan valintaan. Mikäli koira todetaan epäsoveltuvaksi työkäyttöön, tulee koira pääsääntöisesti hylätä, riippumatta sen tuloksesta osassa 1. (Peyron ym. 1970, 92.)

Täydentävät kokeet. Itse soveltuvuuskokeessa halutaan arvioida ainoastaan koiran hajuaistia yleistä työkäyttöä vastaavassa kontekstissa. Koirien erityistä kiinnostusta jälkiä, tai haudattuja esineitä kohtaan ei haluta arvostella jalostustyötä varten, koska näiden ominaisuuksien katsotaan olevan enemmän opittuja, kuin periytyviä. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut, etteikö näiden ominaisuuksien selvittäminen koulutuslinjavalintoja varten ole hyvinkin tärkeää. (Peyron ym. 1970, 93.)

Koiran jälkikiinnostus kokeillaan kävelyttämällä koira myötätuulessa tuoreen, noin 15–30 minuuttia vanhan maastojäljen yli noin 90 asteen kulmassa jälkeen nähden. Mikäli koira ei reagoi myötätuulessa, yritetään uutta ylösottoa vastatuuleen uudessa kohdassa jälkeä. Mikäli tämäkään ei tuota tulosta, tehdään kokonaan uusi yritys. Koiran reagoidessa jälkeen, arvostellaan reaktion intensiteetti, kiinnostus seurata jälkeä, seuraako koira jälkeä oikeaan suuntaan ym. (Peyron ym. 1970, 93.)

Kiinnostus haudattuja esineitä kohtaan testataan hieman samantyyppisesti. Esineinä on suosiolista käyttää miinoja, mutta muitakin esineitä voidaan käyttää. Viisi esinettä haudataan ja naamioidaan suoraan linjaan siten, että esineiden väli on noin 5 metriä. Kokeen onnistumisen kannalta on suotavaa, ettei koiran ohjaaja tiedä esineiden tarkkaa paikkaa. Kätköjen tulee olla maastossa korkeintaan muutama tunti ennen koetta. Koira ohjataan kävelemään esinelinjan suuntaisesti, hyvin lähellä kaivettuja esineitä. Koiran mahdolliset reaktiot noteerataan. (Peyron ym. 1970, 93–94.)

2.4.3 Koulutustulos

Osassa 3 koiralle annetaan arvosana sen suoritettua koulutuslinjansa mukaisen peruskoulutuksen. Tätä arvosanaa käytetään myös laaduntarkastukseen. Koska osat 1 ja 2 muodostavat

perustellun arvion koiran soveltuvuudesta ja koulutuslinjasta, muodostaa tämä kolmas osa taval-
laan arvosanan siitä, miten hyväksi tämä arvio osoittautuu. (Peyron ym. 1970, 94–95.)

2.4.4 Ulkomuoto

Osassa 4 arvostellaan koiran ulkomuotoa. Arvostelun perustana käytetään Ruotsin Kennelker-
hon rotumääritelmää. Koska kaikki testatut koirat ovat tarkoitettuja työkäyttöön, tulee niiden ruu-
miinrakenne ja kehontoiminnot myös olla tarkoitukseen soveltuvia. Koirista arvostellaan koira-
näyttelyn tapaisesti luustoa, lihaksistoa, ihoa, hampaita, silmiä, korvia, purentaa ja liikeratoja.
Tämä arvostelu ja arvosana palvelee lähinnä jalostusvalintoja, sillä koira pystyy yleensä toimi-
maan työkoirana, vaikka tällä osa-alueella olisikin puutteita. (Peyron ym. 1970, 95.)

Arvostelun tukena toimii lista yleisimmistä ulkomuodon ”virheistä”, ja niiden vaikutuksista arvos-
teluun. Useimmilla ”virheillä” ei ole vaikutusta koiran palveluskelpoisuuteen, vaan vaikuttaa aino-
astaan ulkomuodon arviointiin. Tällaisia virheitä ovat esimerkiksi luppakorvat, ja keltainen sil-
mien väri. Palveluskelpoisuuteen mahdollisesti vaikuttavia ”virheitä” ovatt sen sijaan koiran liian
pitkä lanneranka, tai yleinen huonoryhtisyys. (Peyron ym. 1970, liite 8.)

2.4.5 Terveys

Osa 5 käsittelee koiran terveyttä. Mikäli koiran terveys ei kestä virkakoiran työtä, ei henkisillä
ominaisuuksilla tai ulkomuodolla ole väliä. Koirasta, jonka toimintaa haittaa joku synnynnäinen
vika, tai joka on jatkuvasti sairaslomalla, ei ole viranomaisille mainittavaa hyötyä. (Peyron ym.
1970, 106.) Arvostelussa otetaan huomioon eläinlääkäriltä saadut tiedot, kuten röntgentulokset
ja potilaskertomukset, mutta myös koiran kouluttajan arvio koiran fyysisestä olemuksesta kuten
energisyys, voimakkuus, jäntevyys ja kestävyys. Arviota tehdessä tulee kiinnittää erityistä huo-
miota seikkoihin, joiden tiedetään tai epäillään olevan perinnöllisiä, sekä koiran palveluskelpoi-
suuteen vaikuttaviin tekijöihin. Nämä tulokset ovat tärkeitä jalostuksessa myös arvioitaessa koi-
ran vanhempia jalostuseläiminä. (Peyron ym. 1970, 106–107.) Arvioinnin tukena toimi lista ylei-
simmistä sairauksista ja epämuodostumista. (Eml. liite 9).

2.4.6 Myöhempi käyttö

Tämä alkuperäinen testi on muuttanut muotoaan vuosien saatossa Ruotsin valtionkin käytössä.
Eräässä julkaisemassaan artikkelissa Wilsson ym. kuvailevat Valtion koirakoulun käytössä
olleen soveltuvuuskokeen vuosilta 1983–1991, joka on hieman alkuperäisestä poikkeava, niin
testiosioiden kuin arvosteltavien ominaisuuksienkin puolesta (Wilsson ym. 1997, 281–282.) Edel-
leen Wilsson ym. kuvailevat vuonna 2012 julkaistussa artikkelissa soveltuvuuskokeen version,
joka poikkeaa edellä mainituista. (Wilsson ym. 2012, 162–164.)

Alkuperäisen kokeen pohjalta on vuosien saatossa kehitelty eri soveltuvuuskokeita. Niin nykyi-
nen Ruotsin poliisin soveltuvuuskoe (Petersson 2020, 4) kuin Suomessa ja Ruotsissa käytetyt
luonnetestit sekä MT-testit perustuvat tähän alkuperäiseen soveltuvuuskokeen osioihin (Svenska
Brukshundklubben, 2024; Kennelliitto).

2.4.7 Kritiikki

Anders Hallberg julkaisi vuonna 2017 kokonaisen kirjan, ”Mentaltest av hund” jossa hän yksityis-
kohtaisesti kritisoi tämän tyyppisiä testejä. Testit fokusoivat yksilön ominaisuuksiin, eivätkä

yksilön kehitysmahdollisuuksiin. Koiralle luetaan tietyt ominaisuudet, vaikka tiedossa on, että koiran motivaatiota muuttamalla saadaan muutettua myös koiran käytöstä. (Hallberg 2017, 89.)

Testejä ei pitäisi käyttää jalostukseen, koska testit eivät voi paljastaa tietystä yksilöstä geneettisiä piirteitä. Oletamus, että perinnöllisiin ominaisuuksiin perustuva käytös ei olisi muutettavissa, on myös väärä. Testien validiteetti on huono, testit mittaavat ainoastaan kyseisen koiran stressinsietokykyä kyseisenä hetkenä. Testit on rakennettu tuottamaan materiaalia isoihin tutkimuksiin, eivätkä siis kerro mitään yksittäisestä yksilöstä. Testien arviointi ei ole puolueeton ja yhdenmukainen, vaan hyvinkin altis eri tulkinnoille. (Hallberg 2017, 89.)

Edelleen testit saavat kritiikkiä siitä, että yksi tuomari näkee jonkin käytöksen hyvänä, ja toinen huonona. Testit eroavat myös liian paljon koirien arjesta, joten ne eivät kuvaa koiran käytöstä kotona. Yksi yksittäinen testi ei anna osviittaa koiran kyvystä muuttaa käytöstään, eikä se pysty ennustamaan koiran tulevaa käytöstä. Nämä testit sopivat siis paremmin kuvaamaan eri koirarotuja, tai rotujen sisäisiä sukulinjoja. Nämä testit ovat myös epäeettisiä ongelmakoirien arvioinnissa, koska ne eivät anna mitään uutta tietoa kyseisen koiran ominaisuuksista. (Hallberg 2017, 90.)

2.5 Soveltuvuuskokeiden käyttö tutkimuksessa

Eri soveltuvuuskokeen versiot ovat tuottaneet hyvinkin suuren datamäärän koirista ja niiden käytöksestä. Tätä dataa on vuosien varrella hyödynnetty eri tutkijoiden toimesta. Tutkimuksessa, jossa testattiin 62 koiraa (Bjørnson 2019, 7) ensin kuuden kuukauden iässä, ja uudestaan 12 kuukauden iässä, havaittiin että testitulokset korreloivat toisiaan niiden koirien osalta, jotka suoriutuivat ensimmäisestä kokeesta korkein tai matalin arvosanoin. Tutkimuksessa hyödynnettiin Ruotsin ja Norjan poliisin testituloksia. Ensimmäisessä kokeessa keskinkertaisesti selviytyneet koirat saivat toisesta kokeesta paremmat arvostelut kuin ensimmäisestä. Tutkimustulosten perusteella tutkija suosittaa mallia, jossa kaikki koirat suorittaisivat soveltuvuuskokeen kuuden kuukauden iässä, ja kokeen keskinkertaisilla arvosteluilla läpäisseet koirat voitaisiin testata uudestaan 12 kuukauden ikäisinä. Tämä johtaisi kustannussäästöihin, optimoisi soveltuvien koirien valikoitumisen poliisin käyttöön, sekä aikaistaisi soveltumattomien koirien uuden kodin löytämistä. (Bjørnson 2019, 47.)

Tutkimuksessa, jossa testattiin 630 saksanpaimenkoiraa ensin 8 viikon ikäisenä, ja uudelleen 450–600 päivän ikäisenä, havaittiin ettei pentuna tehty testi korreloinut aikuisena tehdyn kokeen kanssa. Pentutestille ei siten havaittu olevan käyttöä valitessa virkakoiria, tai koiria jalostuskäyttöön. (Wilsson ym. 1997, 151.) Tutkimus perustui Ruotsin valtion koirakoulun vuosina 1978–1984 teettämiin pentutesteihin, sekä samojen koirien aikuisena suorittamiin soveltuvuuskokeisiin (Eml. 152).

Periytymisaste kuvaa perinnöllisten tekijöiden osuutta yksilöiden ominaisuuksien välisissä eroissa. Näin ollen se kuvaa myös ominaisuuden jalostettavuutta, mitä suurempi periytymisaste on, sen paremmin kyseinen ominaisuus voi kehittyä jalostuksen kautta. Periytymisaste katsotaan korkeaksi, mikäli se on 0.35–0.40. Kohtalaiseksi periytymisasteeksi luetaan 0.20–0.25. (Mäki 2016.) Soveltuvuuskokeissa mitattavien ominaisuuksien periytymisasteen havaittiin olevan kohtalainen, perustuen 1310 saksanpaimenkoiran, sekä 797 labradorinnoutajan soveltuvuuskoetuloksiin. Kaikkien testattujen ominaisuuksien yhteenlaskettu periytymisaste oli 0.24 niin saksanpaimenkoirien kuin labradorinnoutajien osalta. (Wilsson ym. 1996, 235.) Saksanpaimenkoiran osalta korkein periytymisaste oli ominaisuudella luoksepäästävävyys (0.37 ± 0.08), ja matalin

periytymisaste (0.13 ± 0.05) oli ominaisuudella kovuus. Labradorinnoutajan vastaavat ominaisuudet olivat yhteistyökyky (0.35 ± 0.09) sekä kamppailuhalu (0.05 ± 0.07). (Eml. 1996, 238.) Toinen, vanhempi tutkimus, joka hyödynsi alkuperäisen soveltuvuuskokeen dataa, esitti omissa johtopäätelmissään, että soveltuvuuskokeessa arvosteltavien ominaisuuksien periytyvyys saattaa olla huono. (Reuterwall ym. 1973, 282).

Kaksi tavallista metodologiaa, joita voidaan käyttää koiran ominaisuuksien arviointiin, ovat *käytöksen arviointi*, sekä *subjektiivinen arviointi*. Käytöksen arviointi perustuu yksittäisen käytöksen tai reaktion arviointiin, esimerkkinä ”miten koira reagoi ääniärsykkeeseen”. Subjektiiivinen arviointi arvioi yksittäistä ominaisuutta, kuten itseluottamusta, useamman eri tapahtuman tai suorituksen perusteella. (Wilsson ym. 2012, 158.) Tutkimuksessa arvioitiin noin 400 saksanpaimenkoiran käytöstä näillä kahdella eri tavalla niiden läpikäydessä Ruotsin puolustusvoimien soveltuvuuskokeen. Koirien käytös soveltuvuuskokeessa arvioitiin käyttäen 25 eri käytöksen arviointia, sekä 13 eri subjektiivisen ominaisuuden arviointia. Molemmat arviointitavat kykenivät ennustamaan koiran koulutettavuuden puolustusvoimien käyttöön suhteellisen korkeilla todennäköisyyksillä (70.3 %–78.3 %). Arviointitapojen välillä ei syntynyt huomattavia eroja. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että molemmat tavat sopisivat kaikkiin tarkoitukseen ja kaikille toimijoille. (Eml. 170–171.)

Edellä mainitussa tutkimuksessa löydettiin tilastotieteellisin metodein käyttäytymistä muokkaavia ja ohjaavia perustekijöitä. Käytösarvioinneista löydettiin perustekijät *itseluottamus*, *fyysinen kanssakäyminen*, *sosiaalinen kanssakäyminen*, *aggressio* sekä *alustavarmuus*. Itseluottamuksen havaittiin vaikuttavan pakomatkoihin, laukausvarmuuteen, alustavarmuuteen ja palautumiseen. Fyysinen kanssakäyminen vaikutti kaikkiin osioihin, joissa koiran halua leikkiä tai jahdata esinettä mitattiin. Sosiaalinen kanssakäyminen vaikutti luoksepäästävyyteen, käsiteltävyyteen sekä ammutun laukauksen aiheuttamaan mielenkiintoon. Aggressio vaikutti terävyyteen ja pelokkuuteen, ja alustavarmuus vaikutti pimeysoseon, kulkemiseen portaissa sekä ”räminäoseon”. (Wilsson ym. 2012, 166.) Subjektiiivisista arvioinneista löydettiin perustekijät *vuorovaikutus*, *itseluottamus* sekä *aggressio*. Vuorovaikutus vaikutti koiran kamppailuhaluun, jahtaamiseen, vilkkauteen, esinekiinnostukseen sekä ohjattavuuteen. Itseluottamus vaikutti koiran luoksepäästävyyteen, toimintakykyyn, hermorakenteeseen sekä kovuuteen. Aggressio vaikutti koiran luoksepäästävyyteen, terävyyteen sekä puolustushaluun. (Eml. 167–168.)

Koirien ensimmäisten elinviikkojen kokemukset vaikuttivat niiden tuloksiin puolustusvoimien soveltuvuuskokeessa, johon ne osallistuivat 15 kuukauden iässä (Foyer ym. 2013, 2). Tutkimuksessa 503 saksanpaimenkoiran soveltuvuuskoetuloksia verrattiin niiden elinympäristöön kahdeksan ensimmäisen elinviikon aikana FHTE:llä. Tutkimusta varten dokumentoitiin pentujen vanhemmat, pennun syntymäpaino, painonkehitys ja sukupuoli, pentueen koko ja sukupuolijakauma, vuodenaika, jolloin pennut syntyivät sekä miten monta pentuetta pentueen emolla oli ollut ennestään. (Eml. 6.) Emon kokemuksella oli vaikutusta *itseluottamukseen*, sekä *fyysiseen kanssakäymiseen*. Pennun painonkehitys vaikutti niin fyysiseen kuin *sosiaaliseen kanssakäymiseen*. Sukupuoli vaikutti itseluottamukseen, sosiaaliseen kanssakäymiseen sekä *aggressioon*. Vuodenaika vaikutti fyysiseen kanssakäymiseen. (Eml. 10–11.)

Tutkimuksessa, jossa dokumentoitiin 22 saksanpaimenkoiranartun käytöstä niiden hoitaessa pentujaan niiden ensimmäisen kolmen elinviikon ajan FHTE:llä, havaittiin emon käytöksen vaikuttavan pentujen myöhempiin, 15–18 kuukauden iässä tehtyihin soveltuvuuskoetuloksiin. Koirat, jotka pentuina olivat saaneet enemmän emon hoivaa osakseen, saivat paremmat arvostelut perustekijöiden *fyysinen- ja sosiaalinen kanssakäyminen*, sekä *aggression* osalta. (Foyer ym. 2016.)

3 TUTKIMUS- JA ANALYYSIMENETELMÄT

Laadullisen tutkimuksen keskeisiä metodeja ovat havainnointi, tekstianalyysi, haastattelu sekä litterointi. Laadullista tutkimusta käytetään muun muassa kun halutaan selvittää tapahtumien yksityiskohtaisia rakenteita; tietyssä tapahtumassa mukana olleen yksittäisen toimijan merkitystä asiaan; luonnollista tilannetta, jota ei voida kokeella testata, tai jota ei voi kontrolloida; sekä yksittäisen asian syy-seuraus-suhdetta, jota ei voi tutkia kokeella. (Metsämuuronen 2001, 14.)

3.1 Asiantuntijahaastattelu

Haastattelu on yksi yleisimmistä aineiston keruumetodeista laadullisessa tutkimuksessa. Haastattelu on tavoitteellinen keskustelu. Haastatteluaineisto on aina haastateltavan subjektiivinen näkemys aiheesta. (Puusa, 2020, 99.) Haastattelu sopii tutkimusmuodoksi esimerkiksi, kun vastauksia halutaan selvittää ja syventää, kun kyseessä on tuntematon aihe ja etukäteen tiedetään, että vastaukset tulevat olemaan moniulotteisia. Haastattelun huonoja puolia ovat haastattelijalta vaadittava taitotaso, haastattelun pakostakin syntyvät kustannukset, sekä haastattelun suuri ajallinen kesto. Tämän lisäksi haastattelu saattaa heikentää tutkimuksen luotettavuutta, koska niin haastattelija kuin haastateltavakin saattaa tehdä virheitä. (Hirsjärvi ym. 2022, 33.)

Asiantuntija on henkilö, jolla on sellaista ainutlaatuista tietoa tutkittavasta aiheesta, jota on hyvin harvoilla, jos kenelläkään muulla (Alastalo ym. 2017, 183). Asiantuntijuus ei ole henkilökohtainen ja pysyvä ominaisuus, vaan se tulee henkilön aseman myötä, esimerkiksi työelämässä. Asiantuntijaa haastatellaan, kun hänellä oletetaan olevan tietoa tutkittavasta aiheesta. Tutkijan kannalta olennaista on tunnistaa oman aiheensa asiantuntijat. Asiantuntijahaastattelu vaatii yleensä paljon pohjatöitä, ja haastattelijan on haastateltaessa osattava muokata haastattelutilannetta niin, että haastattelu tuottaa halutun tuloksen. (Eml. 195.) Kun haastateltaviksi valitaan henkilöitä, joilla tiedetään etukäteen olevan tietoa asiasta, voidaan puhua harkinnanvaraisesta näytteestä (Puusa, 2020, 101).

3.2 Havainnointi

Havainnointi on tutkijan omilla aisteillaan suorittamaa tutkimuksen kohteen tarkkailua. Havainnoinnin aikana tutkija tekee muistiinpanoja. (Metsämuuronen 2001, 44) Havainnoinnin etuja ovat mahdollisuus päästä seuramaan todellisia tilanteita, sekä havainnoinnin tuottama kokonaisvaltainen kuva tutkittavasta asiasta. Yksittäisen termin tai käsitteen saa usein helpommin sijoitettua kokonaiskuvaan havainnoimalla itse tilannetta, kuin pelkästään haastatteleamalla. (Paalumäki ym. 2020, 127.)

Suunnitelmallisuus, ja havainnoitavien ihmisten luottamuksen saavuttaminen ovat tärkeitä luotettavan aineiston luonnissa. Pääsy tutkimuskohteeseen sekä tutkijan aikaisempi tietämys aiheesta ovat usein ratkaisevia kohteen valinnassa. Tutkijan oma asema suhteessa kohteeseen on syytä tiedostaa jo hyvin aikaisessa vaiheessa. (Paalumäki ym. 2020, 129.)

Havainnointiaineistoa voidaan analysoida samalla tavalla, kuin muitakin laadullisia aineistoja. Yhtä oikeaa mallia ei ole, vaan analyysintapa valitaan tapauskohtaisesti. Havainnoista esimerkiksi voidaan nostaa esiin lyhyempi tapahtuma, ikään kuin sitaatti, ja kuvata se raporttiin. (Paalumäki ym. 2020, 133.) Strukturoidussa havainnoinnissa vapaalla havainnoinnilla saadut

havainnot voidaan jakaa eri ennalta päätettyihin luokkiin tai teemoihin. Edelleen tämän luokan sisällä voidaan jatkaa luokittelua tai teemoittelua. Kolmas tapa on rekonstruoida havainnoitu kohde tai tilanne kirjoittamalla havainnot, niiden johtopäätökset sekä mahdolliset kytkökset toisiinsa mahdollisimman tarkasti. (Eml. 134.)

3.3 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysiä voidaan käyttää kaikessa laadullisessa tutkimuksessa. Sisällönanalyysi voidaan käsittää myös laajana käsitteenä, jolla nimensä mukaisesti tarkoitetaan eri laadullisten aineistojen sisällön analyysin. Tästä näkökulmasta katsottuna useimmat laadullisen aineiston eri analyysitavat perustuvat joltain osin sisällönanalyysiin, ja sisällönanalyysiä voidaan tehdä myös määrällisille aineistoille. (Tuomi ym. 2018, 78.)

Sisällönanalyysin tavoite on kerätyn aineiston tiivistäminen ja selkeyttäminen, kuitenkin aineiston sisältämä tieto säilyttäen. Tämä tapahtuu hajottamalla aineisto ensin osiin, analysoimalla ja ymmärtämällä yksittäiset osat, ja kokoamalla se uudestaan uudeksi, helpommin ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi. (Tuomi ym. 2018, 91.)

3.4 Tutkimuksen toteutus ja menetelmien käyttö

Aloitin tiedonhaun kirjallisuuskatsausta varten hakemalla internetin hakukoneella termillä ”L-test”, koska se on soveltuvuuskokeesta käytettävä nimitys Ruotsissa. Haku palautti Ruotsin puolustusvoimien sivuilta uutisia, sekä yhden yliopistotasaisen tutkimuksen. Tämän tutkimuksen lähdeluettelo johdatteli minut huomaamaan, että tutkija nimeltä Eric Wilsson, joka on työskennellyt Ruotsin puolustusvoimille, on tuottanut paljon tutkimustietoa hyödyntäen Ruotsin puolustusvoimien soveltuvuuskokeen tuottamaa materiaalia. Tämä lähdeluettelo auttoi myös löytämään muita lähteitä, kuten kirjan ”Hundinstruktion”.

Hakemalla Wilssonin nimellä internetin hakukone palautti hyvin nopeasti sivuston Researchgate.net, josta pystyi hakemaan tutkimuksia esimerkiksi tekijän nimen perusteella. Näin toimiessani löysinkin muutamia koiran ominaisuuksiin ja soveltuvuustestaukseen liittyvää materiaalia eri tutkijoilta. Monet näistä tutkimuksista eivät olleet vapaasti saatavilla tämän sivuston kautta. Yllättävän moni näistä tutkimuksista kuitenkin löytyi internetistä, vaikkakin joltain toiselta sivustolta. Tutkimuksen edetessä valkeni, että Ruotsin puolustusvoimien kenneltoiminta on tiiviisti kytköksissä tämän opinnäytetyön aiheeseen. Puolustusvoimien omilta internetsivuilta löytyikin verrattain hyvin tietoa tästä aiheesta.

Kirjallista tietoa juuri Ruotsin poliisin suorittamista soveltuvuustesteistä on kirjallisuudessa tai internetissä hyvin rajallisesti. Testien tarkasta rakenteesta, arvostelusta tai sen merkityksestä poliisille ei löytynyt tietoa. Ainoaksi mahdollisuudeksi päästä tutkimuksen tavoitteisiin jäi yhteydenotto Ruotsin poliisiin. Otin yhteyttä nyt jo eläköityneeseen poliisin koiranohjaajaan, jonka tunnen yhteisiltä työkomennuksilta työskennellessäni toisessa valtion virastossa. Esittelin hänelle asiani, ja tiedustelin miten edetä asiassa. Hän lupasi kysellä puolestani asiaa tuntemiltaan henkilöiltä, jotka hän arvioi asiantuntijoiksi alalla.

Pari viikkoa myöhemmin sain yhteystiedot Ruotsin Poliisikoiralaitoksen (Nationella Polihundstjänsten) hankintavastaavana työskentelevälle Johan Peterssonille, sekä poliisin pohjoisen alueen (Region Nord) koulutus- ja hankintavastaava Patric Hopstadiukselle. Molemmilla on

luonnetestituomarin pätevyys, ja ovat testanneet paljon koiria. Molemmat tekevät päätoimisesti työkseen koiran testausta, hankintaa ja kouluttamista.

Alun perin olin suunnitellut haastattelevani Peterssonia ja Hopstadiusta käyttäen sähköistä tiedonvälitysvälinettä apunani. Ensimmäisen puhelumme aikana Hopstadius kuitenkin kutsui minut Uumajaan seuraamaan soveltuvuuskoetta paikan päällä. Kävin siis Uumajassa 13–14.5.2024 havainnoimassa soveltuvuuskoetta ja haastattelemassa Hopstadiusta. Peterssonin työpiste sijaitsee Karlsborgissa, Keski-Ruotsissa, joten haastattelu päädyttiin kustannussyistä tekemään puhelimitse. Peterssonin asiantuntijahaastattelun tein puhelimitse 19.6.2024. En litteroinut haastatteluja kokonaisuudessaan, vaan kuuntelin nauhat analysoiden sisällönanalyysillä ja teemoittelimalla. Analysoinnin perusteella tuottamani ruotsinkieliset tekstit, yhteensä noin 20 sivua, lähetin molemmille haastateltaville oikoluettavaksi.

Alkuperäinen tavoite oli tutkia soveltuvuuskoetta. Tutkittaessa selvisi, että poliisilla on soveltuvuuskokeen lisäksi kolme muuta testaustyökalua käytössä, ja molemmat haastateltavat pitivät soveltuvuuskokeen jälkeistä koeaikaa tärkeimpänä. Tämän takia päätin sisällyttää kaikki nämä testaustyökalut tähän tutkimukseen, jotta aiheesta saa muodostettua mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan. Samalla toki tutkimuksen laajuus enemmän kuin tuplaantui.

Olen Peterssonilta ja Hopstadiukselta saanut oman arvioni mukaan kaiken olemassa olevan avoimen kirjallisen materiaalin liittyen tutkimusaiheeseen. Sähköistä materiaalia sain Ruotsista 54 sivun verran, ja tulostettuja materiaaleja 52 sivun verran. Kaikki kerätyt aineistot ovat ruotsiksi, ja olen kääntänyt niiden merkityksen oman kykyni mukaan vastaamaan alkuperäistä mahdollisimman hyvin. Tämä käännöstyö on ollut hyvin iso osa tekemääni analyysia. Aineisto oli itsessään hyvin tiivis ja täynnä ammattisanastoa ja käsitteitä. Sikäli en ole niinkään joutunut karsimaan aineistosta, vaan ennemmin ymmärtämään merkityksen ja käsitteet ensin ruotsiksi, ja sen jälkeen löytämään vastaavat termit ja kuvaukset suomeksi.

Sisällönanalyysin rungoksi muodostui neljän eri testausmetodin arvostelulomakkeet, ja niissä arvosteltavat ominaisuudet. Näitä arvostelulomakkeita käytin myös haastattelujen pohjana, ja haastattelujen yhtenä päätavoitteena oli ymmärtää arvostelulomakkeella arvosteltavat ominaisuudet mahdollisimman hyvin. Käytännössä Hopstadiuksen haastattelu keskittyi soveltuvuuskokeeseen ja sen arviointiin, ja Peterssonin haastattelu koejaksoon, ja sen arviointiin. Toinen lähtökohta oli itse testien toteuttamisen kuvailu, joka perustuu omiin havaintoihini, kirjalliseen materiaaliin, sekä näistä nousseisiin haastattelukysymysten vastauksiin. Näiden kahden ohjaavan rungon ympärille pyrin kokoamaan mahdollisimman kattavan tietopaketin tutkittavasta testaustoiminnasta.

4 TULOKSET

Ruotsin poliisi tarvitsee noin 70–90 poliisikoiraa vuosittain (Petersson 2024). Kaikki poliisikoiraksi koulutettavat koirat läpikäyvät *soveltuvuuskokeen*, sekä *koejakson*. Tämän lisäksi tehdään tarvittaessa *projektikoiran arviointia*, sekä *esitestejä* (Hopstadius 2024.)

4.1.1 Partiokoiran määritelmä.

Poliisin partiokoiran määritelmä on seuraavanlainen: Partiokoiran tulee olla henkisesti sekä fyysisesti kestävä, sekä kyetä pitkäkestoiisiin työtehtäviin monipuolisessa toimintaympäristössä. Koiran tulee kaikissa olosuhteissa tehdä korkealaatuista työtä hyväntuulisesti. Koiran painon tulee olla 25–42 kiloa, ja olla maksimissaan 120 cm pitkä kuonosta istuinkyhmyn koiran seisoessa. Partiokoiran lonkat (HD) tulee olla röntgenkuvattu tuloksella A tai B. Kynäniveltä röntgentuloksen (ED) tulee olla 0, eli normaali. Eläinlääkäri tekee yksittäispäätöksen koiran, jonka HD tulos on C, tai ED tulos on 1, soveltuvuudesta poliisikoiraksi. (Polismyndigheten 2021.)

Viimeistään käyttöönottotarkastuksessa koiran tulee täyttää seuraavat vaatimukset: Poliisikoiran tulee olla ohjaajansa hallittavissa, ja kyetä ohjaajan kanssa yhteistyöhön. Koiran tulee olla ystävällinen tai neutraali vieraita, ei uhkaavia henkilöitä kohtaan. Koiran tulee olla itsevarma, ja kestää ihmisen ja ympäristön aiheuttamaa kuormitusta. Koiralla tulee olla hyvin suuri halu työskennellä osa-alueilla suojele, jälki ja haku. (Polismyndigheten 2021.)

Koiran tulee olla alustavarma, ja omata suuri kiinnostus motivaatioesineitä kohtaan. Koiran halu jahdata tulee olla suuri tai erittäin suuri. Koiran loppuhyökkäyksen tulee olla hyvin voimakas tai voimakas. Koiran tulee useimmiten purra täydellä otteella ja kyetä korjaamaan otetta. Koiran tulee vastata nopeasti kamppailuärsykkeeseen, kamppailla, sekä tehostaa kamppailua kuormituksesta. Koiran tulee olla tarkkaavainen, utelias, ja sopeutua ympäristöönsä. Koiran tulee kyetä ratkomaan tehtäviä sitoutuneesti ja järkevästi. (Polismyndigheten 2021.)

Koiran tulee kyetä suuttumaan ja puolustamaan itseään ja ohjaajaansa. Koiran tulee kyetä keskittymään, ja myös vaihtamaan työtehtävää (esimerkiksi jäljestä suojeleluun). Koiran tulee kyetä palautumaan lyhyessä ajassa tunteenpurkauksesta (pelästymisen, suuttumisen). Koiran tulee kyetä säätelemään stressitasoaan työtehtävän/ärsykkeen mukaan. Koiran tulee olla passiivisuudessa olla tarkkaavainen, sekä pääosin rauhallinen. Koiran tulee olla tarpeeksi toimintakykyinen ja itsenäinen työskentelemään tavallisimmissa ympäristöissä, kuten liukkaat lattiat, korkeat paikat, pimeä sekä portaat. Koiran tulee olla laukausvarma, eikä myöskään häiriintyä muista normaalissa työympäristössä esiintyvistä äänistä. (Polismyndigheten 2021.)

4.1.2 Koiran henkinen rakenne

Ruotsin poliisin näkemyksen mukaan koiran henkiset ominaisuudet on jaettu kolmeen pääkategoriaan; *itseluottamus*, *moottori* sekä *apumoottorit*. Nämä jaetaan edelleen alakategorioihin. Soveltuvuuskokeen tarkoitus on selvittää kuvata nämä näitä ominaisuuksia. (Petersson 2020.)

Itseluottamus on perusta, jonka on oltava kunnossa, jotta koirasta voi tulla poliisikoira. Itseluottamukseen kuuluu seuraavat ominaisuudet:

- *Toimintakyky*
- *Hermorakenne*
- *Kovuus/pehmeys*. (Petersson 2020.)

Moottori tai *työhalu* ovat poliisikoiran tärkeimmät ominaisuudet (Hopstadius 2024). Moottori koostuu seuraavista ominaisuuksista:

- *Jahtaaminen*: Halu metsästää pakenevaa
- *Loppuhyökkäys*: Kyky lähestyä ja hypätä purrakseen.

- *Pureminen*: Miten koira puree esinettä, lelua tai suojavälineitä.
- *Kamppailuhalu*: Koiran halu voittaa tai kamppailla esineestä.
- *Kuormitettavuus*: Miten paljon maalimiehen ja ympäristön kuormitusta koira kestää.
- *Halu hakea*: Koiran kiinnostus hakea esinettä, maalimestä tai hajua.
- *Esinekiinnostus*: Miten kiinnostunut koira on esim. pallosta, rätistä tai muusta koiralle esiteltävästä esineestä. (Petersson 2020.)

Apumoottorit ovat ominaisuuksia, joihin koira turvautuu, kun sen moottorit eivät riitä tehtävän suorittamiseen. Apumoottoreita ovat seuraavat ominaisuudet:

- *Temperamentti/vilkkaus*
- *Aggressio*: Terävyys sekä puolustushalu.
- *Luoksepäästävyys/sosiaalinen uteliaisuus*. (Petersson 2020)

4.1.3 Hankinnat.

Jokaisella poliisialueella Ruotsissa on oma hankintavastaavansa, jonka tehtävänä on löytää, testata ja hankkia uusia poliisikoirakokelaita. Käytännöt vaihtelevat alueittain, Pohjois-Ruotsi pyrkii ensisijaisesti hankkimaan aikuisia, nuoria koiria, kun taas esimerkiksi Tukholman projektikoiraohjelmassa on lähes koko ajan 20 pentua kasvamassa kohti soveltuvuuskokeita. Noin puolet koko Ruotsin koiratarpeesta katetaan Ruotsin puolustusvoimien kasvatustoiminnasta tulevilla pennuilla. (Hopstadius 2024.) Puolustusvoimien kasvatustoiminnasta tulevat koirat otetaan poliisiin koejaksolle puolustusvoimien suorittaman soveltuvuuskokeen perusteella (Region Nord 2018).

Yksityiseltä sektorilta tuleva koiranpentu sijoitetaan projektikoiraksi joko ulkopuoliselle projektiohjaajalle, tai poliisin koiranohjaajalle. Pennun kehitystä arvioidaan 6 kuukauden iästä eteenpäin kuukausittain. Pentu on tässä sijaiskodissa soveltuvuuskokeen ajankohtaan asti, tai kunnes todetaan, ettei pentu todennäköisesti tule menestymään soveltuvuuskokeessa. (Region Nord 2018.)

Yksityiseltä sektorilta tulevat aikuiset koirat tulevat hankintavastaavien tietoisuuteen joko myynti-ilmoitusten, tai henkilökohtaisten kontaktien kautta (Region Nord 2018). Usein testattavat koirat ovat kodinvaihtajia (Hopstadius 2024). Aikuiset koirat läpikäyvät ensin soveltuvuuskokeen (Region Nord 2018). Poliisi testaa vuosittain noin 225 koiraa (Petersson 2024). Mikäli tämä koe osoittaa, että koira on soveltuva kokeiltavaksi poliisikoirana, voidaan koira ottaa 2–3 kuukautta kestäväälle koejaksolle. Tämän koejakson ajaksi poliisi pyrkii vuokraamaan kyseisen koiran omistajaltaan. Tälle koejaksolle koira sijoitetaan mahdolliselle tulevalle ohjaajalleen, joka yhdessä kouluttajan kanssa on vastuussa koejakson suorittamisesta. Koejakson päätteeksi tehdään päätös, tuleeko koira ostaa koulutettavaksi poliisikoiraksi. (Region Nord 2018.) Käytännössä noin 50 % koejaksolla olleista koirista päätetään lopulta ostaa (Petersson 2024).

Poliisi voi myös hankkia koiria ulkomailta. Tällöin Ruotsista on ajettu rekvisiitan kanssa esimerkiksi Keski-Eurooppaan suorittamaan soveltuvuuskokeita, ja sinne on agenttien toimesta koottu koiria, joiden tiedetään etukäteen kiinnostavan poliisia. (Hopstadius 2024.)

4.1.4 Luonnetestituomari

Soveltuvuuskokeen saa ottaa vastaan ja arvioida tähän erikseen nimitetty luonnetestituomari. Luonnetestituomarin tulee olla kouluttaja, sekä koevastaanottaja. (NPHT 2016.)

Luonnetestituomariksi mielivän pitää ensin työskennellä koiranohjaajana, ja käydä siihen liittyvä koulutus Työkokemuksen karttuessa voi tämän jälkeen voi hakea kouluttajakurssille, joka on 8 viikon mittainen kurssi. Tämä kurssi antaa valmiudet kouluttaa kaikkia partiokoiralle koulutettavia lajeja, myös suojelun maalimieskoulutuksen. Nykyään pitää käydä myös kokeenvastaanottajan kurssi, joka antaa oikeuden ottaa vastaan käyttöönotto- ja tasokokeita. (Hopstadius 2024.)

Tämän jälkeen on mahdollisuus hakea luonnetestituomarikurssille, joka on kestoaltaan kaksi viikkoa. Tämä kurssi sisältää teoriaa, sekä kokeen toteuttamista ja arvostelua käytännössä kouluttajien valvonnan alla. Luonnetestituomarit nimitetään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tämän kolmen vuoden aikana luonnetestituomarin tulee ottaa vastaan vähintään 30 soveltuvuuskoetta pitääkseen lisenssinsä voimassa. Joka kolmas vuosi on viikon täydennyskoulutus, sisältäen tasokokeen, joka on suoritettava, jotta saa jatkonimityksen. (Hopstadius 2024.)

4.2 Projektikoiran arviointi

Pentua, joka kasvaa projektikodissa tai poliisin koiranohjaajan luona, arvioidaan 6 kuukauden iästä eteenpäin kuukausittain poliisin kouluttajan toimesta. Tämän arvioinnin tavoite on havaita mahdollisimman aikaisin sellaiset seikat, joiden perusteella voidaan perustellusti olettaa, ettei koira tule soveltuvuuskokeesta saamaan tulosta ”soveltuva kokeiltavaksi poliisikoirana”. Mikäli näin käy, myydään pentu heti. Tämä on ennen muuta kustannuskysymys, koska jokainen kuukausi projektikoirana maksaa poliisille 3000 SEK (noin 260 €, valuuttakurssi katsottu 1.8.2024). (Hopstadius 2024.)

Arviointi on vapaasti kirjoitettava arviointi, ja voi esimerkiksi sisältää seuraavat otsikot:

- *Fyysinen kunto*: onko pentu perusterve? Mahdolliset tapaturmat tai vammat ja onko ruoka-aineallergioita?
- *Suhde-yhteistyökyky*: onko pentu yhteistyöhaluinen, itsepäinen ja/tai itsenäinen?
- *Saaliskäyttäytyminen*: onko pennulla kiinnostusta esineisiin? Vahtiiko pentu lelujaan?
- *Nenänkäyttö*: Onko pentu kiinnostunut ympäristöstään? Tutkiiko pentu maailmaa nuuskimalla? Onko helppoja etsintäleikkejä tehty ja niiden tulokset?
- *Ympäristö ja alustat*: Onko pentu oleskellut eri ympäristöissä? Mahdolliset ongelmat esim. rapuissa tai liukkailla pinnoilla? Pennun käytös autossa, onko matkapahoinvointia jne. (Hopstadius 2024.)

Tämä listaus ei ole millään lailla tyhjentävä, vaan otsikkoja lisäillään tai poistetaan tarpeen mukaan (Polismyndigheten 2021).

Projektikodit valitaan hankintavastaavan toimesta suurella huolellisuudella. Projektiohjaajiksi valitaan koiraihmissiä, jotka noudattavat poliisin antamia ohjeita. Pennulle koulutettavia tässä vaiheessa on arjen rutiinit ja tottelevaisuus, liikkuvuus ja kehonhallinta. (Hopstadius 2024.)

4.3 Esitesti

Käytännön syistä nuorelle koiralle voidaan suorittaa esitesti selvittämään, onko koiralla realistisia mahdollisuuksia saada soveltuvuuskokeesta vaadittava tulos. Tätä koetta ei siis tehdä kaikille. Näin toimitaan lähinnä käytännöllisistä sekä taloudellisista syistä; säästämään luonnetestituomarin aikaa. Tyyppiesimerkki tällaisesta tilanteesta on iso maantieteellinen etäisyys koiran ja luonnetestituomarin välillä, tai koiran nuori ikä. Tällöin luonnetestituomari voi pyytää poliisin

koiranohjaajaa tai -kouluttajaa, joka asuu lähempänä, suorittamaan koiralle esitesti, jotta saadaa selville kannattaako kyseisellä koiralla teettää soveltuvuuskoe. (Hopstadius 2024.)

Testi tulee suorittaa koiralle neutraalilla paikalla. Ennen kokeen suorittamista kokeen vastaanottajan tulee selvittää koiranomistajalta koiran fyysinen kunto, aikaisemmat vammat, mahdolliset käynnissä olevat hoidot, sekä mahdolliset vakuutukset. Koe arvostellaan vapaana tekstinä erilliselle lomakkeelle. Kokeen osat noudattelevat soveltuvuuskokeen osia, mutta on siitä kevyempi. (Polismyndigheten 2018.)

Kokeessa on seuraavat osiot:

- *Luoksepäästävyys:*
- *Käsiteltävyys*
- *Kiinnostus esineisiin*
- *Halu etsiä*
- *Halu kamppailla*
- *Alustat*
- *Pelkotilat:* Tuleeko koiralle kokeen aikana pelkotiloja? Miten koira ratkaisee tilanteen? Miten koira palautuu tilanteesta?
- *Aggressio*
- *Laukausvarmuus:* Mahdollisuuksien mukaan kokeillaan laukausvarmuutta (Polismyndigheten 2018.)

Koska esitestejä tehdään missä tahansa paikassa, pitää paikka huomioida koetta tehtäessä. Esimerkiksi pelko- ja aggressiotestejä on hankalaa suorittaa missä tahansa. (Hopstadius 2024.)

4.4 Poliisin soveltuvuuskoe

Koiran on oltava 18 kuukauden ikäinen osallistuakseen soveltuvuuskokeeseen. Erityiskoulutuksen saanut luonnetestituomari saa testata nuorempia koiria, minimi-ään tällöin ollessa 12 kuukautta. Koetta ei saa uusia. Mikäli luonnetestituomari katsoo, että koira on liian kypsytön kokeen läpiviemiseen, saa koira kuitenkin uuden mahdollisuuden, vähintään 6 kuukauden kuluttua. Ennen itse koetapahtumaa luonnetestituomari on perehtynyt koirasta olemassa olevaan dokumentaatioon, kuten sukutaulu, terveystarkastustulokset ja mahdolliset kilpailutulokset. (Hopstadius 2024.)

4.4.1 Rakenne

Jokaisessa kokeen osiossa on seuraavat vaiheet:

- *Heräte:* Koiralle esitellään jokin ärsyke
- *Reaktio:* Koira reagoi ärsykkeeseen joko opetetulla tai synnynnäisellä tavalla
- *Tutkiminen:* Koira tutkii tilannetta ärsykkeen kadottua. Tilanteeseen ei tuoda mitään uutta, vaan koira prosessoi äsken tapahtunutta.

Tavoite on, että koira tutkii ja palautuu tilanteesta itsenäisesti. Mikäli koira ei tähän kykene, se saa apua ohjaajaltaan. Avun määrä on arvosteltava kohde, joten apua lisätään asteittain alla olevan mukaisesti:

- *0–15 sekuntia:* Koira tutkii itse, ohjaaja passiivinen

- 15–30 s: Ohjaaja menee puolimatkaan kohti ärsykettä
- 30–34 s: Ohjaaja menee ärsykkeen luo, mutta on hiljaa.
- 45–60 s: Ohjaaja juttelee ärsykkeelle/ koskee ärsykettä.
- 60–75 s: Ohjaaja sekä luonnetestituomari auttavat koira kaikin tavoin palautumaan.
- 75– s: Koira, joka ei pääse tilanteesta yli saa tarvitsemansa ajan ja avun.

Koiran tulee palautua ennen kuin koetta voidaan jatkaa. Siinäkin tapauksessa, että koe keskeytetään, tulee koiran palautua ennen koealueelta poistumista. (NPHT 2016.)

4.4.2 Kokeen toteutus.

Olin seuraamassa kahta soveltuvuuskoe Uumajassa 13.5.2024. Ellei lähdeviite muuta kerro, perustuu tämä luku omiin havaintoihini. Koetilaisuus alkaa koiran ohjaajan haastattelulla. Ohjaaja saa kertoa vapaasti koirastaan. Kiinnostavia asioita ovat koiran käytös kotona, koiran terveystilanne, koiran kiinnostus riistaa kohtaan, aggressiivisuus vieraita ihmisiä kohtaan sekä koulutus- ja kilpailutausta. Tämä osio on tärkeä niin koiran kuin luonnetestituomarin työturvallisuuden osalta, mutta myös kokeen arvioinnin osalta. Koiranohjaaja toimii kokeessa luonnetestituomarin ohjeiden mukaisesti. Useimmissa tilanteissa ohjaajan pitää olla täysin neutraali. (Hopstadius 2024.)

Puolustusvoimien suorittama soveltuvuuskoe sisältää samoja osioita, mutta on toteutukseltaan hieman nopeampi. Puolustusvoimien testi sisältää vähemmän haku- ja ympäristöosioita. (Hopstadius 2024.)

4.4.3 Koeosiot

Luoksepäästävyys. Kolme ihmistä seisoo hiljaa liikkumatta rivissä. Luonnetestituomari ei ole tässä rivissä. Koira on kytkettynä. Koirakko lähestyy sivulta, ja ohittaa ihmisrivin ensin edestä, sitten takaa, hyvin läheltä kiertäen. Koiran kierrettyä koko kierroksen, yksi ihmisistä ottaa koiraan kontaktia tervehtimällä ääneen. Koiran mahdollisesti tervehdittyä koirakko ottaa paikan selkeästi rivin etupuolelle.

Käsiteltävyys. Luonnetestituomari tulee esiin ja lähestyy koirakkoa. Missään nimessä luonnetestituomari ei halua pelotella koira, vaan hän herättää koiran huomion esimerkiksi yskäisemällä. Luonnetestituomari lähestyy koirakkoa ja tervehtii iloisesti. Luonnetestituomari lukee koiran käytöstä ennen lähestymistä, välttääkseen vahinkopurua. Tämän jälkeen luonnetestituomari ottaa taluttimen ohjaajalta, ja ottaa koiran mukaansa noin 10 metriä ohjaajasta. Täällä luonnetestituomari yrittää silittää koira, katsoa koiran suuhun ja sen kynsiä. Koira pakotetaan lyhyellä taluttimella olemaan hyvin lähellä luonnetestituomaria. Mikäli tällainen käsittely ei onnistu, pyytää luonnetestituomari ohjaajaa käsittelemään koira. Tämän jälkeen seuraa lyhyt kävely, sisältäen suunnanmuutoksia ja pieniä nykäisyjä taluttimesta. Koira palautetaan omistajalle osion päätteeksi

Kiinnostus esineisiin. Luonnetestituomari ottaa esiin pururätin, ja esittelee sen koiralle mahdollisimman ärsykkeettä. Koiran sallitaan reagoida valitsemallaan tavalla. Reaktion jälkeen rätti luovutetaan takaisin luonnetestituomarille. Luonnetestituomari tekee vahvan ärsykkeen koiralle heiluttamalla rättiä. Koira saa taas reagoida haluamallaan tavalla. Irrotus ja rätin palautus luonnetestituomarille.

Jahtaaminen ja kamppailu. Ohjaajan käsketään oleman valmiina päästämään koira irti. Luonnetestituomari, rätki näkyvillä, juoksee pois päin noin 25 metriä ennen kuin ohjaaja saa käskyn vapauttaa koira. Koira saa reagoida vapaasti. Mikäli koira hyökkää rätkiin kiinni, alkaa kamppailuleikki luonnetestituomarin ja koiran välillä. Luonnetestituomari *kuormittaa* koira esim. huutamalla, tuijottamalla, kohottamalla kättään kuin lyödäkseen, ja tuomalla kamppaileva koira seinän viereen. Kuormitus kuormittaa koiran henkistä puolta, ei niinkään fyysistä. Koira saa voittaa, ja sen annetaan reagoida tähän. Luonnetestituomari yrittää jatkaa leikkiä. Mikäli se onnistuu, leikki jatkuu, kunnes koira voittaa uudestaan. Osio päättyy koiran voittoon.

Halu etsiä. 30x30 metrin alue tallataan täyteen jälkiä. Koira pidetään kiinni ohjaajan toimesta. Luonnetestituomari kiinnittää koiran huomion, ja siirtyy tallatulle alueelle. Luonnetestituomari tekee koiran nähden alueelle ”valekätköjä” ja yhden oikean kätkön, jossa tennispallo. Koira päästetään irti, ja annetaan reagoida. Mikäli koira löytää pallon, annetaan sen pitää palloa hetken. Tämän jälkeen käsketään irrotus, ja pallon palautus ohjaajalle.

Luonnetestituomari tekee uuden näkölähdön, eli siirtyy koiran huomion kiinnittäen samalle alueelle, ja on piilottavanaan pallon. Tällä kertaa palloa ei tosiasiallisesti piiloteta, vaan koira lasketaan irti n tyhjään ruutuun. Koiran annetaan reagoida ja toteuttaa itseään. Kun luonnetestituomarin arvio on valmis, pyritään alueelle heittämään pallo, koiran näkemättä, jotta koira saa etsinnän päätteeksi löydön.

Saavuttamaton esine. Edellisen osion esine laitetaan koiran nähden kuormalavan alle, koiran ulottumattomiin. Koira päästetään vapaaksi, ja sen annetaan toteuttaa itseään. Mikäli koira ei omalla toiminnallaan pääse käsiksi esineeseen, saa se tarvittavan määrän apua, jotta osio päättyy onnistumiseen.

”Hirvi”. Maalimies on etukäteen piiloutunut noin 15–20 metriä etumaastoon. Maalimiehellä on viitta yllään, eikä ole heti tunnistettavissa ihmiseksi. Maalimies on tuulen alapuolella, jotta koira ei saa hajua. Ohjaaja pitää koiraansa pannasta, valmiina laskemaan irti. Luonnetestituomarin merkistä maalimies tulee esille, ja lähtee juoksemaan kyyryssä siksak kuviota koirasta pois päin. Koira päästetään irti maalimiehen juostessa, mutta maalimies pysähtyy heti sen jälkeen, ja kyyristyy kasvot koirasta pois päin. Koiran annetaan reagoida tilanteeseen. Jos koira uskaltaa tulla itsenäisesti tutkimaan maalimiestä etupuolelta, maalimies luopuu viitasta, ja näyttäytyy ihmisenä. Muissa tapauksissa tämä tapahtuu autetusti.

Passiivisuus. Koirakon tulee seistä muista erillään kolmen minuutin ajan. Ohjaajan ei sallita sanoa mitään, ja tämän tulee pitää kiinni taluttimen päästä, ja pitää talutinta löysänä. Koiralla on siis lupa käyttäytyä itselleen tyypillisellä tavalla.

Uteliaisuuskoe. *Tätä emme tehneet erikseen Uumajassa, sopivan paikan puutteen takia. Uteliaisuus arvosteltiin muiden osioiden perusteella.* Uteliaisuuskoe suoritetaan yleensä heti passiivisuuden jälkeen. Maalimies on piilossa siten, että koirakko kävelee tämän ohi matkalla passiivisuuskokeesta. Maalimies antaa pienen ääniärsyksen, kuten avaimien kilinää. Koira päästetään vapaaksi, ja se saa reagoida vapaasti. (Hopstadius 2024.)

Pimeys. Koiranohjaaja piiloutuu pimeään tilaan luonnetestituomarin pitäessä koirasta kiinni. Koira lasketaan irti hakemaan ohjaajaansa. Ohjaaja ei alkutilanteessa saa aktiivisesti kutsua koiraansa, vaan ohjaajan katoaminen pimeyteen muodostaa koiralle ärsyksen etsiä ohjaajaa pimeästä huoneesta.

Ahdas paikka. Koirakko kävelee ahtaan käytävän läpi. Käytävällä koira ja ohjaaja eivät mahdu kulkemaan kyljittäin, vaan peräkanaa. Koiralle suodaan vapaus käyttäytyä itselleen luonnollisella tavalla, mutta koira on kytkettynä taluttimeen. Koiran tulee odotusarvoisesti kävellä ohjaajansa edessä. Mikäli koira kävelee käytävän läpi välinpitämättömästi, ei tämän osion suorittamiseen mene kuin noin 15 sekuntia.

Liukas pinta. Koirakko kulkee liukkaalla pinnalla. Tavoitteena on saada koira tulemaan liukkaalle pinnalle mahdollisimman normaalissa mielentilassa, eikä ohjaaja saa antaa koiralle kommentoa tai muita ärsykeitä. Uumajassa käytettiin liukkaana pintana vesivanerista tehtyä lattia-pinnoitusta.

Kamppailu ahtaassa paikassa ja liukkaalla pinnalla. Koirakko seisoo normaali alustalla. Luonnetestituomari seisoo liukkaalla alustalla. Luonnetestituomari antaa voimakkaan ärsyksen heiluttamalla pururättiä. Koira päästetään irti, ja se saa reagoida vapaasti. Koira tulee liukkaalle pinnalle ennen kuin se tavoittaa luonnetestituomarin. Koira ja luonnetestituomari kamppailevat rätistä, luonnetestituomari kuormittaa koira. Koira saa voittoa, ja luonnetestituomari kutsuu koiran takaisin leikkimään. Yllä kuvattu harjoitus toistetaan, mutta tällä kertaa luonnetestituomari seisoo ahtaassa käytävässä.

Sisätila-etsintä. Osio suoritetaan sisätiloissa, kuitenkin ilman isompia alustahaasteita. Muilta osin osiossa noudatetaan samaa kaavaa näkölähtöineen ja toistoineen kuin etsinnällä ulkotilassa, kohdassa "Halu etsiä". Etsittävä kohde oli tennispallo. Uumajassa kätöt olivat koiralle sopivalla korkeudella, eivätkä kätöt muutenkaan olleet sinällään koiralle vaikeita.

Epävakaa alusta. Koira houkutellaan nousemaan korokkeelle, jossa kaksi eri tasoa. Koroke on tukeva koiran hypätessä sinne, mutta koiran ollessa siellä alustasta tulee epävakaa. Koiran tulee liikkua tasojen välillä, ja käydä välillä lattialla luonnetestituomarin ohjeiden mukaisesti. Koiralle esitellään lelu sen ollessa korokkeella, johon koira saa reagoida vapaasti. Osio loppuu ohjaajan nostaessa koiran pois korokkeelta.

Portaat ja korkea paikka. Työmaateline ja sinne vievät metalliporaat. Koira näkee portaiden välistä, ja telineen sivut ovat kahdessa suunnassa avoimet, mahdollistaen näkemisen ala telineen lattia on noin 2,5 metrin korkeudessa. Koirakko saa käskyn kävellä portaat ylös, ja oleskella tasanteella. Tasanteella koiralle esitellään lelu, johon koira saa reagoida vapaasti.

"Räminä". Osion idea on, että koiran takaa kuuluu lujaa lähestyvä ääni, ikään kuin koira ajetaisiin takaa. Uumajassa tämä toteutettiin näin: Seinään kiinnitetty teline. Teline koostui noin kolme metriä korkeasta metalliputkesta. Putken ylimmäinen metri oli pystysuorassa, siitä lattiaan asti putken kulma oli noin 45° lattiaan nähden. Putken sisällä oli metalliketju, jonka pystyi narun avulla vetämään kokonaan putken yläosaan. Luonnetestituomari sääteli ketjun toimintaa tästä narusta.

Koirakko sai käskyn kävellä seinää pitkin siten, että etäisyys seinään ja telineeseen oli noin 50 cm. Koiran on käveltävä ohjaajan ja seinän välissä. Koiran ohitettua telineen, luonnetestituomari päästä ketjun metalliputkeen "vapaalla pudotuksella". Ketju liukuu omalla painollaan putkessa, ääntä pitäen. Ohjaajan on päästettävä taluttimesta irti, ja käännettävä telineen suuntaan. Koiran annetaan reagoida ja tutkia, ensin itsenäisesti, ja tarvittaessa autetusti. Kun koira on palautunut, koirakko kävelee uusia lenkkejä telineen ohi, ilman uutta ärsykettä.

”Haalari”. Haalarin molempiin hihoihin on kiinnitetty köysi. Haalari on alkuasennossa lattialla, mytynä, köydet kulkevat yläpuolella olevan metallitangon kautta luonnetestituomarille. Koirakko saa käskyn kävellä näiden köysien väliin. Kun koiran etäisyys haalariin on 2–4 metriä, haalari kiskaistaan ylös. Tavoitteena on ravistella koiran tunne-elämää, ja tämä etäisyys on luonnetestituomarin koirakohtaisesti tekemä arvio. Haalarin pompatessa ylös, on ohjaajan pysähdyttävä, ja päästettävä taluttimesta. Koiran annetaan reagoida ja tutkia, ensin itsenäisesti, ja tarvittaessa autetusti. Kun koira on palautunut, koirakko kävelee uusia lenkkejä haalarin ohi, ilman uutta ärsykettä.

”Kelkka”. Kelkka, johon on kiinnitetty pitkä liina. Kelkassa on täytetty haalari, jolla selkeästi erotuvat kasvot. Luonnetestituomari kontrolloi kelkkaa liinan avulla. Koira seisoo ohjaajansa edessä, kelkka on alkutilanteessa noin 20 metrin päässä koirakosta. Luonnetestituomari huomioi koiran reaktiot, ja nykii sen mukaan kelkkaa lähemmäs. Tavoite on, että koira pelästyi hieman. Kelkkaa vedetään lähemmäs, kunnes luonnetestituomarilla on tarvittavat havainnot arvioinnin tekemiseen. Tämän jälkeen liike lakkaa, ja koiran annetaan ensin tutkia ja palautua itsenäisesti. Mikäli tämä ei onnistu, niin ohjaaja sekä luonnetestituomari auttavat. Kun koira on palautunut, koirakko kävelee uusia lenkkejä kelkan ohi, ilman uutta ärsykettä.

Laukausvarmuus. Ampuja on koiralta piilossa, noin 30 metrin päässä koirakosta. Koiran ollessa passiivinen, ammutaan 2 erillistä laukausta. Koiran kamppaillessa lelusta ohjaajan kanssa, ammutaan kaksi laukausta lisää. Tarpeen mukaan molemmissa tilanteissa voidaan ampua lisälaukauksia.

Lisäosiot. Luonnetestituomarin on pystyttävä arvioimaan koiraa kattavasti. Tämän vuoksi hänen on teetettävä lisää ja erilaisia testejä, kunnes hän pystyy arvioimaan kaikki vaaditut osa-alueet. Esimerkki lisäosioista voi olla esineen haku eri ympäristöistä, tai suojelunomaiset harjoitteet maalimiestä vastaan. Itse osioita ja niiden järjestystä voidaan myös muuttaa luonnetestituomarin harkinnan mukaan. Näillä muutoksilla pyritään esimerkiksi näkemään koiran koulutuksen ja kokemuspohjan läpi. (Hopstadius 2024)

Osoissa, joissa yllätyksellisyys ei ole pääosassa, kuten alusta- ja kamppailuosiot, voidaan suoritukset toistaa useita kertoja peräjälkeen. Tällöin tarkastellaan koiran kehitystä toistojen välillä. Nuori ja/tai kokematon koira ei välttämättä ensimmäisellä kerralla kamppaile kunnolla maalimiehen kanssa, tai kävele portaita hyvin. Tällöin on tärkeää selvittää, kykeneekö koira heti parantamaan suoritustaan, kun se saa onnistumisia. Koira, jonka ominaisuudet ovat hyvät, tulee parantamaan suoritustaan hyvinkin paljon, pelkällä suorituksen toistamisella. (Hopstadius 2024.) Tästä näimme Uumajassa esimerkin, kun 13 kuukauden ikäinen saksanpaimenkoira kehittyi ja paransi suoritustaan useita satoja prosentteja pelkästään testitapahtuman aikana.

Arviointi. Soveltuvuuskoetta arvioidaan kahdessa tasossa. Ensimmäisellä tasolla on luonnetestituomarin koko kokeen perusteella tekemä subjektiivinen arvio siitä, onko kyseinen koira sopiva kokeiltavaksi poliisin palveluksessa partio-, erikois- tai valmiusyksikkökoirana, tai yksityisellä sektorilla vartija- tai pelastuskoirana. Toisella tasolla arvioidaan 39 eri kyseisen koiran ominaisuutta. (Polismyndigheten 2021.) Nämä yksittäin arvioitavat ominaisuudet antavat pohjan luonnetestituomarin lausuntoon soveltuvuudesta. Yksittäiselle ominaisuudelle ei kuitenkaan ole vähimmäiskriteeriä, vaan soveltuvuus on kokonaisharkintaan perustuva. (Hopstadius 2024.)

Arviointi kirjoitetaan erilliselle lomakkeelle rastittamalla, ja vapaana tekstinä. Mikäli rastitettava ominaisuus vaatii selitystä, voi jokaisen rasti alle lisätä vapaata tekstiä. Arviointia käytetään

myöhemmin mahdollisen koejakson aikana ja senkin jälkeen yhdessä koejakson arvioinnin kanssa suuntaamaan kyseisen koiran koulutusta. Soveltuvuuskokeen tuloksella on painoarvoa myös tulevan ohjaajan valinnassa kyseiselle koiralle. Vaativa koira tarvitsee kokeneemman/taitavamman ohjaajan. Joskus käy myös niin, ettei kyseiselle koiralle löydy sopivaa ohjaajaa, vaikka koira olisikin soveltuva partiokoiraksi. Arviointia käytetään koko maan koirahankintoihin, tämän takia yhteneväinen arviointi ja termien käyttö on hyvin tärkeää. Arvioitava koira voi hyvinkin mennä jonkin toisen piirin ohjaajalle koejaksolle. (Hopstadius 2024.)

Koiraa arvioidaan koko kokeen ajan, luonnetestituomari pitää koiraa silmällä myös osioiden välissä, yrittäen arvioida esimerkiksi koiran palautumista sekä kumuloituvaa stressiä. Arvioita tehdessä pitää yrittää nähdä myös mikä on opittu taito, ja mikä perinnöllinen ominaisuus. Pitkälle koulutettua koiraa arvioidessa tulee muistaa, että kyseinen suoritus on lähellä koiran maksimipotentiaalia, kun taas kokemattomalla koiralla on mahdollisesti paljonkin varaa kehittyä. (Hopstadius 2024.)

Jotkin koirat peittävät puutteitaan. Vahva saalistus voi esimerkiksi kätkeä puutteita luoksepäästävyyydessä. Mikäli koira käyttäytyy yksittäisessä tilanteessa poikkeavasti, voi samaa ominaisuutta tarkastella muidenkin osioiden pohjalta. Yksittäinen ihmeellinen reaktio ei myöskään pois sulje koiran soveltuvuutta, vaan tätä voidaan tutkia koejaksolla lisää. Koiran soveltuvuuden ollessa vaakalaudalla, tulee arviota tehdessä muistaa myös, että mahdollinen koejakso vaatii resursseja, niin rahaa ostaa/vuokrata kyseinen koira, kuin työaikaa ohjaajalle ja kouluttajalle. Tilanne voi olla myös se, että kyseiselle koiralle ei löydy sopivaa ohjaajaa. Hankintavastaavalla on vastuu myös siitä, ettei koiraa luovuteta ohjaajalle, joka ei kyseistä koiraa kykene ohjaamaan. (Hopstadius 2024.)

4.4.4 Arvioitavat ominaisuudet

Arvioitavat ominaisuudet on koottu lomakkeelle yläkäsitteinä sekä yksittäisinä ominaisuuksina. Yläkäsitteitä ovat *Luoksepäästävyys*, *Kovuus*, *Työhalu*, *Vilkkaus* ja *Hermorakenne*. Erillisinä ominaisuuksina arvostellaan *terävyys*, *puolustushalu*, *toimintakyky* sekä *laukausvarmuus*. Tämän lisäksi tietyt ominaisuudet kuvaillaan ainoastaan vapaana kerrontana. (Polismyndigheten 2021.)

Luoksepäästävyys. Luoksepäästävyys arvostellaan kahden ominaisuuden pohjalta, *sosiaalinen uteliaisuus* ja *sosiaalinen itseluottamus*. Sosiaalinen uteliaisuus kuvailee koiran halua ottaa kontaktia vieraisiin ihmisiin. Itseluottamus kuvailee koiran tapaa vastata ihmisen ottamaan kontaktiin. Ihannekoiran kuvaus on *”Luoksepäästävä, avoin, vastaa tasapainoisesti kontaktiin”*. (Polismyndigheten 2021.) Tätä mitataan läpi kokeen, mutta korostetusti kokeen ensimmäisessä osiossa. Koiran käytöstä katsottaessa tulee miettiä sen tarkoitusperiä. Aidosti itsevarma koira ei ole liian sosiaalinen. Intensiivisesti sosiaalinen koira yrittää usein peittää epävarmuuttaan, kun taas täysin välinpitämätön koira *saattaa* olla välinpitämätön sen takia, että sen mielestä tilanne on ylitsepääsemättömän vaikea. (Hopstadius 2024.)

Kovuus. Kovuus muodostuu ominaisuuksista *käsiteltävyys*, *sosiaalinen status* sekä *muistikuvat*. Ihannekoiran määritelmä on *”Kohtalaisen kova, itsevarma, nopeasti unohtava, ei välttele”*. (Polismyndigheten 2021.) *Käsittelyä* mitataan osiossa kokeen osiossa *”käsiteltävyys”*. Luonnetestituomari lukee koiran elekieltä käsitellessään sitä, erityisesti koiran antamia rauhoittavia eleitä, kuten haukottelua, taaksevedettyjä korvia sekä suupieliä lipovaa kieltä. Käsiteltävyys on tärkeä ominaisuus, sillä koirahan tullaan ehkä sijoittamaan uudelle ohjaajalle poliisiin. (Hopstadius

2024.) Ihanteellista on, että koira antaa itseään käsiteltävän, kuitenkin mielistelemättä liikaa (Polismyndigheten 2021).

Sosiaalista statusta mitataan koko kokeen aikana. Arvioitavaa on, hakeeko koira tukea ohjaajalta tai maalimieheltä. Liian itsenäistä koira on hankala kouluttaa, liian alistuva koira ei välttämättä tule kykenemään poliisikoiralta vaadittavaan dominointiin esimerkiksi suojelussa. (Hopstadius 2024.) Ihanne on, että koira on itsenäinen, mutta osaa hakea tukea (Polismyndigheten 2021). *Muistikuvia* arvioidaan koko kokeen ajan. Etsintäosioissa mitataan, muistaako koira mistä se löysi pallon. Osioissa, jossa koira pelästyy tai säpsähtää, mitataan palautumisen jälkeisillä ohituksilla muistaako koira tapahtunutta, ja vältteleekö se tapahtumapaikkaa sen myötä. (Hopstadius 2024.) Ihanteellista on, että koira unohtaa kokemuksensa nopeasti eikä välttele asioita (Polismyndigheten 2021).

Työhalu. Työhalu koostuu ominaisuuksista *Halu jahdata, Loppuhyökkäys, Puru/ote, Kamppailu, Kuormitettavuus, Intensiteetti etsinnällä, Kestävyys ulkoetsinnällä, Kestävyys sisätilaetsinnällä, Kestävyys saavuttamattomalla, Esinekiinnostus, Esinekäsittely, Häiriöherkkyys etsinnällä*. (Polismyndigheten 2021.) Työhalu on tärkein testattava kokonaisuus. Arvostelun tulee olla paras mahdollinen, eli ”*Suuri työhalu, intensiivinen, saalisorientoitunut, kutsuu kamppailemaan, hyvä etsintähalu*”, jotta koirasta tulee poliisikoira. Mikäli huonompi arvosana kuitenkin johtuu koiran kokemattomuudesta, voidaan koira ottaa koejaksolle. (Hopstadius 2024.)

Halua jahdata mitataan kaikissa osioissa, jossa koira jahtaa jotain (palloa tai maalimiestä). Koiran lähtöä ja vauhtia jahtiärsyksen jälkeen arvioidaan, sekä sitä, voisiko koira jahdata vielä intensiivisemmin. Tämä on luonnetestituomarin subjektiivinen arvio. (Hopstadius 2024.)

Loppuhyökkäys tarkoittaa koiran käytöstä, kun se saavuttaa saaliinsa. Koska on koiria, jotka eivät kykene puremaan etutassut ilmassa, on luonnetestituomarin esittelemä pururätti aina sillä korkeudella, että koira joutuu näyttämään kykenevänsä tähän. Esimerkki hyvin intensiivisestä loppuhyökkäyksestä on, kun koira hyppää purrakseen useita metrejä ennen maalimiestä, ja vauhti ikään kuin vielä kiihtyy ilmassa. (Hopstadius 2024.)

Puru/ote mittaa miten koira puree esineeseen, ja miten se korjaa otettaan. (Polismyndigheten 2021.) Ihanteellista on, että koira puree niin sanotulla *täydellä otteella*, eli siten, että esine on niin syvällä koiran leukojen välissä, kuin se vain on mahdollista. *Otekorjaus* tapahtuu, kun koira ottaa uuden otteen päästämättä esinettä. Arvioinnissa on muistettava, että puruote on harjoiteltavissa oleva ominaisuus. (Hopstadius 2024.) Koiran puruote heijastaa usein koiran sosiaalista asemaa vieraaseen ihmiseen verrattuna, eli täysi ote kuvastaa korkeaa itseluottamusta ja varmuutta (Petersson 2024).

Kamppailuhalu mittaa miten intensiivisesti koira kamppailee maalimiehen kanssa esineestä, sekä sitä, miten koiran intensiteetti muuttuu, kun sitä kuormitetaan. Ideaali koira kamppailee intensiivisesti, nostaa intensiivisyyttä kuormituksesta sekä kutsuu kamppailemaan. (Polismyndigheten 2021.) *Kuormitettavuus* mittaa miten koira kestää maalimiehen, ja ympäristön kuormitusta. Arviointi tehdään kamppailuissa maalimiehen kanssa, mutta myös siitä, miten koira suhtautuu alustaosioissa sille esiteltävään leluun; uskaltaako koira ottaa lelun, ja kykeneekö se pitämään lelusta kiinni. (Hopstadius 2024.)

Intensiteetti etsinnällä arvioidaan etsintäosioiden perusteella. Arvioitavaa on, miten intensiivisesti ja järjestelmällisesti koira etsii, miten kauan intensiteetti pysyy yllä, ja tarvitseeko se lisä-ärsykeitä etsiäkseen. (Polismyndigheten 2021.)

Kestävyys ulkoetsinnällä perustuu ajanottoon, miten monta minuuttia koira etsii, kun etsintäalueella ei ole löydettävää esinettä. Ideaalikoira etsii yli 5 minuuttia. Ajanotto lähtee siitä, kun koira lähtee etsimään, kunnes koiran käytös kertoo, että se on lopettanut etsimisen. Tässä on kyse siitä, miten kauan ärsyke etsiä pysyy koiran mielessä. (Hopstadius 2024.) *Kestävyys sisätilaetsinnällä* arvostellaan samoin kriteerein kuin yllä (Polismyndigheten 2021).

Kestävyys saavuttamattomalla esineellä mitataan osiossa saavuttamaton esine. Miten kauan koira jaksaa yrittää, ennen kuin ärsyke katoaa sen mielestä. Miten intensiivisesti koira yrittää päästä esineelle, ja miten se käyttäytyy, kun se lopulta pääsee esineeseen kiinni. (Hopstadius 2024.) Ideaalikoira yrittää intensiivisesti ja kauan (Polismyndigheten 2021).

Esinekiinnostus mittaa miten koira arvostaa motivaatioesineitä. Tätä arvioidaan jokainen kerta, kun koira on voittanut lelun, mutta myös miten koira suhtautui leluun ennen ärsykeitä osion ”Kiinnostus esineisiin” alussa. Ideaalikoiralla on suuri kiinnostus esineeseen. Liian iso, esineeseen täysin ”lukkiutuva” kiinnostus on mahdollinen. (Hopstadius 2024.)

Esinekäsitteily mittaa miten koira käsittelee saamiaan motivaatioesineitä. Esineen rikkomisen tai liian väkivaltainen ravistaminen tulee aiheuttamaan ongelmia jatkokoulutuksessa. (Hopstadius 2024.) Ideaalitilanteessa koira puree ja käsittelee tasapainoisella tavalla (Polismyndigheten 2021). *Häiriöherkkyys etsinnällä* mittaa ottaako koira häiriötä ympäristöstään, kuten äänistä, valoista tai vaikkapa lumesta (Hopstadius 2024). Ideaalikoira ei ota häiriötä (Polismyndigheten 2021).

Vilkkaus. Vilkkaus koostuu kahdesta ominaisuudesta, *tarkkaavaisuudesta* ja *uteliaisuudesta*. (Polismyndigheten 2021). *Tarkkaavaisuus* mittaa miten tarkkaavainen, ja miten nopeasti koira reagoi ärsykkeeseen. Ihannekoira on tarkkaavainen ja nopeasti reagoiva, mutta osaa sopeutua tarvittavalla tavalla. *Uteliaisuus* mittaa miten paljon koiraa kiinnostaa tutkia ympäristöään. Ihannekoiran tulee olla utelias. (Polismyndigheten 2021.) Vilkkaus, tai temperamentti, on tavallaan koiran starttimoottori, jolla koira reagoi tuleviin ärsykkeisiin. Vilkkaalla koiralla on hyvä reaktio-kyky, mutta liian vilkas koira reagoi liian moniin ja pieniin ärsykkeisiin, vaihtaen ärsykettä lennosta. Tämä ilmenee huonona keskittymiskykynä. (Hopstadius 2024.)

Terävyys. Arvio perustuu luonnetestituomarin havaintoihin siitä, onko koira näyttänyt terävyyttä kokeen aikana, lähinnä osioissa ”haalari”, ”kelkka” sekä maalarmiehen kanssa kamppaillessa. Koiran ei tarvitse olla hyvä poliisikoira vain sen takia, että se olisi vihainen. Testattavat koirat ovat nuoria, eikä niiden terävyys ole välttämättä edes kehittynyt vielä. Useimmat testattavat koirat saavat arvion ”pieni tai olematon”. (Hopstadius 2024.)

Puolustushalu. Ihanteellista on, että koira puolustaa voimakkaasti, ja tekee hyökkäyksiä. (Polismyndigheten 2021). Puolustushalun tavoite koiralla on etäisyyden lisääminen uhkaan, näin ollen myös pakeneminen kuuluu puolustushaluun. Puolustushalua mitataan osiossa ”kelkka”, ja se arvostellaan koiran käytöksen perusteella. Onko koiran ryhti eteenpäin suuntautunut? Peruttaako koira vai pysyykö se ohjaajan edessä? Pyrkikö koira pysäyttämään kelkan? Tärkeää on lukea, käyttäkö koira tilanteessa kamppailuhalua, vai puolustushalua. Jotkin koirat ottavat tilanteen puhtaasti kamppailuna. Kamppaillessa koiran haukku on rytmikäs, ja soi puhtaasti.

Puolustautuva haukku on rytmitön, ja on enemmän rintaäänäitä käyttävää murinaa. Hyvin suuri puolustushalu ilmenee siten, että koira puolustautuu, kun uhkaa ei ole. Tämä ei ole toivottava ominaisuus. (Hopstadius 2024.)

Hermorakenne. Hermorakenne koostuu ominaisuuksista *keskittymiskyky*, *palautumiskyky*, *stressinhallinta* sekä *aktiivisuustaso passiivisuudessa* (Eriksson, 2016). Hyvä hermorakenne on erittäin tärkeää poliisikoiralle, koska hermorakenne ”kohdistaa” hyvää työhalua. Hyvin harva koira ylittää kuitenkaan parhaimmalle tasolle. (Hopstadius 2024.)

Keskittymiskykyä mitataan kaikissa osioissa. Keskittymiskyky arvioidaan siitä, miten kauan koira pystyy keskittymään annettuun ärsykkeeseen, ärsykkeen kadottua esim. etsintäosioissa sekä osiossa ”kelkka”. (Hopstadius 2024.) Keskittymiskykyyn vaikuttaa myös koiran korrekti reagointi ärsykkeisiin. Ihannekoira on keskittynyt, ja reagoi korrektisti kaikkiin ärsykkeisiin. (Polismyndigheten 2021.)

Palautuminen on koiran kyky palautua tunnepitoisesta tapahtumasta (Polismyndigheten 2021). Palautuminen mittaa koiran käytöksen palautumista ärsykkeestä. Käyttäytymisketjussa ärsyke-reaktio-palautuminen, palautuminen tarkoittaa siis koiran normalisoitumista ärsykkeen jälkeen. Palautumista mitataan niin saalistuksesta, saaliista, kamppailusta kuin terävyydestä ja puolustushalusta. Palautumista mitataan siis kaikista niistä osioista, missä koira käyttää näitä ominaisuuksiaan. (Hopstadius 2024.) Ihannekoira palautuu tilanteesta kuin tilanteesta nopeasti (Polismyndigheten 2021).

Stressinsietoa arvioidaan lähinnä osioiden välillä. Onko koira täysin palautunut jokaiseen osioon lähdettäessä, vai alkaako kokeen rasitus vaikuttaa koiraan? (Hopstadius 2024.) Ihannekoira on tasapainoinen kokeen läpi (Polismyndigheten 2021).

Aktiivisuus passiivisuudessa arvioi koiran käytöstä passiivisena. Ihannekoira on rauhallinen ja tarkkaavainen. (Polismyndigheten 2021.) Tämä on harjoiteltavissa oleva, käskettävä ominaisuus. Tämän takia koira ei saa passiivisuusosiossa olla käskyn alla. (Hopstadius 2024.)

Toimintakyky, pelon voittaminen. Toimintakyky ja pelon voittaminen mitataan osioissa, joissa koira on pelästynyt. Tarvitseeko koira apua tutkimisessa ja palautumisessa? Mikäli koira ei ole pelästynyt kokeen aikana, voidaan pelästymisen saada aikaan siihen tähtäävässä lisäosiossa maalimiehen toimesta. Tässä osiossa nähdään isoja eroja palveluskoirarotujen (saksanpaimenkoira, belgianpaimenkoira ym.), ja etsintäkoirarotujen (labradori, cockerspanieli ym.) välillä. (Hopstadius 2024.) Ihannekoira voittaa pelkonsa itsenäisesti ja nopeasti (Polismyndigheten 2021).

Toimintakyky ympäristöissä. Toimintakyky ympäristöissä arvioidaan sen perusteella, onko koiralla ongelmia toimia jossain ympäristössä? Mikäli ongelmia on, on tärkeää arvioida, kehittykö ominaisuus toistojen kautta. Ongelmat ilmenevät koiran elekielestä, kuten ryhdistä, liikkumisesta ja hännän asennosta. (Hopstadius 2024.) Ihannekoiralla ei ole ongelmia missään kokeen ympäristössä (Polismyndigheten 2021).

Laukausvarmuus. Laukausvarmuus arvioidaan sen perusteella, miten koira reagoi laukauksiin ollessaan passiivinen, ja kamppaillessaan maalimiehen kanssa. Muuttuuko koiran aktiivisuustaso passiivisuudessa? Reagoiko koira kamppaillessaan silmillään tai korvillaan laukauksien suuntaan? Jatkaako koira kamppailua? (Hopstadius 2024.) Ihannekoira huomioi laukaukset,

mutta ei reagoi passiivisuudessa mitenkään, ja jatkaa kamppailutilanteessa toimintaansa muuttumattomalla intensiteetillä (Polismyndigheten 2021.)

Vapaana tekstinä arvioitavat ominaisuudet. Pimeyskoe arvostellaan ainoastaan vapaana kerrontana. Koiran käytös osiossa saavuttamaton esine kerrotaan vapaana kerrontana. Koiran käytös voitettua saalista kohtaan, niin etsinnän kuin kamppailun jälkeen, kerrotaan myös vapaana kerrontana. (Polismyndigheten 2021.)

4.5 Koejakso

Koira, joka on soveltuvuuskokeesta saanut tuloksen ”soveltuva kokeiltavaksi poliisikoirana”, voidaan ottaa koejaksolle. Koejakson tarkoitus on tehdä syväluotaava arviointi koiran soveltuvuudesta poliisikoiraksi. Toissijainen tarkoitus on selvittää, voiko koirasta tulla vartijakoira tai sota-koira, mikäli sen ei katsota olevan soveltuva poliisikoiraksi. (NPHT 2024.)

Koejakson kesto on kolme kuukautta, mikäli koira tulee siviilimarkkinoilta, ja kaksi kuukautta, mikäli koira tulee puolustusvoimilta (Petersson 2024). Koejaksolla koira on sijoitettuna tulevalle ohjaajalleen. Koejakso suoritetaan ohjaajan, hänelle nimitetyn mentorin, sekä kouluttajan yhteistyönä. (Polismyndigheten 2021.) Koejaksolla asetetaan suurta painoarvoa koiran kasvatukseen, sekä ohjaajan johtajuuden vahvistamiseen. Koska on mahdollista, että koirasta ei tule poliisikoiraa, ei koiralle saa koejaksolla antaa koulutusta, joka voisi vaikeuttaa uudelleensijoitusta. Koejakson aikana pidetään sähköistä päiväkirjaa, johon merkitään mitä koiran kanssa on tehty, ja mahdolliset silmiinpistävät seikat. NPHT ja/tai alueen hankintavastaava pääsevät tätä kautta seuraamaan koirakon kehitystä etänä. (NPHT 2024.)

4.5.1 Koejakson vaiheet

Koejakso on jaettu viiteen eri vaiheeseen (NPHT 2024). Vaiheiden suunniteltu pituus on noin viikko, mutta käytännön asioiden takia ne kestävät yleensä kauemmin (Petersson 2024). Ennen koejakson alkua ohjaaja, mentori sekä kouluttaja perehtyvät kyseisen koiran soveltuvuuskokeen arvosteluun (Hopstadius 2024). Kaikki toiminta koiran kanssa tulee olla mentorin tai kouluttajan hyväksymää. Ohjaajalla ei ole lupaa pitää koira irti ennen mentorin hyväksyntää. (NPHT 2024.)

Vaihe 1. Koiran annetaan sopeutua uuteen kotiinsa, uuden kodin sääntöihin, sekä uuteen ohjaajaansa. Painopiste on *arkitotelevaisuus*, sekä saada koira hyväksymään ohjaaja uutena johtajanaan. Tavoite on, että koira oppii arvostamaan sosiaalista kanssakäymistä ohjaajansa kanssa. Koiran selkeä ja johdonmukainen kohtelu on tärkeää. Tässä vaiheessa konfliktin välttäminen koiran ja uuden ohjaajan välillä on tärkeää, ja koiran kanssa ei tässä vaiheessa leikitä motivaatioesineitä käyttäen. Tämä ensimmäinen vaihe on tärkein koejakson vaiheista. (NPHT 2024.)

Koiralle teetetään ”*seuraa minua*”-harjoituksia: Koiran kanssa kävellään koira taluttimessa. Koiran keskittyessä muualle, ohjaaja vaihtaa suuntaa, jotta koira saa pienen tuntemuksen kaulapannasta. Taluttimesta ei vedetä tai nyitä, vaan koiralle annetaan indikaatio, että ohjaaja muutti suuntaa. Tätä toistetaan, kunnes koira ryhtyy pitämään kontaktia ohjaajaan. Tällöin ohjaaja kehuu rauhallisesti koira. (NPHT 2024.)

Koiran kanssa harjoitellaan koirakohtaamisia, suunnitellusti. Tällöin voidaan valita mikä koira kohdataan, ja miltä matkalta. Koiran riistakiinnostus selvitetään, ja tarvittaessa sitä aletaan kieltämään kiinnostumasta riistaan. Koiralle aletaan myös opettaa, ettei se saa syödä löytämänsä

ruokaa. (NPHT 2024.) Nämä harjoitukset, joissa koiran käytökseen aletaan puuttua, vaativat sen, että koiran ja ohjaajan välinen luottamus on jo kunnossa (Petersson 2024).

Vaihe 2. Koiran kanssa harjoitellaan päivittäisiä huoltotoimenpiteitä, kuten kynsien leikkausta. Tavoite on, että koira rentoutuu sitä käsiteltäessä. Koirakohtaisen harkinnan mukaan sitä voidaan nostaa, kantaa ynnä muuta. Koiran kanssa oleskellaan helpommissa ympäristöissä. Koiran tulee olla mahdollisimman neutraali, eikä sen kanssa kamppailla tai etsitä mitään. Koiran ja ohjaajan sosiaalista leikkiä ilman leluja aletaan harjoittelemaan, niin että ohjaaja asettaa leikille rajat. (NPHT 2024.) Tällainen leikki voi olla esimerkiksi koiran kanssa ”painimista” (Petersson 2024).

Koiran *halua jäljestää* aletaan inventoida. Koska tavoitteena on selvittää koiran synnynnäinen halu jäljestää, tehdään tämä aluksi n *spontaanina ylösottona*: Maastoon tehdään tarpeeksi pitkä jälki. Koira kävelytetään taluttimessa jäljen yli, ja seurataan sen reaktiota. Koiralle ei anneta käskyä, eikä sille pueta jäljestämiseen viittaavia välineitä, kuten valjaita tai jälkiliinaa. (NPHT 2024.) Mikäli koira ei reagoi jäljelle, toistetaan harjoite 4–5 kertaa ennen seuraavia toimenpiteitä. (Petersson 2024).

Vaihe 3. Jäljestämishalun inventointi jatkuu. Koiran rajoja jäljestämisessä aletaan etsiä. Koirakon mukaan lisätään häiriöitä ja vaikeutetaan jälkiä. Koirakon mukaan voidaan myös aloittaa *kovalla pinnalla* (öljysora, sora) jäljestäminen. Ympäristöissä ja alustoilla olemista vaikeutetaan. Harjoiteltaviin ympäristöihin aletaan piilottaa leluja, mutta koiralle ei anneta ärsykettä etsiä. Koira reagoi leluihin spontaanisti, jos reagoi. Ihanteellista on, että koira joutuu näkemään vaivaa päästäkseen lelun luo, kiipeilemällä, ryömimällä, ahtautumalla ahtaaseen paikkaan ja niin edelleen. (NPHT 2024.)

Koiran stressitasoja on seurattava tarkoin, eikä tämän harjoitteen yhteydessä kamppailla liioitellusti. Ohjaaja kamppailee koiransa kanssa esinettä käyttäen, niin että ohjaaja päättää koska leikki alkaa ja loppuu. Koiran irrotusta lelusta harjoitellaan, käymättä vaihtokauppaa toisen esineen kanssa. Tässäkin koiran stressitasoja on seurattava. Koiran *etsintähalu* kartoitetaan, käyttäen harjoitteina soveltuvuuskokeen etsintäosioita. (NPHT 2024.)

Vaihe 4. Jäljestämishalun inventointia jatketaan. Mikäli jäljestäminen on hyvällä mallilla, voidaan tämä aika käyttää muiden osa-alueiden arviointiin. Ympäristö-oppia vaikeutetaan edelleen kaupunkiympäristöihin sekä väkijoukkoihin. Tämä mittaa samalla koiran luottamusta ohjaajaansa. Koira saa leikkiä ja kamppailla muiden henkilöiden kanssa. Ohjaaja antaa koiralle luvan kamppailla, käskysanalla. Koiraa voidaan alkaa kuormittaa kamppailussa. (NPHT 2024.)

Lelujen etsintää aletaan tehdä haastavammissa ympäristöissä. Ärsykkeet on pidettävä minimissä, ja koiran stressitasoja on seurattava. Mikäli koira alkaa stressaantumaan, jätetään tämä osio vasta työelämään tähtäävään koulutukseen. Soveltuvuuskokeen mukainen ”utelaisuuskoe” suoritetaan uudestaan. Mikäli koiraa ei voi pitää vapaana, tehdään harjoite pitkässä liinassa. (NPHT 2024.)

Vaihe 5. Mikäli suorittajat kokevat itsensä asian suhteen varmoiksi, tehdään *suojelukartoitus*. Suojelukartoituksessa testataan seuraavat asiat: loppuhyökkäys, puru ja kamppailuhalu. Väliinena käytetään suojajihaa, purutyynyä tai kaksikahvaista patukkaa. Myös koiran halua puolustaa saalista testataan. Mikäli koiran koetaan olevan siihen kypsä, ja mentori tai kouluttaja kokevat pystyvänsä siihen, voidaan suorittaa myös aggressiotesti. (NPHT 2024.) Aggressiotesti

suoritetaan maalinmiehen toimesta ”hiipimällä” koiran päälle pimeässä, ja katsomalla haluaako koira puolustaa itseään (Petersson 2024). (*Tarkempi kuvaus samasta asiasta kirjallisuuskatsauksen sivulla 16*). Kummassakin osiossa on muistettava, että kyseessä on nuori koira, jota ei saa kuormittaa liikaa. Vaiheessa 5 tulee myös tarkastaa, onko kaikki tarvittavat osiot tehty, ja onko olemassa asioita, joita täytyy vielä testata enemmän. Mikäli puutteita ilmenee, tulee ne saada tehtyä. (NPHT 2024.)

Käynti Poliisikoiralaitoksella. Koejakson vaiheiden suorittamisen jälkeen koirakko, ja ihannetilanteessa myös kouluttaja ja/tai mentori käyvät Poliisikoiralaitoksella käymässä läpi koejakson tuloksia. Tuloksien purku kestää yleensä noin kolme päivää. Koirakko saa apua henkilökunnalta haluamiinsa asioihin, mikäli niitä on. Tilaisuuden aikana käydään läpi koiran ja ohjaajan suhde, koiran yhteistyöhalu, halu jäljestää, halu etsiä, kyky toimia eri ympäristöissä sekä suojelukartoitus. Koejakson arviointilomake tulee olla täytettynä ennen tilaisuuden päättymistä. Tämä ei ole tasontarkastus, vaan tilaisuuden tarkoitus on tehdä päätös, tuleeko koira kouluttaa poliisikoiraksi vai ei. (NPHT 2024.)

4.5.2 Arvosteltavat ominaisuudet

Koejakso arvostellaan omalle lomakkeelleen. Arvostelu on kolmiportainen, ”hylätty”, ”kehityskelpoinen”, sekä ”hyvä ennuste” (Polismyndigheten 2021.) Koiran tulee saada arvosana ”hyvä ennuste” useimmilla osa-alueilla, jotta siitä tulee poliisikoira. Arvioita tehdessä varsinkin mentorin ja kouluttajan tulee pitää työelämä, ja sen vaatimukset mielessään arvioidessaan koiraa. Lomakkeen tarkoitus on muodostaa tietoisuus koiran vahvuuksista ja heikkouksista. Tämä tieto yhdistetään soveltuvuuskokeen tuottamaan tietoon, ja muodostaa pohjan osto- tai hylkäyspäätökselle. Puutteiden osalta tulee harkita, voidaanko tämän puutteen kanssa elää, tai voidaanko se kouluttaa pois. Puutteellinen ominaisuus syö koiran voimavaroja, koira joutuu erikseen fokusoimaan sille vaikeaan asiaan. Tämä on pois koiran työkyvystä. (Petersson 2024.) Aivan kuten soveltuvuuskokeenkin lomake, on lomake jaettu kokonaisuuksiin, jonka alla on yksittäisiä ominaisuuksia:

Sosiaalinen sopeutuminen, kontakti ja yhteistyökyky. Tavoitteena on selvittää koiran suhtautuminen ympäristöönsä. Kokonaisuus koostuu yhteensä 13 ominaisuudesta:

- Suhde ohjaajaan: Jotta työelämä ylipäättään onnistuu, tulee koiran kuunnella ohjaajaa kaikissa tilanteissa.
- Suhde perheeseen: Koiranohjaajan arvio siitä, voiko hän pitää kyseistä koiraa perheessään. Mikäli tässä on puutteita, voidaan koira sijoittaa toiselle ohjaajalle, jolla on eri perhetilanne. Toisaalta pitää muistaa, että mikäli koira ei esim. hyväksy lapsia, johtuu tämä todennäköisesti koiran puutteellisista henkisistä ominaisuuksista. Tässä tilanteessa pitää myös muistaa, että poliisin koirat etsivät kadonneita lapsia.
- Suhde vieraisiin ihmisiin: Mikäli koiralla on vaikeuksia jokaisen uuden ihmisen kanssa, tulee tästä rasite työtehtävästä riippumatta.
- Koetaanko koira helpoksi koulutettavaksi: Arvio siitä, oppiiko koira, vai ei.
- Kotiympäristö: Ohjaajan arvio siitä, pystyykö kyseinen koira asumaan hänen kodissaan. Esim. kotia voimakkaasti vartioiva koira ei välttämättä ole sovelias asumaan ison kaupungin kerrostalossa. Koira voidaan tällä perusteella sijoittaa toiselle ohjaajalle.
- Kiinnostus ja vartioimishalu ruokaan: Ohjaajan pitää kyetä ottamaan ruoka pois koiraltaan. Työtehtävällä koira ei saa pysähtyä syömään löydettyään ruokaa, vaan tehtävää on jatkettava. Tämäkin mittaa koiran ja ohjaajan välistä suhdetta.

- Käytös autossa, kiinnostus ajoneuvoja kohtaan: Koiran tulee olla autossa rauhallinen. Koira ei saa jahdata, tai yrittää jahdata ajoneuvoja tai pyöräilijöitä. Työtehtävä ei saa keskeytyä siksi, että pyöräilijä ajaa ohi.
- Koira passiivisena: Koiran tulee kyetä olemaan passiivinen. Rauhallinen ja keskittynyt koira ei kitise tai inise. Passiivisuuteen kykenemätön koira ei välttämättä ole ihan tasapainoinen.
- Koira yksinäisenä: Koiran tulee kyetä olemaan yksin stressaantumatta. Auton tai asuinpaikan rikkomista ei hyväksytä. Yksittäisiä tapauksia on ollut, jossa koira on purrut hampaansa rikki autohakin kalteriin
- Kiinnostus toisia koiria kohtaan (esim. aggressiivisuus): Joukkojenhallintatehtävässä työskennellään neljän koirakon ryhmissä. Mikäli koira reagoi häiritsevästi toisiin koiriin, se ei tähän kykene. Ylipäätään pitää miettiä, mitkä kaikki työtehtävät jäävät suorittamatta, mikäli tässä ominaisuudessa on puutteita.
- Riistaviettisyys: Poliisilla ei ole käyttöä koiralle, joka jahtaa riistaa. Tärkeintä on koiran käytös riistakontaktin jälkeen. Koira saa toki reagoida, mutta sen on heti palattava suorittamaan tehtäväänsä.
- Tuntemattomat kohteet (kannot, työkoneet ym.): Nuoret koirat saavat toki reagoida, mutta niiden pitää päästä tilanteen yli. Kokemuksen kasvaessa reagoinnin pitää vähentyä.
- Stressinhallinta/odotusarvot: Liikaa stressaava koira polttaa itsensä loppuun ennen varsinaista työtehtävää. Jos koira esim. auton kääntyessä soratielle alkaa odottamaan jäljestämistä, ja nostaa siitä kierroksiaan, polttaa se voimavarojaan aivan turhaan. Pahimmassa tapauksessa se jopa estää itse työtehtävän suorittamisen. (Petersson 2024.)

Suojelu. Suojelun ominaisuudet arvioidaan seuraavasti:

- Ärsyke-analyysi-toiminta: Miten koira vastaa erilaisiin ärsykkeisiin? Koiran on reagoitava maalimiehen tarjoamiin ärsykkeisiin oikealla tavalla.
- Yhteistyöhalu: Koiran tulee olla ohjaajan hallittavissa, myös koiran motivaation ollessa korkea. Koiran tulee irrottaa esineestä, koira tulee saada autoon ym.
- Jahtaaminen: Miten koira lähtee jahtaamaan esinettä/ kohti maalimiestä. Tärkeää on kokeilla tätä myös pidemmällä matkalla. Mikäli halu jahdata on liian korkea, ei koira kykene fokusoidaan, ja se saattaa unohtaa miten toimia saavuttaessaan maalimiehen. 20–30 metrin jahtaaminen on riittävä matka.
- Pureminen: Miten koira puree eri esineitä. Mitä isompi ”uhka” koiraan kohdistuu, sitä vaikeampaa sen on purra kunnolla. Koejaksolla tapahtuva kehitys on tärkeä dokumentoida. Puurute kuvasta myös koiran itseluottamusta. Tämä on tärkeä tieto myös jatkokoulutusta ajatellen. Mikäli koiralle teetetään liian vaativia harjoitteita, saattaa sen itseluottamus kärsiä.
- Kamppailuhalu: On tärkeä selvittää, miksi koira kamppailee. Kamppaileeko koira päästäkseen pois liian vaativasta tilanteesta, vai kamppailemisen ilosta? Haluaako koira kamppailla lisää? Nostaako koira intensiteettiä kuormituksen kasvaessa?
- Kuormitettavuus: Koira altistetaan työelämässä esiintyville kuormittaville tekijöille, kuitenkin lievennettyinä versiona. Miten koira suoriutuu eri ympäristöissä tehtävistä harjoitteista, sekä maalimiehen huutamalla tai suojelupampulla teettämästä kuormituksesta.
- Saaliskiinnostus: Arvioidaan koiran voitettua saaliin itselleen. Omiiko koira saaliin itselleen, vai tuoko se sen uudestaan maalimiehelle? Liian saalisorientoitunut koira saattaa fokusoida kohdehenkilön heittämään hanksaan, eikä itse kohdehenkilöön. Koiran tulee reagoida maalimiehen toimintaan, oli koiralla saalis hallussaan tai ei.
- Saaliin puolustaminen: Otetaan selvää, voiko tätä käyttää koulutuksessa? Koira on kytkettynä, purutyyny tai suojahiha on koiran, ja maalimiehen välissä. Pystyykö koira puolustamaan saalistaan, tulemalla saaliin yli kohdatakseen maalimiehen?

- Irrotus: Tosielämässä koira ei saa irrottaa liian helposti. Saako ohjaaja koiran irrottamaan? Irrottaako koira maalimiehen käskiessä? Tämä mittaa myös kuormitettavuutta. Jotkin koirat kehittävät kyvyn lukita leukansa. Tätä ei voida kouluttaa pois Ominaisuus on perinnöllinen.
- Kiinnostus saaliiseen v maalimieheen: Kumpaa koira priorisoi? Mitä koira tekee tilanteessa, jossa koira on voittanut maalimieheltä suojahihan, ja maalimies uhkaa koiraan? Tämä tulos vaikuttaa myös koiran jatkokoulutukseen. Joukkojenhallintatehtävällä koiran on fokuoitava ihmisiin, eikä heitettäviin esineisiin.
- Aggressiot ja tunnetilat: Miten helposti koira ilmentää aggressiota, ja miten nopeasti se palautuu aggressiosta. Koiran on vastattava väkivallan uhkaan uhkaamalla väkivallalla, mutta se ei saa olla vihainen ohjaajalleen otettuaan kohdehenkilön kiinni.
- Haukkuvartiointi: Koira voi haukkua eri asioille. Haukkuuko koira saadakseen maalimieheltä pallon tai isomman saaliin, tai haukkuuko koira uhkaavaa maalimiestä? Jotta koira haukkuu hyvin, tulee sen olla mahdollisimman rento. Mitä stressaantuneempi koira on, sen huonommin se haukkuu. (Petersson 2024.)

Jäljestäminen. Jäljestämistä arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon koiran kokemuspohja (Polismyndigheten 2021). Jäljestäminen arvioidaan seuraavien ominaisuuksien kautta:

- *Kiinnostus/kestävyys:* Koiralle teetetään 4–5 harjoitusta siten, että maastoon tehdään jälki, ja koira kävelytetään jäljen yli, ja kokeillaan ottaako se jäljen ylös n spontaanisti. Mikäli koira jäljestää näiden harjoitteiden jälkeen, voidaan puhua aidosta kiinnostuksesta jäljestämiseen. Koira, jolla ei ole käyttäytymismallia jäljestämiseen aikaisemmasta elämästä, voi vaatia hie-man herättelyä. Tärkeää on selvittää miksi koira ajaa jälkeä. Jäljestääkö se uteliaisuudesta, vai löytääkseen jäljeltä ihmisen tai lelun. Palkkaus tulee myös päättää koirakohtaisesti, ja koiralla tulisi tasapaino esinekiinnostuksen ja jälkikiinnostuksen välissä. Sosiaalista palkkaa on hyvä käyttää jäljestäessä, eli kun ohjaaja on tyytyväinen koiran jäljestämiseen, tämä kehuu ja taputtaa koiraan hyvästä jäljestämisestä. Koiralle jää tällöin mielikuva, että jälkeä ei ajettu loppuun, ja sen motivaatio jäljestää kasvaa seuraavaan kertaan. Ruoka ei kuulu jälki-koulutukseen.
- *Ongelmanratkaisu:* Mitä koira tekee, kun se hukkaa jäljen? Tarkentaako se nenätyöskentely-ään, vai alkaako se juoksemaan? Nouseeko koiran stressitaso? Miten koira selvittää paluu-perät, terävät kulmat tai harhailevat jäljet?
- *Häiriöt:* Miten koira kykenee jäljestämään, kun se joutuu alttiiksi häiriöille, kuten riista, toinen koira, muut ihmiset jne.
- *Maastotyyppit:* Eri maastotyyppijä ovat esimerkiksi kallio, metsä, tunturi. Koirakko kokeilee eri maastotyyppijä sijoituspaikkansa mukaan. Esim. Tukholmasta ei lähdetä tunturiin jäljestä-mään, mutta kylläkin saariston kalliomaastoihin.
- *Kovat alustat:* Taajamajäljestäminen, eli miten koira jäljestää asfaltilla, soralla ja vaihtuvalla alustalla. Koska jäljet ajetaan taajamassa, tulee tässä vääjäämättä myös testattua, miten koira pitää kohdehenkilön jäljen muiden ihmisjälkien seassa. (Petersson 2024.)

Ympäristö- ja alustavarmuus. Koiran potentiaali työskennellä eri ympäristöissä selvitetään. Ko-kemattomuudesta johtuva arkuus ei ole hylkäyksen peruste. Koiran tulee kuitenkin kokemuksen karttuessa parantaa suoritustaan. Koejakson aikana tulee antaa koiralle mahdollisuus tottua olo-suhteisiin, eikä ainoastaan tehdä yksittäisiä testejä. (Polismyndigheten 2021.)

Koiran tulee kyetä työskentelemään, vaikka ympäristö olisikin hankala. Ympäristön haasteet voi-vat kasautua, esimerkiksi pimeät rappuset. Koiran tulisi vielä pystyä puremaan kohdehenkilöä näissä pimeissä rappussia, kiinnittämättä liikaa huomioita itse ympäristöön. Ohjaajan ei pidä

joutua välttelemään työtehtäviä koiran puutteiden vuoksi. Mikäli koira ei halua työskennellä, tulee siitä rasite. (Petersson 2024.)

Arviointi tehdään käyttämättä ärsykejä, koska ärsykkeet lisäävät stressitasoja. Pelko kumuloituu, ja mitä useamman kerran koira epäro, sen pahemmaksi ongelma tulee. Mikäli koira ei johonkin kykene, vaaditaan koiralta tehtävän suorittaminen hallinnan kautta, esim. viedään se väkisin riippusillan yli. Näin koira pääsee ehkä pelostaan yli, eikä ongelma ala kumuloitumaan. (Petersson 2024.)

Arvioitavat ominaisuudet ovat:

- *Liukkaat lattiat* (maalattu betonilattia ym.)
- *Pimeys*
- *Portaat*
- *Korkeat paikat* (riippusillat, rotkot, tikkaat)
- Keinuvat/tärisyvät alustat
- *Ritilä-alustat*
- *Ahtaat paikat*
- *Tuntemattomat esineet* (työkoneet, kannot ym.)
- *Kyky hypätä (yli, alustan päälle, pituus)*
- *Kaupunkiympäristö*
- *Melu/hälinä*
- *Hälytysäänet*

(Polismyndigheten 2021.)

Henkilö- ja esine-etsintä. Arvostellaan seuraavasti:

- *Tuuli-ilmaisuus:* Maastoon asetetaan maalihenkilö. Koiran kanssa kävellään tuulen alapuolella, noin 30–50 metrin etäisyydellä maalihenkilöön siten, että henkilöstä lähtevä hajuvana on koiran aistittavissa. Seurataan, reagoiko koira hajuvanaan mitenkään. Koiran ei tarvitse ilmaista hajuvanaa mitenkään, vaan sen luontainen reaktio riittää.
- *Haukkuminen:* saadaanko koira haukkumaan? Miten koira haukkuu, ja minkälainen ärsyke vaaditaan, jotta se haukkuu? Jotkin koirat lukkiutuvat, eivätkä pysty haukkumaan. Koiran tulee haukkua itsevarmasti, mutta se ei saa suuttua hillittömästi. Koira, joka lähtee haukkumaan liian nopeasti, haukkuu sen vuoksi, ettei sen tarvitsisi tehdä enempää. Tämä saattaa olla merkki pehmeästä ja mukavuudenhaluisesta koirasta. Tällainen koira saattaa myös sortua virheilmaisuihin saadakseen palkkansa mahdollisimman nopeasti.
- *Totuttautuminen kuonokoppaan:* Mittaa miten koira hyväksyy kuonokopan pitämisen. Koiralle annetaan aikaa tottua kuonokoppaan, mutta sen täytyy kehittyä positiiviseen suuntaan.
- *Esine-etsintä:* Maastoon, esimerkiksi metsäautotien reunaan heitellään esineitä autosta käsin. Kävellään koiran kanssa samaa reittiä, ja seurataan, reagoiko koira esineisiin. (Petersson 2024.)

4.6 Koejakson jälkeen.

Koejakson jälkeen tehdään päätös, ostaako poliisi kyseisen koira koulutettavaksi poliisikoiraksi. Soveltuvuuskokeen sekä koejakson arvioinnit muodostavat vankan tietopaketin koiran ominaisuuksista, jota hyödynnetään koulutuksessa virkakoiraksi. Tavoite on, että koira läpäisee käyttöönottotarkastuksen 6–9 kuukautta koejakson päättymisen jälkeen. Toukokuussa 2024 keskiarvo valmistumisen kestossa on noin 10 kuukautta. Käyttöönottokokeessa koiran tulee läpäistä

kaikki osa-alueet hyväksytysti, jotta se voidaan ottaa operatiiviseen käyttöön. Osa-alueet ovat tottelevaisuus, pelastusetsintä, henkilöetsintä sisätilassa, esine-etsintä, suojele, maastojälki sekä taajamajälki. Tämän lisäksi koirakon tulee suorittaa harjoitustehtäviä, joissa valittuja osa-alueita mitataan työelämäpohjaisesti. (Hopstadius 2024.)

4.7 Hyödyt ja haitat.

Testit ovat vaativat ja kattavat, ja ne takaavat, että koirat, jotka tulevat valituiksi ovat ominaisuuksiltaan hyviä. Poliisi ei käytä raha, työaikaa tai muita resursseja koiriin, joiden menestymisestä ei ole lähes täyttä varmuutta. Perustavanlaatuiset viat ja puutteet havaitaan, ennen kuin koiraan on panostettu yhtään. Samanaikaisesti poliisi saa käyttöönsä paljon etukäteistietoa koirasta, johon panostetaan taloudellisesti. Kun koira viimein päätetään ostaa, voi poliisi olla lähes täysin varma, että koiran ominaisuudet on arvioitu kattavasti, ja että hankittavan koiran ominaisuudet ovat kohdallaan. Hyvin harva koira, joka on läpäissyt koejakson, menee sittemmin hylkyyn. (Hopstadius 2024.) Testijärjestelmän myötä pystytään tekemään vianetsintää menneisyyteen, mikäli myöhemmässä koulutuksessa nousee ongelmia. Koira ei välttämättä aina ole heikoin lenkki. Mikäli koira osoittautuu myöhemmässä vaiheessa huonommaksi kuin aikaisemmin, saattaa koiranohjaajassa olla puutteita. (Petersson 2024.)

Jotkin koiranohjaajat eivät kestä sitä, että koira, joka tulee koejaksolle, ei välttämättä jää heille. Nämä koiranohjaajat yleensä lopettavat koiranohjaajana ennen pitkää. Ajoittain on vaikeuksia löytää soveltuvia koiria, ja ohjaajat joutuvat odottamaan uutta koiraa. Tällainen testausjärjestelmä ei todennäköisesti olisi mahdollinen ilman puolustusvoimien kasvatustoimintaa. (Hopstadius 2024.) Uusien koiranohjaajien on joskus hankalaa omaksua kaikki käsitteet ja tavan katsoa koiria. Mentorin tehtävä on opastaa näissä asioissa. (Petersson 2024.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten Ruotsin poliisi testaa poliisikoiraksi koulutettavat koirat. Tutkimuksen tavoitteisiin päästiin, tutkimuskysymykseen saatiin kattava, mutta sen myötä myös laaja vastaus. Tämä kuvastaa myös sitä, että testijärjestelmä oli paljon laajempi kuin mitä ennakkoon oli tiedossa.

Poliisin testausjärjestelmä ja itse asiassa koko poliisin näkemys koirista perustuu siihen työhön, joka on aloitettu maavoimien koirakoululla vuonna 1947. Termistö, jolla koiran käytöstä kuvataan alkuperäisessä kokeessa, on sama kuin poliisin käytössä oleva nykypäivänä. Poliisin nykyisessä koulutusmateriaalissa on viitattu tuohon Peyronin ym. vuonna 1970 kirjoitettuun kirjaan ”Hundinstruktion”, ja moni asia, jotka haastateltaville olivat itsestäänselvyyksiä, mutta ulkopuoliselle hie-man hankalampia ymmärtää, sai selityksensä tätä kirjaa lukemalla. Esimerkkinä tästä oli ymmärrys siitä, miksi ominaisuus kamppailuhalu on eriytetty omaksi kokonaisuudekseen. Näkemykset koiran terävyyden merkityksestä ovat pysyneet samana, terävyydelle ja puolustushalulle annettiin Peyronin ym. toimesta painoarvo 1, hermorakenteelle painoarvoa annettiin 35. Vaikka vuonna 2024 ei numeerisia painoarvoja enää olekaan, totesi Hopstadius haastattelussaan hyvän hermorakenteen olevan erittäin tärkeää, sitä vastoin terävyys ei automaationa tee hyvää poliisikoiraa. Tärkeä huomio tosin on, että alkuperäisen kokeen osa 1 on ainoa, joka on säilyttänyt merkityksensä nykypäiviin asti.

Testausjärjestelmä on kehittynyt osittain tietojohdoisesta, tutkimustietoon perustuen, mutta myös kokemuspohjaisesti. Itse näin paljon yhtäläisyyksiä Wilsonin ym. vuonna 2012 tutkimuksessa julkaistuista subjektiivisiin arvioihin vaikuttaneista perustekijöistä, ja poliisin tavasta jaotella koirien ominaisuudet. Vaikkakin yläkäsitteet on nimetty eri lailla, ovatt käsitteiden alle kootut ominaisuudet lähes identtiset. Molemmissa haastatteluissa korostui taas käytännön merkitys testien rakenteeseen. Varsinkin Petersson pystyi perustelemaan lähes jokaisen koejaksolla testattavan seikan jollain käytännön esimerkillä. Esimerkkinä jahtaamisen kokeileminen myös pitemmälle matkalle, koska on koiria, jotka eivät pysty fokuoimaan enää maalimiehen puremiseen pidemmän matkan jahdattuaan. Tämä lausahdus "koska on koiria" viittaa siihen, että tämä kokeen osio on muotoutunut tosielämän vaikutusten, ja ehkä kantapään kautta. Vaikka tämä tutkimus ei tutki kieltä ja sen merkitystä, paistoi tuo sanonta läpi monestakin eri kohdasta haastattelua.

Testausjärjestelmä luo erittäin paljon tietoa testattavasta koirasta, ja minun on helppo yhtyä Hopstadiuksen mielipiteisiin siitä, että koulutukseen valitut koirat ovat perusteellisesti testattuja, hyvillä ominaisuuksilla varustettuja, ja että perustavanlaatuiset puutteet havaitaan aikaisessa vaiheessa, ennen kuin koiraan on panostettu yhtään resursseja. Tällaiset helposti havaittavat puutteet, kuten paukku- tai alusta-arkuus tulevat esiin testauksen ensimmäisen kahden tunnin aikana. Testien rakenne antaa myös monipuolista tietoa jalostukseen, sisältäen esimerkiksi alusta- ja etsintäosiot, verrattuna esimerkiksi koiraurheilulajiin IGP, jonka tuloksia käytetään laajasti jalostukseen, mutta ei sisällä kyseisiä ominaisuuksia mittaavia osioita.

Aikuisen koiran hankintaa ja testausta tukee niin Peyronin ym. mainitsemat maavoimien koirakoulun empiiriset tutkimukset, Wilssonin ym. vuonna 1997 tekemä tutkimukset pentutestaamisesta, kuin Tiiran toteamus koiran persoonallisuuden vakioitumisesta vuoden ikäisenä. Bjørnsonin tutkimustulokset kuuden kuukauden iässä tehdyistä testeistä voisivat kuitenkin muuttaa käytäntöä nopeammaksi. Tiiran mainitsema "mörkökausi" on sikäli kiinnostava, että se ei tullut vastaan missään muussa tutkimuksen aineistossa, vaikka aika yleisesti, ainakin Suomessa, hyväksytään tosiasiaksi se seikka, että koiralla saattaa olla "mörkökausi" joskus 6 kuukauden, ja 12 kuukauden välisenä aikana. Peyronin ym. suositus, että koira testattaisiin yli vuoden ikäisenä, tai Bjørnsonin havainto siitä, että keskinkertaisesti 6 kuukauden iässä pärjännyt koira selviytyi paremmin vuoden ikäisenä, voi tuki johtua mörkökaudesta ja sen loppumisesta. Missään ei myöskään ole selkeää mainintaa, että testejä olisi edes kokeilumielessä teetetty 6–12 kuukautisille koirille, vaikkakin Peyronin ym. maininta empiirisistä kokeista tietenkin *saattaa* tarkoittaa sitä, että tätäkin on kokeiltu. Koira pidetään kuitenkin Ruotsin poliisin näkökulmasta nuorena 18-kuukautiseksikin asti, tämä toistui niin haastatteluissa kuin kirjallisessakin materiaalissa. Painetta alentaa testi-ikää, ja nopeuttaa prosessia ei siis vaikuttanut olevan.

Aikuisten koirien testaamiseen ja hankintaan perustuva järjestelmä vaatii sen, että koirien tarjonta on tarpeeksi hyvä. Ruotsissa noin 425 koiralle teetetään soveltuvuuskoe poliisin ja puolustusvoimien toimesta, jotta tavoitteen mukainen 70–90 koiraa saadaan koulutukseen partiokoiraksi. Kun otetaan huomioon Foyerin ym. tutkimustulokset ensimmäisen 8 viikon tärkeydestä koiran suorituskyyvylle, sekä Tiiran ja Gerritsenin ym. mainitsemat kehityskaudet, ja erityisesti sosiaalistamiskauden tärkeyden, ottaa aikuisen koiran ostaja aina tietoisien riskien siitä, että koiran nuoruudessa jokin asia on mennyt pieleen. Toki pitää muistaa Wilssonin ym. tutkimustulokset siitä, ettei pentua pysty testaamaan luotettavasti, mutta pennun ostaja pystyy itse arvioimaan pentuetta sekä emoa, ja ennen kaikkea pennun ostaja pystyy omilla toimillaan vaikuttamaan koiran kehitykseen 7–8 viikosta eteenpäin. Mikään ei tietenkään takaa, että pennun ostaja onnistuu tehtävässään. Aikuiselle koiralle suoritettu soveltuvuuskoe on tehty mittaamaan koiran ominaisuuksia silloin, kun koiran kehitys on niin sanotusti valmis, ja tavallaan voidaan kehityskaudet

muistaen ajatella, että se on perimän, ja aikaisten kokemusten lopputulos. Mikäli hyväksytään edellä mainittu lause, voidaan myös todeta, että soveltuvuuskokeen perustella hankitaan ne koirat, joiden perimä + aikaiset kokemukset ovat *tarpeeksi hyviä*. Mikäli koiran hankkija, tässä tapauksessa poliisi, ei kontrolloi kumpakaan, voisi väittää, että poliisi on hankinnoissaan sen varassa, että se saa testattavakseen tarpeeksi koiria, joiden perimä on hyvä, ja nuoruus on jollain lailla onnistunut hyvin. En tosin ole löytänyt tutkimuksia siitä, *miten* ratkaisevaa ensimmäisen vuoden kokemukset ovat, vai voisiko olla myös niin, että koira, varsinkin hyväsuokuinen koira, saattaa läpäistä soveltuvuuskokeen hieman huonommillaakin ensimmäisen vuoden kokemuksilla. Kuitenkaan Ruotsin puolustusvoimien kasvatustoiminnan roolia tämän järjestelmän mahdollistajana ei pidä väheksyä, sen tuottaessa puolet poliisin partiokoirista. On helppo olla samaa mieltä Hopstadiuksen kanssa siitä, että ilman tätä kasvatustoimintaa, ei kyseistä testaus- ja hankinta-järjestelmää välttämättä voisi ylläpitää.

Koska ihminen ei kykene kommunikoimaan koiran omalla kielellä, ja sitä kautta ymmärtämään koiraa ja sen käytöstä, on ihmisellä tarve kuvailla koiran käytöstä, sen syitä ja seurauksia sanoin. Koira haukkuu, jäljestää, etsii ja puree maalimestä samalla tavalla kaikissa maissa, maiden tavat kuvailla tätä asiaa vain vaihtelevat. Tämä luo omalta osaltaan hämmennystä, kun tutustutaan ja tutkitaan toista järjestelmää. Minulle ennestään tutut termit, kuten saalisvietti, olivat Ruotsissa purettu osiin *jahtaaminen*, *loppuhyökkäys* sekä *pureminen*. Ruotsalaista termiä kampaailuhalu en ole täysin pystynyt siirtämään Suomessa yleisesti käytössä oleviin viettiteorioihin. Tämä viettiteoria on kuvailtuna esimerkiksi Riku Ahosen opinnäytetyössä (Ahonen, 2020).

Testausjärjestelmän kokonaisvaikutuksia poliisille, tai sen absoluuttista arvoa verrattuna toisiin järjestelmiin on mahdotonta arvioida ainakin yhden opinnäytetyön perusteella. Tätä vertailua ei toki ollut tarkoitus tehdä. Koirien testaus ja hankinta on vain yksi pieni osio minkä tahansa organisaation koiratoimintaa. Muita vaikuttavia tekijöitä ovat koiranohjaajien koulutus ja sen laatu, hallinnon asettamat vaatimukset, koiratoiminnan järjestely organisaatiossa, koiranohjaajien työjärjestykset ja töiden järjestely, operatiivisen johdon näkemys koiratoiminnasta ym. Myös kustannustehokkuutta kokonaisuutena on hyvin vaikea määrittää. Selkeää on, että poliisi säästää rahaa, kun se ei hanki koiria, joista ei ole poliisikoiraksi. Yhtä selkeää on, että lupaavan aikuisen koiran hinta on 4–10 kertaa enemmän, kuin pennun hinta. Kun asetelmaan lisätään yksikin muuttuja lisää, kuten vaikkapa henkilöstön palkat, ja niihin joudutaan erittelemään vielä koiratoiminnan osuus kokonaistyöajasta, tulee yhtälöstä jo paljon vaikeampi, ellei mahdoton.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöstäni tuli odotettua laajempi. Valtiollinen toimija teettää epäilemättä omat tutkimuksensa kehittäessään toimintaansa, mutta yhdistys, kasvattaja, projektikoiran ohjaaja tai muuten innokas koiraharrastaja saattaa löytää tästä tiedonmuruja, inspiraatiota, hämmennystä, epäuskoisuutta tai ahaa-elämyksiä. Työn tekeminen aiheutti minulle näitä kaikkia.

Oma ymmärrykseni koirista on kasvanut merkittävästi, niin itse tutkimuksen kuin myös sen kirjallisuuskatsauksen rakentamisen myötä. Samaan aikaan myös oman osaamisen rajallisuus on konkretisoitunut entistä vahvemmin. Tutkimusta tehdessäni sain harjoitella kanssakäymistä sekä verkostoitumista ulkomaisten poliisien kanssa, mikä ei sekään ole huono asia kansainvälistyvässä maailmassa. Aikaisempi verkostoituminen oli ratkaisevassa asemassa tämän tutkimustyön onnistumiselle, joten tätä aspektia ei kannata aliarvioida.

Tästä työstä on helppo löytää jatkotutkimusaiheita, esimerkkinä muutama;

- Miten tämä suomen mallista poikkeava näkemys koirien ominaisuuksista heijastuu eri koulutettavien lajien harjoitteluun?
- Millainen on koejakson jälkeinen koulutusjakso?
- Miten Ruotsin poliisi kouluttaa jäljestämisen aikuiselle koiralle?
- Miten erikoiskoirat valitaan?
- Miten valmiusyksikkökoirat valitaan, ja miten niiden ominaisuudet eroavat partiokoirista?
- Miten koiratoiminta on järjestetty Ruotsissa?

Haasteita mahdollisille jatkotutkimuksille saattaa tuoda mahdolliset tarvittavat tutkimusluvut, sekä toiminnan maantieteellinen sijoittuminen Ruotsiin.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuus voidaan kuvailla kolmen käsitteen avulla, jotka ovat uskottavuus, luotettavuus sekä eettisyys. Uskottavuus kuvailee tutkijan kykyä vakuuttaa lukijansa siitä, että tutkimuksen tulokset ovat totuudenmukaisia, ja että tutkimus on kuvattu asianmukaisesti. Luotettavuudella tarkoitetaan tutkijan kykyä vakuuttaa lukijansa siitä, että hän on perustellusti käyttänyt oikeita työkaluja ratkaistakseen tutkimusongelmansa. Eettisyydellä tarkoitetaan tutkijan kykyä noudattaa eettisiä periaatteita koko tutkimuksen ajan. (Puusa ym. 2020, 167.)

6.1 Uskottavuus

Jotkin tieteelliset artikkelit, joihin olen viitannut kirjallisuuskatsauksessa, löytyivät internetsivuilta, joiden ylläpitäjästä ei ole varmuutta. Tämä toki muodostaa hieman kysymysmerkkejä aineiston eheydestä, mutta toisaalta on vaikea kuvitella motiivia näiden aineistojen väärentämiseen erehdyttämistarkoituksessa.

Tutkimuksen kirjallisen materiaalin olen kokonaisuudessaan saanut tutkittavalta taholta, eli Ruotsin poliisilta. Tämä tarkoittaa tietenkin myös sitä, että he ovat kontrolloineet sitä, mitä aineistoja minulle on annettu. Olen saanut kaikki pyytämäni aineistot, ja molemmat haastateltavat ovat sen lisäksi omatoimisesti lähettäneet minulle aineistoja, jotka he ovat kokeneet hyödyttävän tutkimusta. Luonnollisesti minulla ei kuitenkaan ole tietoa siitä, onko minulle annettu kaikki olemassa oleva aihetta koskeva materiaali.

Haastattelemani asiantuntijat suorittavat näitä testejä virkavastuulla, heillä on siihen asianmukainen, organisaation vaatima koulutus, ja organisaatio luottaa heidän tekevän työnsä hyvin. Heillä on siis varmasti tarpeeksi ammattitaitoa myös antaa haastatteluja aiheesta. Kyseisessä kohteessa ei tutkimukseni perusteella ole mitään laitonta, tai epäeettistä, eikä minulla ole muutaakaan perusteltua syytä olettaa, että haastateltavat olisivat johtaneet minua harhaan.

Laadullisessa tutkimuksessa on mahdotonta saavuttaa täydellistä objektiivisuutta (Puusa ym. 2020, 181). Minulla on kosketuspintaa virkakoiratoimintaan edellisestä palkkatyöstäni, jossa toimin 8 vuotta koiranohjaajana. Edellisessä palkkatyössä olen työskennellyt ruotsalaisten poliisi-koiraohjaajien ja -koirien kanssa, ja sain silloin positiivisen kuvan heidän toiminnastaan. Olen tietoinen, että tämä vaikuttaa objektiivisuuteeni tässä tutkimuksessa. Toisaalta ilman näitä positiivisia kokemuksia ja silloin solmittuja kontakteja en olisi ensinnäkään valinnut tätä aihetta, ja toiseksi en olisi saanut Ruotsin poliisilta aineistoja.

Tutkimuksen uskottavuuden suurin haavoittuvuus on kieli. Koska kaikki tutkimusaineisto on ruotsin kielellä, on hyvin paljon kiinni siitä, miten olen käännöstyössäni onnistunut. Kävin aikanaan

ruotsinkielisen lukion, ja käyn nyt Poliisiammattikorkeakoulua suomenkielisellä kurssilla, tämä todistaa jo jotain kielitaidostani koskien suomen ja ruotsin kieltä. Tutkimusta tehdessäni olen kuitenkin joutunut käyttämään niin synonyymisanakirjaa, kuin muidenkin kaksikielisten palveluskoiraharrastajien apua, jotta ruotsinkieliset käsitteet ovat saaneet mahdollisimman korrekkit suomenkieliset merkitykset. Nimenomaan tietämys koirista ja palveluskoiralajeista on ollut suomentamisessa tärkeätä, koska sanasto on hyvin aiheidonnaista.

Toinen, pienempi puute tutkimuksessa on rajallinen tietämykseni koirista, niiden ominaisuuksista ja koirien eleiden lukemisesta erityisesti suojelulajeissa. Tämä vaikuttaa niin omaan havainnointiini, erityisesti yksityiskohtien osalta, kuin kykyyni haastatella, olennaisiin yksityiskohtiin pureutuen. Mikäli kykyyni lukea koiran käytöstä olisi ollut parempi, olisin ehkä kyennyt tekemään ”varjoarvostelua” seurattessani soveltuvuuskokeita. Tämä olisi mahdollistanut myös luonnetestituomarin koulutuksen ja kykyjen kriittisemmän arvioinnin.

Wilssonin ym. vuonna 2012 tekemän tutkimuksen tekotapaa ja tuloksia selvitin itselleni käyttäen apunani Googlen AI sovellusta Gemini, johtuen tutkimuksessa käytetystä tilastotieteestä, tutkimuksessa käytetystä kielestä ja sanastosta. Komentoina käytin *translate ja explain*. AI ei luonut tutkimuksessa olevaa tekstiä.

6.2 Luotettavuus

Koska avoimista lähteistä löydettävä materiaali itse tutkimuksen aiheesta oli hyvin rajallista, pidän valintaa asiantuntijahaastatteluista oikeana. Koska saamani kirjallinen materiaali oli tarkoitettu organisaation omaan käyttöön, asiaan jo vihkiytyneille ihmisille, olisi pelkkä dokumenttikatsaus aiheesta myös muodostanut riittämättömän kuvauksen ilmiöstä. Pääsy seuraamaan soveltuvuuskoetta fyysisesti paikan päällä, oli suunnittelematon onnenkantamoinen, joka toi paljon lisäarvoa omaan ymmärrykseeni kokeesta, sekä koko testijärjestelmästä. Ilman tätä käyntiä olisi itse kokeen kuvaus, sekä kokeen ominaisuuksia ja arvostelua käsittelevä haastattelu jäänyt paljon suppeammaksi. Tällä olisi oman arvioni mukaan ollut vaikutuksia myös jälkimmäiseen puhe- linhaastatteluun.

Haastateltavien valintaan minulla ei ollut päätäntävaltaa, vaan he ovat suostuneet siihen, että olen heihin yhteydessä. Molemmat haastateltavat ovat organisaation sisältä, joka tietyllä tapaa on ongelmallista tutkimuksen objektiivisuuden kannalta, mutta joka toisaalta asiantuntijahaastattelussa on vääjäämätöntä. Haastattelut ovat kuitenkin keskittyneet pääasiassa testien toteutukseen ja koirien arvosteluun, jotka ovat organisaation sisällä mahdollisimman vakioituja. Puhtaita mielipidekysymyksiä ovat järjestelmän hyödyt ja haitat, joihin kahden haastateltavan vastaukset ovat ehkä hieman liian pieni otanta, ja vastaukset subjektiivisia. Oletusarvoisesti kenelläkään luonnetestituomareista, joita on Ruotsissa alle 10, ei ole hirveästi negatiivista sanottavaa testikäytännöstä. Jotta kriittiset äänet olisi saanut paremmin esiin, olisi otantaa siis ollut pakko laajentaa käsittämään koko poliisikoiratoiminnan. Tämä olisi tietenkin vaatinut myös tutkimusluvan, ja tutkimuksen laajuus olisi ehkä ylittänyt ammattikorkeakoulun opinnäytetyön puitteet. Analysointi testirunkojen perusteella oli oikea valinta. Koko testausjärjestelmä on rakentunut niiden ympärille, ja kaikki tieto, niin kirjallinen kuin haastatteluista saatu, nivoutuu näiden ympärille.

6.3 Eettisyys

En ole tässä opinnäytetyössä kerännyt arkaluontoisia tietoja kenestäkään henkilöstä. Haastattelemani asiantuntijat haastattelin heidän ammatillisen tehtävänsä puolesta, eikä heidän yksityiselämäänsä sivuttu millään lailla tutkimusprosessin aikana. Olen haastattelemilleni asiantuntijoille kertonut tutkimuksen tarkoitusperästä, tutkimuksen lopputuotteesta sekä tuotteen julkaisutavasta, ja he osallistuivat tutkimukseen omasta tahdostaan.

Tutkimukseeni en tarvinnut tutkimuslupia. Tutkimani taho on ollut Ruotsin valtio, eikä minulla ole sidonnaisuuksia Ruotsin valtiota tai Ruotsin poliisia kohtaan. Olen ollut riippuvainen Ruotsin poliisin myötämielisyydestä tutkimusta kohtaan. Tutkimuksessani ei ole tullut esiin tilanteita, joissa olisin ollut esteellinen. Tutkimukseni ei ole saanut tukea ulkopuolisilta rahoituslähteiltä. Tutkimukseni ei sisältänyt Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeen kohdan 4.2 mukaisia tutkimusasetelmia, joten en ole pyytänyt ennakoarviointilausuntoa (Kohonen 2021).

Soveltuvuuskokeet, joita seurasin Uumajassa 13.5.2024, suoritettiin Ruotsin poliisin toimesta heidän määräystensä mukaisesti. Kumpaakaan testattavaa koiraa ei vahingoitettu kokeen aikana. Poliisin teettäessä kokeen työajalla sekä virkavastuulla, on perusteltua olettaa, että testi noudatti paikallista eläinsuojelulakia. Omat havaintoni tukevat tätä seikkaa.

LÄHTEET:

Ahonen R. 2020: Maalimiesoppilaan teoriapaketti: koiran viettiteoria ja käsitteet koulutuksessa. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202001081108> Luettu: 27.8.2024

Alastalo, M. & Åkerman M. & Vaittinen T. 2017: Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa Hyvärinen M. & Nikander P & Ruusuvuori J (toim.) 2017: Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere, Vastapaino. Luettavissa: <https://www.ellibslibrary.com/fi/book/9789517686112> Luettu: 2.7.2024

Eriksson, K. 2016: Hundens mentalitet, Nationella polishundstjänsten. PowerPoint-esitys.

Foyer, P. & Wilsson E. & Wright D. & Jensen, P. 2013: Early experiences modulate stress coping in a population of German shepherd dogs, Applied Animal Behaviour Science. Numero 146, julkaisut 1–4. 79-87. Luettavissa: <https://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:622114/FULLTEXT01.pdf>. Luettu: 17.8.2024

Foyer, P. & Wilsson, E. & Jensen, P. 2016: Levels of maternal care in dogs affect adult offspring temperament. Scientific Report 2016:6. Artikkelin numero: 19253. Luettavissa: <https://doi.org/10.1038/srep19253> Luettu: 17.8.2024.

Foyer, P. 2015: Early Experiences, Maternal Care and Behavioural Test Design. Linköping. Linköping studies in Science and Technology Dissertation. Numero: 1703. Luettavissa: https://www.researchgate.net/publication/345856656_Early_Experience_Maternal_Care_and_Behavioural_Test_Design_Effects_on_the_Temperament_of_Military_Working_Dogs Luettu: 4.8.2024

Försvarsmakten 2024: Vill du bli fodervärd? Luettavissa: <https://www.forsvarsmakten.se/sv/organisation/luftstridsskolan/hundtjanstenheten/vill-du-bli-fodervard/> Luettu: 10.7.2024

Försvarsmakten 2023: Försvarsmaktens hundtjänstenhet. Luettavissa: <https://www.forsvarsmakten.se/sv/organisation/luftstridsskolan/hundtjanstenheten/> Luettu: 10.7.2024

Försvarsmakten 2022: Hundavelsstationen. Luettavissa: <https://www.forsvarsmakten.se/sv/organisation/luftstridsskolan/hundtjanstenheten/hundavelstationen/> Luettu 10.7.2024

Försvarsmakten 2019: Tilldelning hundar ur Försvarsmakten avelprogram till Hv förbanden. Luettavissa: https://brukshundklubben.se/media/hxdkiciw/tjh_ph_hundar_ur_fm_avel_till_forbanden.pdf Luettu: 14.7.2024

Försvarsmakten 2018: FM2018-9014:1. Luettavissa: <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/5-organisation/livgardet/hundtjanst/fm2018-9014.1-bilaga-1-fm-avelsprogram-produktionsresultat-2017.pdf> Luettu: 10.7.2024

Gerritsen, R. & Haak, R. & Prins, S. 2013: K9 Behaviour basics. Second edition. Edmonton, Brush Education Inc.

Hallberg, A. 2017: Mentaltest av hund. Tomelilla. Åberg's tryckeri AB

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2022: Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki, Gaudeamus. Luettavissa: <https://www.ellibslibrary.com/book/9789523458123> Luettu: 2.7.2024.

Hopstadius P. 2024: Hankintavastaava, luonnetestituomari. Haastattelu Uumajassa 13-14.5.2024, sekä lisäkysymyksiä sähköpostitse.

Jokinen, O. & Appleby, D. & Sandbacka-Saxen, S. & Appleby, T. & Valros, A. 2017: Homing age influences the prevalence of aggressive and avoidance-related behaviour in adult dogs. Applied Animal Behaviour Science. numero 195. 87-92. Luettavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/37d99e72-d1f1-46a4-b535-71898b42b446/content> Luettu: 11.8.2024

Kohonen, I. & Kuula-Luumi, A. & Spoof, S-K. 2021: Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Päivitetty 16.11.2021. Luettavissa: <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/ihmistieteiden-eettisen-ennakkoarvioinnin-ohje> Luettu: 9.8.2024.

K9 and Sports Finland ry. 2023: <https://www.facebook.com/reel/1764757937310102> Luettu 9.6.2024

K9 and Sports Finland ry. 2024: <https://www.facebook.com/share/p/scsVCxT5TqjdXLxf> Luettu 9.6.2024

Metsämuuronen, J. 2001: Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki, International Mehelp KY.

Mäki, K. 2016: Periytymisaste. Luettavissa: <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/periytymisaste> Luettu: 3.8.2024

Nationella polishundstjänsten 2024: FM HUND Provperiod, Karlsborg.

Nationella polishundstjänsten 2024: FM HUND Provperiod Mentor/Instruktör, Karlsborg

Nationella polishundstjänsten 2016: Bestämmelser kring Lämplighetstest, Karlsborg

Nationella polishundstjänsten 2023: Anvisning för Lämplighetstest Patrullhund, Karlsborg

Paalumäki A. & Vähämäki M. 2020: Havainnointi organisaatiotutkimuksessa. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. 2020: Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki, Gaudeamus. Luettavissa: <https://www.ellibslibrary.com/fi/book/9789523456167> Luettu: 1.7.2024

Petersson J. 2020: Polishundens mentalkunskap, Karlsborg, Nationella polishundstjänsten,

Petersson J. 2024: Kansallinen prosessihallinnoija, Koirien hankinnat. Puhelinhaastattelu 19.6.2024 sekä lisäkysymyksiä sähköpostitse.

Peyron G. & Hellgren H. 1970: Hundinstruktion: lämplighetstest. Sundbyberg, Försvarets bok- och blankettförråd.

Polismyndigheten 2021: PM 214.9_01 Checklista, Provperiod patrullhund,

Polismyndigheten 2021: PM 214.10 Lämplighetstest för Polishund

Polismyndigheten 2021: Utvärdering provhund.

Polismyndigheten 2018: Förtest av hund

Puusa, A. & Juuti, P. 2020: Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki, Gaudeamus. <https://www.ellibslibrary.com/fi/book/9789523456167> Luettu: 3.7.2024

Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd 2011: Polisens hundverksamhet RPSFS 2011:2 FAP 214–1. Rikspolisstyrelsens föfattningssamling. Luettavissa: https://polisen.se/site-assets/forfattningssamling/fap-nummer/fap214_1_rpsfs2011_2.pdf Luettu 23.4.2024

Region Nord, Hundverksamheten 2018: Flöde för hundanskaffning. PowerPoint esitys.

Reuterwall C. & Ryman N. 1973: An estimate of the magnitude of additive genetic variation of some mental characters in Alsatian dogs. Hereditas. Numero 73, toinen julkaisu, 163–321. Luettavissa: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1601-5223.1973.tb01090.x> Luettu: 17.8.2024

Svenska Brukshundklubben 2024: Om korning. Luettavissa: <https://brukshundklubben.se/avel-halsa/korning/om-korning/> Luettu 2.8.2024

Suomen kennelliitto: Luonnetesti. Luettavissa: <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-luonne-ja-kayttaytyminen/luonnetesti> Luettu: 2.8.2024

Tiira, K. 2019: Koirien käyttäytyminen ja persoonallisuus. Helsinki, Tammi

Telkänranta H. 2023: Millaista on olla koira? Helsinki, SKS Kirjat.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki, Tammi. Luettavissa: <https://www.ellibslibrary.com/fi/book/9789520400118> Luettu: 4.7.2024

Wilsson, E. & Sinn, D. 2012: Are there differences between behavioral measurement methods? A comparison of the predictive validity of two ratings methods in a working dog program. Applied Animal Behaviour Science. Numero 141, 158–172

Wilsson, E. & Sundgren, P-E. 1997: Behaviour test for eight-week old puppies—heritabilities of tested behaviour traits and its correspondence to later behaviour, Applied Animal Behaviour Science. Numero 58. Julkaisut 1–2. 151–162. Luettavissa: <https://www.avidog.com/wp-content/resource-pages/TPE-long/wilsson1998.pdf> Luettu: 2.8.2024

Wilsson, E. & Sundgren, P-E. 1996: The use of a behaviour test for selection of dogs for service and breeding. II. Heritability for tested parameters and effect of selection based on service dog characteristic Applied Animal Behaviour Science. Numero 54. Julkaisut 2–3. 235-241. Luettavissa: <https://gwern.net/doc/genetics/heritable/dog/1997-wilsson-2.pdf> Luettu: 2.8.2024

Wilsson, E & Sundgren, P-E. 1996: The use of a behavior test for the selection of dogs for service and breeding, I: Method of testing and evaluating test results in the adult dog, demands on different kinds of service dogs, sex, and breed difference. Applied Animal Behavior Science. Numero 53. Julkaisu 4, 279–295. Luettavissa: <https://gwern.net/doc/genetics/selection/artificial/1997-wilsson.pdf> Luettu: 2.8.2024

Wilsson, E. 2014: Missförstånd om mentaltester av hundar. Granhammar, Försvarmakten
Luettavissa: <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/5-organisation/livgardet/hundtjanst/kom-mentar-missforstand-om-mentaltester-av-hundar.pdf>. Luettu: 14.7.2024

Wilsson, E. 2013: Rätt och fel om Försvarmaktens/Polisens avelsprogram. Försvarmakten.
Luettavissa: <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/5-organisation/livgardet/ratt-och-fel-om-fm-hundavelsverksamhet.pdf> Luettu: 14.7.2024